

FRANCISCI
PETRAR-
CHAE V. C.

DE CONTEMPTU MUN-
DI, COLLOQUIORUM LIBER,
quem Secretum suum inscripsit: De
VII. Psalm. penitent.



BERNÆ,
Excudebat Ioannes le Preux, Illustriss.
D D. Bern. Typographus.
M. DC. III.

FRANCISCI
PETRAR-

CHAE V.C.

COMTE MATTH. M.V.M.

LIBER

De

Vit. T. I. p. 1.



BERNA.

Excudit Joannes de Prens, Illustriss.

D. D. Berni Typographus.

M. DC. III.



FRANCISCI PE-
TRARCHÆ V. C.
in Dialogos
DE CONTEMPTV MVDI
PRAEFATIO.

A Tronito mihi quidem, & se-
pissimè cogitanti, qualiter in
hanc vitam intrassem, qua-
literve forem egressurus, con-
tigit nuper, ut nō sicut agros
animos solet somnus oppri-
mere, sed anxium atque peruigilem, mulier
quedam inenarrabilis claritatis & luminis,
formaquē non satis ab hominibus intellecta
(incertū quibus viis adisse videretur, virgi-
nem tamen, & habitus nunciabat, & facies)
me stupentem insueta lucis aspectu. & aduer-
sus radios, quos oculorū suorum sol fundebat,
non audentem oculos attollere, sic loquitur:
Noli trepidare, neu te species noua perturbet,
errores tuos misera, de longinquo tempesti-
uum tibi auxilium latura descendi, satis su-
perque satis, haecenus terram caligantibus o-
culis aspexisti, quos si vsque adeo mortalia ista
permulcēt, quid futurū speras si eos ad eterna

A. ii.

*Subuleris? His erga auditis, nec dū pauore der-
posito, Maroneū illud tremulo vix ore respōdit*

*O quam te memorem virgo: namque
haud tibi vultus*

Mortalis, nec vox hominem sonat.

*Ille ego sum, inquit, quam tu in Africa no-
stra, curiosa quadā elegantiā descripsisti, cui
non segnus, quam Amphion ille Dyrceus, in
extremo quidem occidentis, summōque Ah-
lantis vertice, habitationem clarissimam at-
que pulcherrimam, mirabili artificio ac poēti-
cis ut propriè dicam, manibus erexisti. Age
itaque iam securus ausculta, neue illius præ-
sentem faciem perhorrescas, quam pridem tibi
satis familiariter cognitam, arguta circumuo-
lutione testatus es. Vix dum verba finierat,
cum mihi cuncta versanti, nihil aliud occurre-
bas, quam Veritatem ipsam fore que loque-
retur: illius enim me palatium Ahlanticis
iugis descripsisse memineram, ac quanam ex
Regione venisset ignorabā, nisi cœlitus tamen
venire, nequiuisse certus eram: itaque videntē
avidus respicio, & ecce lumen æthereum, facies
humana non perculis, rursus igitur in terram
oculos deiicio, quid illa cognoscens, brevis, spa-
rii interueniente silentio, iterum & iterum in
verba prorumpens, minutis interrogatiuncu-
lis neque ut secum multa colloquerer coëgit.*

Duplex

PRAEFATIO.

Duplex hinc mihi bonum provenisse cognovi:
 nam & aliquantulum doctior factus sum, a-
 liquantobque ex ipsa conversatione securior, spe-
 ctare coram posse capi vultum illum, qui ni-
 mio primum me splendore perterruerat, quem
 postquam sine trepidatione sustinui, dum mira
 dulcedine captus inherco, circumspectansque an
 quisquam secum afforet, an prorsus incomitata
 mea solitudinis abdita penetrasset, virum iuxta
 grandævum, ac multa maiestate venerandum
 video, non fuit necesse nomen percunctari, Re-
 ligiosus aspectus, frons modesta, graues oculi,
 sobrius incessus, habitus sacer sed Romana fa-
 cundia, gloriosissimi patris Augustini quoddam
 satis apertum indicium praeferebat. accedebat
 dulcior quidam, maiorque quam nescio quis
 hominis affectus, qui me sciscitari aliquid nota
 sinebat. nec tamen ideo tacitus mansissem, iam
 interrogationis verba dictaueram, iamque in
 extremum oris limen vox egressura processe-
 rat, cum subito ex ore veritatis, dulcisonum
 illud mihi nomen auditum est: ad eum siquidem
 conuersa, ac meditationem ipsius profundissi-
 mam interrumpens, sic ait: Chare mihi ex mil-
 libus Augustine, hunc tibi deuotum nosti, nec
 te latet, quam periculosa & longa aegritudine
 tentus sit, qui eo propinquior morti est, quomo-
 do ager ipse a proprii morbi cognitione remo-

rior, itaque nunc vitæ huius semianimis consu-
 lendū est quod pietatis opus, melius quàm tu
 nullus hominū præstare potest. nã & iste seper
 tui nominis amantissimus fuit: habet autē hoc
 omnis doctrina, ut multo facilius in auditoris
 animū, ab amato præceptore trāsfundatur, &
 nisi te presens fortè fælicitas, miseriarū tuarū
 faciat immemorē, multū tu dum corporeo car-
 cere clauderis, huic similia pertulisti. Quod
 cum ita sit, passionū expertarū curator optime,
 zametsi rerū omniū iucundissima sit taciturna
 meditatio, silentiū tamen istud, ut sacra & mi-
 hi singulariter accepta voce discutias, oro ten-
 des, si qua ope languores tam graues emolli-
 re queas. Ad hæc ille: Tu mihi dux, tu consul-
 trix, tu mihi consulatrix, tu domina, tu magi-
 stra, quid igitur me loqui iubes te presentē
 illa autem Aerem mortalis hominis, huma-
 ma vox feriat, hanc iste feret æquanimius: Aue
 nam quicquid ex te audiet, ex me dictum pu-
 bet, presens adero. Parere inquit ille & lan-
 guentis amor cogit, & iubētis auctoritas. si-
 mul me benigne intuentis paternoque refouens
 complexu, in secretiorem loci partem, veritate
 præuia parumper abduxit, ibi tres pariter
 conscondimus. Tum demum illa, de singulis in
 silentio iudicante, submotis procul arbitris, ul-
 tró citroque sermo longior obortus, atque in
 diem

PRAEFATIO.

5

diem tertium materia protrahente productus
 est, ubi multa licet aduersus seculi nostri mo-
 res, deque communibus mortalium piaculis
 dicta sint, ut non tam mihi quam toto humano
 generi fieri conuiuium videretur, ea tamen,
 quibus ipse vocatus sum, memoria altius im-
 pressi. Hoc igitur tam familiare colloquium,
 ne forte dilaberetur, dum scriptis mandare in-
 stituo, mensuram libelli huius impleui, non
 quem annumerari aliis operibus meis velim,
 aut unde gloriam petam, maiora quaedam me
 agitat, sed ut dulcedinem, quam semel ex col-
 locutione percepi, quotiens libuerit ex lectio-
 ne percipiam: tuque ideò libelle conuentus homi-
 num fugiens, mecum mansisse contentus eris,
 nominis proprii non immemor. Secretum enim
 meum es & diceris, mihi que in altioribus oc-
 cupato ut vnū quodque in abdito dictum me-
 ministi, in abdito memorabis? ego enim, ne, ut
 ait Tullius, inquam & inquit saepius, interpo-
 nerentur atque ut coram res agi velut à præ-
 sentibus viderentur, collocuturus egregiis
 measque sententias non alio verborum ambi-
 tu, sed sola priorum nominum præscriptio-
 ne discreui, hunc nempe scribendi morem à meo
 Cicerone didici, hunc ipse prius à Platone di-
 dicerat, ac ne longius vager, his ille me pri-
 mum verbis aggressus est.

A. iiii

FRANCISCI PETRARCHAE

V. C. DE CONTEMPTU MUNDI,
Colloquiorum liber, quem Se-
cretum suum in-
scripsit.

Interlocutores.

D. AVGVSTINVS
FRAN. PETRARCHA.

DIALOGVS I. AVG.



Vid ais homuncio? quid
somniaſ? quid expectas?
an non te mortalem eſſe
meminiſti? F. Memini
equidem, nec vnquã ſine
horrore quodam cogita-
tio illa ſubit animum. A. Vtinam memi-
niſſes, vt dicis & tibi conſuluiſſes: etenim
& multum mihi negotij remiſiſſes, cum
ſit profectò veriſſimum, ad cõtemnendas
vitæ huius illecebras, componendiquẽ in-
ter tot Mundi procellas animum, nihil
efficacius reperiri, quã memoriam pro-
priae miſeriae, & meditationem mortis
aſſiduam, modo non leuiter aut ſuperfi-
cietenus ſerpat, ſed in oſſibus ipſis ac me-
dullis

CONT. MVNDI. Dial. I. 5

dullis infideat. at multum vereor, ne hæc
in re (quòd in multis animaduerti) te ipsū
decipias. F. Qualiter quæso? non enim
clare intelligo quæ narras. A. Atqui om-
nibus ex conditionibus vestris ò mortales
nullam magis admiror, nullam magis ex-
horreo, quàm quòd miseris vestris ex in-
dustria fauetis, & impendens periculum
dissimulatis agnoscere: considerationem-
que illam si ingeratur excludatis. F. Quo
pacto? A. Putasne quempiam adeò deli-
rare, vt morbo ancipiti correptus, non
summè cupiat sanitatem? F. Neminem
tàm dementē arbitror. A. Quid ergo? Pu-
tasne quempiam fortè tàm pigri remissi-
que animi, vt non quod tota mente desi-
derat, omni studio consecetur? F. Ne istud
quidem. A. Sed hæc duo inter me te que
conueniunt, tertium quoque conueniat
necesse est. F. Quod est tertium hoc? A.
Vt sicut qui se miserum alta & fixa medi-
tatione cognouerit, cupiat esse nō miser,
& qui id optare cœperit, sectetur sic, vt
quòd sectatus fuerit, possit etiam adipisci.
Enimuerò tertium huiusmodi, sicut non
nisi ex secundi, sic secundum, non nisi ex
primi defectu impediri posse, compertum
est. Itaque primum illud, ceu radix huma-

nã salutis subsistat oportet, vos autem in-
 sensati, túque adeò ingeniosus in perniciẽ
 propriã è pectoribus vestris, salutiferam
 hanc radicem, omnibus terrenarum blan-
 ditiarum laqueis (quòd mirari me atque
 horrere dicebam) extirpare nitimini, iure
 igitur illius auulsione, & reliquorũ euer-
 sione plectimini. F. Hęc quidem vt augu-
 ror, longior est querela egẽsque verbo-
 rum plurium: ea ergo si libet in tempus
 aliud dilata, dum certior ad sequẽtia pro-
 ficiscor, aliquantisper in præcedentibus im-
 moremur. A. Tarditati tuã mos geren-
 dus est: vbicunq; igitur visum fuerit pe-
 dem fige. F. Consequentia istã non video.
 A. Quid caliginis interuenit? quid ve nũc
 dubitatis oboritur? F. Quoniã innume-
 rabilia sunt quę ardentè optamus studio-
 sęque perimus, ad quã tamẽ nullus labor,
 nulla nos diligentia aut prouexit aut pro-
 uehet. A. In rebus cæteris id verũ esse non
 inficior, at in eo quòd nunc agitur contrã
 est. F. Quam ob causam? A. Quia qui mi-
 seriam suam cupit exuere, modò id verè
 plenèque cupiat, nequit à tali desiderio
 frustrari. F. Pape, quid ego audio, pauci
 admodum sunt, qui non multa sibi deesse
 præuideant, quod quàm verum sit, quis-
 quis

CONT. MVNDI. Dial. I. ii.

quis ad seipsum cōuersus fuerit intelligit,
atqui in eo sese miseros fateatur. conse-
quens si quidem est, vt bonorū cumulatif-
simus aceruus fœlices facit, & quicquid in-
de decesserit, pro ea parte necesse efficiat
infœlices : hanc miseriæ sarcinam omnes
quidē deponere voluisse, rarissimi autem
potuisse, notissimum est. A. Quàm multi
enim sunt, quos vel corporis aduersa vale-
tudo, vel charorum mors, vel carcer, vel
exiliū, vel paupertas perpetuis premit an-
goribus? aliāque huiusmodi generis, quæ
sicut enumerare longū est, sic tolerare dif-
ficile atque miserrimū, quæ quamuis sint
Patientibus permolesta, tamen vt vides
abiecisse nō licet. F. Dubitari igitur meo
iudicio nō potest, quin multi quidem in-
uiti, nolentēque sint miseri. A. Longius
retrō reuocandus es, & quod vsus euenit,
vagus tardioribusque inuentiunculis, sepi-
us à primis elementis dicendorū series re-
texenda est, prouectioris te quidem inge-
nij arbitrabar, nec putabam adhuc, tam
puerilibus admonitionibus indigere: &
profectò si illas Philosophorum veras sa-
luberrimāsque sententias, quas mecū sæ-
pe relegisti, memoriæ commendasses, si
& cum bona venia loqui sinas, tibi non a-

12 FR. PETRARCH. DE

lijs laborasses, & lectionē tot voluminum,
 ad vitæ tuæ regulā, non ad ventosum vul-
 gi plausum & inanem iactantiā traduxisses
 tam insulsa & tam rudia ista non diceres.
 F. Quid pares ignoro: iam nunc tamē frō-
 tem meam rubor inuasit, experiōrque
 quod pædagogis obiurgantibus pueri so-
 lēt. Ut enim illi antequām admissi crimi-
 nis nomē audiant, multa se deliquisse me-
 morantes, prima castigatoris voce cōfun-
 duntur: sic ego ignoratiæ & errorū mihi
 conscius multorū, & si nondum intelligo,
 quorsum tua pergit oratio, quia tamen
 nihil mihi nō obiici posse præsentio, an-
 te finē sermonis erubui: fare autem aper-
 tius quæso, quid hoc est, quod in me satis
 mordaciter arguisti? A. Multum, post hoc
 nūc vnum illud, illorum indignor, quod
 fieri quenquam vel esse miserum suspica-
 ris inuitū. F. Erubescere desij, quid enim
 hoc vero verius excogitari potest? aut
 quis tam ignarus rerum humanarū, tam-
 que ab omni mortalium commercio se-
 gregatus est, qui non intelligat egestatē,
 dolores, ignominiam, denique morbos ac
 mortem, aliāque huius generis, quæ pu-
 rantur esse miserrima, inuitis accidere
 plerunque, volentibus autem nunquam

CONT. MUNDI. Dial. I. 13

ex quo uerum sit miseriam propriam, & non-
uisse & odisse facillimum, depulisse non,
ita quod prima nostri duo arbitrij, terti-
um hoc sit in potestate fortunæ. A. Erro-
ris veniam uerecundia merebatur, Impu-
dentia autem irascor grauius quam errori.
Quomodo enim omnes illæ tibi philoso-
phicæ sanctissimæq; voces exciderunt, ne-
minem his, quæ paulo ante nominabas mi-
serum fieri posse? Nam si sola uirtus ani-
mum felicitat (quod & à Marco Tullio,
& à multis sæpè validissimis rationibus, de-
monstratum est) consequentissimum est, ut
nihil quoque nisi uirtutis oppositum, à felici-
tate dimoueat, quod quale sit, nisi pror-
sus obtorpuisti, me licet tacete recordaris
F. Recordor equidem, ad Stoicorum præ-
cepta me reuocas, populorum opinionibus
aduersa, & ueritati propinquiora quam u-
sui. A. O te omnium infelicem, si ad ueritatis
inquisitionem, per vulgi deliramenta con-
tendis, aut cæcis ducibus ad lucem te per-
uenturum esse confidis: calcatum publice
callem fugias oportet, & altiora suspirans,
paucissimorum signatum uestigiiis iter ar-
ripias, ut Poëticum illud audire merearis
Macte noua uirtute puer, sic itur ad astra.
F. Utinam id mihi contingere posset ante

41 FR. PETRARCH. DE

quàm moriar, sed perge quæso, neque enim prorsus depuduit, & Stoicorū sententias, publicis erroribus præferendas esse non dubito: quid autem hic persuadere velis expecto? A. Et hoc inter nos conuenit, Nisi vitio miserum non esse nec fieri: iam quid verbis opus est? F. Quia multos mihi vidisse videor, inter quos & me ipsum, nihil molestius ferentes, quam quod vitiorum iugum non liceret excutere, quamuis ad id per omnem vitam, summis viribus niterentur: quamobrem stante licet Stoicorum sententia, tolerari potest, multos inuitos ac dolentes optantēque contrariū esse miserrimos. A. Aliquantū euagati sumus, sed iam sensim ad primordia nostra reuertimur, nisi fortè vnde decesseramus oblitus es. F. Obluisci cœperā, sed incipio recor dari. A. Id agere tecum institueram, vt ostenderem ad euadendum huius vitæ mortalitatis angustias, attollendōque se altius, Primum veluti gradum obtinere, meditationē mortis humanæque miserix: secundum verò desiderium vehemēs studiūque surgendi, quibus exactis, ad id quo nostra suspirat intentio, ascensum facilem pollicebar: nisi tibi forte nunc egiā contrarium videretur. F. Contrarium equidem

CONT. MVNDI. Dial. I. 15

Equidem videri, dicere non ausim, ea nã-
que de te ab adolescentia mea mecũ cre-
uit opinio, vt si quid aliter visum fuerit
quam tibi, aberrasse me nouerim. A. Ces-
sent oro blanditiæ: at quoniam, non tam
iudicio quã reuerentia assensum dictis
meis præbuisse te video, loquendi tibi,
quicquid ex arbitrio tuo fuerit, libertas
datur. F. Trepidus quidem adhuc, sed li-
centia tua vti velim, atque vt de reliquis
hominibus sileam, testis est mihi, hic qui
cunctis aetibus meis semper interfuit te-
stis, tu quoque, quoties ad cõditionis meæ
miseriam mortemque reperim, quantif-
que cum lachrymis sordes meas diluere
visusim, verum id quod sine lachrymis
narrare nõ possum, vt vides hætenus fru-
stra fuit. Hoc igitur vnũ est, quod me sup
ambigẽda propositionis tuæ veritate sol-
licitat, quã conaris astruere: Neminem nisi
spontè suam in miseriam corruisse: Neminẽ
miserum esse, nisi qui velit, cuius rei con-
trariũ in me tristis experior. A. Vetus est
hæc & nunquam finẽ habitura querimõ-
nia, atque licet idem ne quicquã sæpè ten-
tauerim, adhuc inculcare non desinam.
Nec fieri miserum nec esse qui nolit: sed
esse, vt dicere cõperam, inanis hominum

FR. PETRARCH. DE

peruersa quædã & pestilens libido, seipsoſ
fallendi, quo nihil potest esse funestius in
vita: si enim familiariũ dolos iure pertime
scitis, propterea quod & fallentiũ auctori
tas remedium præripuerit cauteq; & aures
vestras assidue vox eorum blanda circum
sonat, quorum vtrũque in aliis cessare vi
deatur: quãtò magis proprias fraudes for
midare deberetis, vbi & amor & auctori
tas & familiaritas ingens est, quod se quis
quis plus æstimer, quã valet, plus diligat
quam oportet, nunquã propterea decep
tus à deceptore separetur? F. Sæpè his ver
bis hodie vsus es, at ego me ipsũ nunquã,
quòd meminerim, fefelli, vtinã nõ me alij
fefellissent. A. Nunc te maximè fallis, cũ
nunquã te ipsum fefellisse gloriaris, nec
tã tenuis tuæ indolis spes est mihi, quia
si animum acriter attenderis, per te ipsum
videas, neminem in miseriam, nisi spontè
corruere: super hoc enim altercatio no
stra fundata est. Dic enim oro te (sed co
gita prius quã respondeas, atque ad id
animum indue, non contentionis sed ve
ritatis audium) dic mihi quem hominum
putas peccasse coactum? cum velint sa
pientes peccatum esse volũtariam actio
nem, vsque adeò vt si voluntas desit, desi
nat

CONT. MVNDI. Dial. I. 17

nat esse peccatum, Sine peccato autē ne-
mo fit miser, quod mihi iam superius cō-
cessisti. F. Video me nup̄ paulatim de pro-
posito excidere, & fateri cogor, quod ini-
tū miseræ meæ ex proprio processit arbi-
trio, hæc in me sentio, in aliisque conicio
modo tu mihi quoque verum fatearis. A.
Quid me fateri postulas? F. Ut sicut verū
est, neminē nisi sponte corruere: sic illud
etiam verū sit: Innumera biles spontē pro-
lapsos, non sua tamen spōtē iacere: quod
de meipso fidenter affirmem, idque datum
mihi arbitror in pœnam, vt quia stare dū
possem nolui, assurgere nequeā dum ve-
lim. A. Quāquam haud prius delirātis
opinio ista sit, postquā te tamen in pri-
mo errasse cognoscis, idē in secundo fate-
aris oportebit. F. Cadere igitur & iace-
re vnum atque idem esse definis? A. Im-
mō verō diuersa, noluisse tamen & velle,
& si in tempore differunt, in re tamen i-
psa, inque animo nolentis vnum sunt. F.
Sentio quibus me nexibus inuoluis, nec
tamen fortior luctator est, qui arte sibi
victoriā quæsiuit, sed profectō versutior.
A. Coram veritate loquimur, cui simpli-
citas omnis amica est, caliditas inimica
quod vt clarē videas, cum quantalibet

B. j.

FR. PETRARCH. DE

deinceps simplicitate procedamus. F. Nihil posse audire iucundius: dic ergo quomodo de me ipso mentio fuerat, quam ratione mihi monstraueris, hoc quod miser sum, id enim me esse inficior, nunc etiam meę voluntatis existere ut fugiam, cū ego contrā sentiam, nil me perpeti molestius, nil magis aduersū proprię voluntati, sed ultrā non valeo. A. Modo conuenta seruentur, ostendam alijs tibi verbis utendū fore. F. Quęnam conuenta memoras, quibusve admones utēdū verbis? A. Conuēta sunt ut fallaciarum laqueis reiectis, circa veritatis studium, pura cum simplicitate versemur: verba verò, quibus te uti velim hæc sunt, ut vbi te nō posse dixisti, ultrā te nolle fatearis. F. Nunquam erit finis, nunquam enim hoc fatebor, scio quidem & tu testis es mihi, quotiens volui non posui, quot lachrymas fudi nec profuerunt? A. Lachrymarum tibi testis sum multarum, voluntatis verò minime. F. Per superum fidem (hominem scire neminem puto) quid ego passus sim, quantumque voluerim si licuisset assurgere. A. Sile, prius cælum tellusque miscebitur, prius astra concident à neruo, & amica nunc inimicem elementa pugnabunt, quā hęc
quę

CONT. MVNDI. Dial. I. 19

quæ inter nos diiudicat veritas falli
queat. F. Quid ais igitur? A Lachrymas
tibi sæpè conscientiam extorsisse, sed pro-
positum nõ mutasse. Quoties dixi me vl-
terius nequiuisse. A. Quotiesque respon-
di, immò verius voluisse, nec tamen ad-
miror te, in his nunc ambagibus obuolu-
tum, in quibus olim ego ipse iactatus, dũ
nouam vitæ viam carpere meditarer, ca-
pillum vulsi, frontem percussi, digitosque
cõtorsi, denique cõplossis genua manibus
amplexus, amarissimis suspiriis cœlũ au-
rãque compleui, largisq̃ue gemitibus so-
lum omne madefeci, & tamen hæc inter i-
dem ille qui fuerã, mansi, donec alta ran-
dem meditatio, omnem miseriam meam
ante oculos congeffit. Itaque postquã ple-
nè volui, ilicò & potui, mirãque & fœlicif-
sima celeritate transformatus sum in alte-
rum Augustinũ cuius: historię seriẽ, ni fal-
lor ex confessionibus meis nosti. F. No-
ui equidem illiusque ficus salutiferæ, cu-
ius hoc sub vmbra contigit miraculum,
immemor esse non possum. A. Rectè
quidem, nec enim myrtus vlla nec hede-
ra, denique nec dilecta, vt aiunt, phœbo
laurea, quamuis ad hanc Poëtarum cho-
rus omnis afficitur, túque antè alios, qui

B. ij.

20 FR. PETRARCH. DE

solus ætatis tuæ contextam eius frondi-
bus coronam gestare meruisti, gratior de-
bet esse animo tuo, tandem aliquando in-
portum ex tam multis tempestatibus re-
uertenti, quàm ficus illius recordatio, per
quam tibi correctio & veniæ & spes cer-
tæ præteditur. F. Nil aduersor, sed incoep-
tum perage. A. Hoc incoeperam, ad hoc
prosequor, contigisse tibi hæctenus quod

*Mens immota manet, lachryma uoluntur
inanes.*

Verum ego & si multa congerere pota-
ram, vnico tamẽ eoque domestico exem-
plo contentus fui. F. Consultè. neque
enim aut pluribus res egebat, aut aliud
quodlibet in pectus hoc profundius de-
scendisset, eò præsertim quia (licet pro
maximis interuallis) quanto inter nau-
fragium & portus ruita tenente, tanta in-
terque fœlicem & miserũ esse solent di-
scrimina, aliquale tamen inter procellas
meas, fluctuationis tuæ vestigium reco-
gnosco, ex quo fit, vt quoties Confessio-
num tuarum libros lego, inter duos con-
trarios affectus, spem videlicet & metum
(licet non sine lachrymis interdum) te-
gere me arbitror, non alienam, sed pro-
priae

CONT. MVNDI. Dial. I. 21

priae meae peregrinationis historiam, deinceps autem, quoniam omne studiū contentionis abieci, vt libuerit perge: sequi enim, non obstare disposui. A. Haud hoc postulo: sicut enim vt doctissimus quidam ait: Nimium altercando veritas amittitur, sic ad verum multos saepe perducit modesta contentio: neque igitur, (quomodo pigri & torpētis ingenij mos est) passim omnibus acquiescere conuenit, nec rursus aperte veritati studiosius obluetari, quod clarum litigiosae mentis indicium est. F. Intellego & laudo & consilio vtar, perge modo. A. Recognoscis ne igitur veram illam fuisse sententiam, graduūque progressum, vt miseriarum suarum perfecta cognitio, perfectum desiderium pariat assurgendi, si desiderium potentiae obsequatur. F. Iam animum induxi, nihil tibi non credere. A. Sentio aliquid etiā nunc restare quod velis, licet, fare age, quicquid id est. F. Nihil aliud nisi quod ipse mecū obstuereo voluisse haecenus, quod vnū semper noluisse crediderā. A. Adhuc haesitas, atque vt his iā tandē sermonibus finis sit, fateor & ipse te voluisse nonnūquam. F. Quid ergo dixisti? A. An nō succurrit illud Ouidij:

B. iij.



Velle parū incipias, ut re potiaris oportet.
 F. Intellego, sed & desiderasse putabam. A. Fallebaris. F. Credo. A. Ut certus credas conscientiam ipse tuam consule, illa optima virtutis interpres, illa infallibilis & verax est, operum cogitationūque pensatrix, illa tibi dicet, nunquam te ad salutem, qua decuit aspirasse, sed tepidius remissiūque quā periculorum tantorū consideratio requirebat. F. Cœpi quā iubes conscientiam excutere. A. Quid illic inuenis? F. Vera esse quæ dicis. A. Profeimus aliquantulū si incipis expergisci, iam melius tibi erit si quam malè olim erat agnoueris. F. Si hoc vel nosse satis est, non tantū benè, sed optimè mihi propediem esse posse confido: nihil enim unquam clarius intellexi, quā nunquam me satis ardentè optasse libertatē & miseriarum finem, nunquā autem post hoc optasse sufficiat? A. Quid enim? F. Ut nihil amplius agam. A. Impossibilem proponis conditionem, ut qui quod cupit ardentè cupiat, & obdormiat. F. Quid igitur ipsū optare profuit? A. Nempè per medias difficultates iter pandet, ad hoc ipsum per se virtutis desiderium, pars est magna virtutis. F. Magis mihi spei materiā præbuiisti.

CONT. MVNDI. Dial. I. 23

A. Idcirco te alloquor, vt sperare doceã & timere. F. Timere quonám modo; A. Im-
 mò verò qualiter sperare? F. Quia cum
 hæctenus non mediocre studiũ gesserim,
 ne pessimus forem, tu mihi viã aperis, qua
 optimus fiam. A. At quam id iter laborio-
 sum fit, fortasse non cogitas. F. Quid no-
 ui terroris ingeminas? A. Quia hoc ipsum
 optare, verbum vnum est, secũdum quod
 innumerabilibus cõsistit ex rebus. F. Ter-
 rificas. A. Atqui vt ea scilicet desiderium
 istud constat, quàm multa sunt ex quorũ
 euersione conficitur. F. Quid dicere velis
 non intelligo. A. Nulli potest desiderium
 hoc absolutè cõtingere, nisi qui aliis om-
 nibus desideriis finem fecit: iam intelligis
 quam multa & varia sunt, quæ optantur
 in vita, quæ prius tibi vilipendenda sunt,
 vt sic ad concupiscentiam summę foelici-
 tatis ascendas, quam profectò minus a-
 mat, qui secum aliquid amat, quod non
 propter ipsum amat. F. Agnosco senten-
 tiam. A. Quotus ergo fuerit, qui omnes
 cupiditates extinxerit, ne dicã extingue-
 re, sed vel enumerare longũ fit, qui animo
 suo frænum rationis admouerit, qui dice-
 re audeat, nihil mihi iam commune cum
 corpore, quæ videntur incunda cuncta sors

B. 1111

descunt, ad fœliciora suspiro? F. Rarissimū
 genus hominū & nunc difficultatem quā
 comminaberis intelligo. A. His nempē
 cessantibus, desiderium illud plenū expe-
 ditūmque erit: necesse est enim, vt quan-
 tum animus ad cœlum propria nobilita-
 te subuehitur, tantum mole corporea &
 terrenis pregraueatur illecebris, ita dum
 ascēdere, & imis permanere cupitis, neu-
 trum impletis in alterna distracti. F. Quid
 igitur censes esse faciendum, vt integer
 animus discussis terrę cōpedibus tolla-
 tur ad superna? A. Ad hunc terminū pro-
 fecti meditatio illa producit, quam primo
 loco nominauerā, cum mortalitatis no-
 strę recordatione continua. F. Nisi & hic
 fallor, nullus hominum crebrius in has
 reuoluitur curas. A. Noualis laborque
 alius. F. Quid? ego ne etiam hic mentior?
 A. Urbanius loqui velim. F. Hanc tamen
 sententiam. A. Certē non aliam. F. Ergo
 ego de morte non cogito? A. Perraro qui-
 dem, idque tam segniter, vt in calami-
 tatis tuæ fundum, cogitatio ipsa non pe-
 netret. F. Contrā crediderā. A. Non quæ
 credideras, sed quid credere debueras at-
 tende. F. Nunquam post hoc me creditu-
 rum scito, si & hoc falso credidisse mon-
 straueris

CONT. MVNDI. Dial I. 25

straueris. A. Monstrabo perfacile, modo bona fide verum confiteri in animu inducas, vtar in hac re teste etiam non longinquo. F. Quo nam quaeso? A. Conscientia tua. F. Illa contrariu dicit. A. Vbi confusa praet interrogatio, certum respondentis testimoniū esse vix potest. F. Quid ad rem. A. Multum sanè, quod vt clarè peruideas aduerte: nemo tam demens est (nisi sit idem prorsus insanus) cui non interdum conditio propriae fragilitatis occurrat, qui non si interrogetur, respondeat se esse mortalem, & caducum habitare corpusculum, id enim, & membroru dolor & febrium tentamenta testantur, à quibus prorsus immunem vitam degere, quæ nam Dei vnquam indulgentia præstabit? adde quod & ex funeribus amicorum, quæ assidue præter oculos vestros eunt, spectantium animis terror incutitur, quia dum æquæuum quisque comitatur ad sepulchrum, necesse est, ipse etiã ad alieni casus præcipitium contremiscat, & de se incipiat esse sollicitus. sicut vbi flagrantia vicinorum tecta conspexeris, de tuis securus esse non potes, quoniam vt ait Flaccus:

Ad se post paulū ventura pericula cernis.

Eò autem vehementius mouebitur qui
 iuniorem, qui validiorem formosio-
 remque videat, repentina morte subtrahit,
 sese ante circumspiciet & dicet: securius
 hic habitare videbatur & tamen eiectus
 est, nec ætas profuit, nec forma, nec robur
 mihi securitatem quis spondit Deusve,
 magisve, mortalis sum profecto: quod si
 hoc Idem Imperatoribus Regibusque ter-
 rarum, si egregiis formidatisque personis
 euenerit, multò etiam acrius concutien-
 tur astantes, quoniam qui alios sternere
 solitum norant, subito inde aut paucarum
 fortassis horarum anxietate, prostrantur,
 vnde enim nisi ex hoc fonte procedunt.
 Illa quæ in mortibus summorum homi-
 num stupentes faciunt populi, qualia mul-
 ta (vt te tantisper ad historias reuocem)
 in funere Iulij Cæsaris meministi? hoc est
 Illud commune spectaculum, quod mor-
 talium oculos & corda perstringit, fati-
 que sui memoriam ingerit aliena cernen-
 tibus: accedit belluarum furor atque ho-
 minum, rabiesque bellorum: accedunt &
 magnarum ædium ruinæ, quas benè qui-
 dam ait, tutelam hominum fuisse, nunc
 esse periculum: accedunt sinistro sydere
 motus aërei, & cœli pestilentis afflatus, &
solis terræ marisque discrimina, quibus vn

dique circumsepti, non potestis oculos a-
 uertere, vbi nō eis occurrat propriè mor-
 talitatis effigies. F. Indulge quæso, am-
 plius expectare non possum, nihil enim
 ad confirmandum rationem meam dici
 reor efficacius, quàm tu multa dixisti, ego
 ipse inter audiendum mirabar, quid tua
 vellet oratio aut vbi desineret? A. Nōdum
 quippè desierat, tu eam præcidisti, hæc e-
 nim conclusio restabat: quāquam multa
 volitantia circumstent, nil tamen ad inte-
 riora penetrare durius, lōga cōsuetudine
 pectoribus miserorū vetustōque velut cal-
 le salutaribus admonitionibus resistente,
 paucos inuenies satis profundè cogitātes,
 sibi esse necessariò moriendum. F. Paucis
 ergo Definitio nota est, quæ tamen omni-
 bus in Scholis tam crebrò reperitur, vt ne-
 dum auditorum aures fatigasse, sed ipsas
 ædificiorū columnas iam pridē minuisse
 debuerit. ita quidem Dialecticorum gar-
 rulitas, nullum finem habitura, & definiti-
 onum huiuscemodi compendiis scater, &
 immortalium litigiorū materia, plerun-
 que autem, quid ipsum verum sit, quod
 loquuntur ignorant. Itaque si quem ex eo
 grege de definitione non tantū hominis,
 sed rei alterius interrogas, parata respōsiō

FR. PETRARCH. DE

est. si ultra progrediare, silentiū fier, aut
si assiduitas differendi verborū copiam au-
daciāque peperit, mores tamen loquen-
tis ostendet, veram sibi rei definitæ noti-
tiam non adesse, contra hoc tam fastidio-
se negligens, tamque superuacuo curio-
sum genus hominum iuuat, inuehi, quid
semper frustra laboratis, ha miseri, & ina-
nibus tēdiculis exercetis ingenium, quid
obliti rerum, inter verba senescitis, atque
inter pueriles ineptias albicātibus comis
& rugosa fronte versamini? vobis utinam
solis vestra noceret insania, & non nobi-
lissima sæpè adolescentium ingenia cor-
rupisset. A. Contra id fateor studiorum
monstrum, nihil satis mordaciter dici po-
test, ut tamen interea dicendi studio eue-
ctus, quod de Definitione hominis incoe-
peras omisisti. F. Abundè dictum rebar,
sed agam expressius hominem quidē esse
animal, immò verò animalium principem
eūctorum, nemo tam durus pastor inueni-
tur, ut nesciat, nemo rursus puer si inter-
rogetur, aut rationale animal, aut mor-
tale negauerit. itaque omnibus Definitio
nota est. A. Immò verò perpaucis. F. Quid
ergo? si quem videris aded ratione pollen-
tem, ut secundum eam vitam suam insti-
tuertis

CONT. MVNDI. Dial. I. 19

tuerit, vt sibi soli subiecerit appetitus, vt illius fræno motus animi coërceat, vt intelligat sese per illam tantum à brutorum animantium feritate distingui, nec nisi quatenus ratione degit, nomē hoc ipsum hominis mereri. A. Adcō primum mortalitatis suæ cōscium, vt eam quotidie ante oculos habeat, per eā seipsum temperet, & hæc peritura despiciens ad illam vitam suspiret, vbi ratione superauctus definet esse mortalis, hanc tandem veram de definitione hominis atque vtilem sententiam habere dicit: huius vltimi, quoniā de eo nobis sermo erat, dicebam paucos cognitionem aut meditationem idoneā sortitos. F. Ego me hætenus ex paucis rebar. A. Et ego quidem non ambigo, tibi tam multa per omnem vitam experiētia magistra, tam multa ex librorum lectione repetenti, crebras cogitationes mortis occurrere, sed quæ nec satis altè descendant nec satis tenaciter hæreant. F. Quid vocas altè descendere? & si ipsemet intelligere mihi videat, cupio ex te clarius audire. A. Dicam, quamuis iam vulgō persuasum sit, atque etiam è medio grege Philosophorū clarissimi testes accesserunt, mortem inter tremenda principium possidere,



vsque adeo iam pridem nomen ipsum
 mortis, auditu, tetrū atque asperum vi-
 deatur. ne tamē vel similia hæc summis
 auribus excepta, vel rei ipsius recordatio
 compēdiosa sufficiat, immò raro diutius
 oportet atque acerrima meditatione sin-
 gula morientium membra percurrere, &
 extremis quidem iam algentibus media
 terreri, & in summo opportuno sudore
 defluere, illa pulsari, vitalem spiritū mor-
 tis vicinitate lentescere, ad hæc defossos
 matantēsq̄ue oculos, obtuitum lachrymo-
 sum, contractam fontem liuentēque,
 labentes genas, lucidos dentes, rugentē-
 que atque acutos nares, spumantia labia,
 torpentem squamosāque linguam, ari-
 dum palatum, fatigatum caput, anhelum
 pectus, raucum murmur, & mœsta suspi-
 ria, odorem totius corporis molestū præ-
 cipuēque alienati vultus horrorem, quæ
 omnia facilius ac velut in promptu & ad
 manum collocata succurrent, si cui fami-
 liariter obseruari cœperit memorandum
 aliquod conspectæ mortis exemplū. Te-
 nacior enim esse solet visorum quàm au-
 ditorū recordatio, quam ob causam, non
 sine alto Consilio, in quibusdam religio-
 nibus atque sanctissimis, vsque etiam ad
 hanc

CONT. MVNDI. Dial. I. 31

hanc ætatem quæ bonis moribus inimica est, illa cōsuetudo perdurat, quod ad cernenda corpora defunctorum, dum lauantur præparanturque sepulturæ, eiusdem rigidi propositi professores intersint, vt scilicet triste miseradumque spectaculum oculis subiectum, & memoriam semper admoneat, & animos superstitum ab omni spe mundi fugatis exterreat, hoc est igitur, quod satis altè descendere dicebam nondum fortè consuetudinis causa mortem nominatis, dum nil morte certius, nil hora mortis incertius, cæteraq; huius generis vsu quotidiani sermonis iteratis, præteruolant enim illa, non insident. F. Assentior eò facilius, quia multa quæ mecū tacitus agere soleo, nunc te loquente recognosco: signum tamen aliquod memoriæ meæ si videtur imprime quo admonitus post hoc, de me ipse mihi nō mentiar, nec erroribus meis interblandiar: id enim est vt video, quod mentes hominum calle virtutis auertit, dum metā apprehendisserat, vltè non aspirant. A. Libens hæc audio ex te, neq; enim ociosi & à casu pendentes, sed multa circumsipientis animi verba sunt: signum igitur quo nunquam fallaris accipe, si quoties de morte cogita-

bis, loco non moueberis, scito te velut de
 rebus cæteris inutiliter cogitasse: at si in
 ipso cogitatu obrigueris, contremueris,
 expallueris, tibi que iam huic laborare vi-
 sus fueris, medias inter mortis angustias,
 si cum hoc & illud occurat, animã illiciet,
 vt ex his membris exierit, sistendã in æter-
 no iudicio, totius vitæ præteritæ, actuũ-
 que & verborũ rationem exactissimã sum-
 mam esse reddendam, nullam denique in
 forma corporis, aut in Mundi gloria, nul-
 lam ingenio eloquẽtiam, nullam in opi-
 bus aut potentia spẽ habendam, nec cor-
 rumpi posse nec falli iudicem, nec placari
 mortem ipsam, laborum non finem es-
 se sed transitum: hæc inter mille suppli-
 ciorum, mille tortorum genera, & stridor
 & gemitus auerni, & sulphurei amnes, &
 tenebræ, & vtrices furia, postremò aduer-
 sa simul oici pallentis immanitas, quæ vo-
 his omnibus præponderant malis, infœ-
 lix sine fine perpetuitas, terminandæ que
 calamitatis desperatio, & in æternũ man-
 sura, non iam amplius miserantis ira Dei:
 si hæc omnia simul ante oculos venerint,
 non vt ficta, sed vt vera, non vt possibile,
 sed vt necessaria, inuitabiliterque ven-
 sura & penè iam præsentia, inque his cu-
 ris

ris non præteriens nec desperans, sed spei
 plenus, quod Dei dextera potens prom-
 ptâq; sit ex tantis malis eruere, tu modò te
 curabilem præbeas, surgendique auidus,
 & propositi tenax, assiduus versaberis, non
 frustra te meditatam esse confide. F. Gra-
 uiter me fateor tantis ante oculis coacer-
 uatis miseris terruisti, sed si mihi Deus
 veniæ largus sit, vt ego per dies singulos
 in has cogitationes immergar, præcipue-
 que noctibus, cum diurnis curis relaxatus
 animus, se in ipsum recolligit, cum corpus
 hoc in morem morientium compono,
 ipsam quoque mortis horam, & quicquid
 circa eam mens horrendum reperit, inten-
 tissimè mihi ipse confingo, vsque adeò, vt
 in agone moriendi positus mihi videar,
 interdù Tartara, & quæ narras omnia ma-
 la conspicere, eaque tam grauitè visione
 conturber, vt exterritus tremensque con-
 surgam, & sæpè vsq; horrorem astantium,
 hæc in verba prorumpam. Heu quid ago?
 quid patior? cui me exitio fortuna reser-
 uat miseræ? IESV fer opem:

eripe me inuicte his malis.

*Da dextram misero, & tecum me tolle per
 undas,*

Sedibus vt saltem placidis in morte quiescã.

C. j.



Multa præter hæc alia, Phrenetici in mo-
rem, quocunq; vagum animum pauētem-
que tulit impetus, mecum loquor, multū
quoque cum amicis quibus illachrymans,
ipse nonnunquam cæteros in lachrymas
cogam, licet vtiq; post lachrymas reuer-
tar ad solita: quæ cum ita erunt, quid er-
go me retinet? quid latentis obstaculi est,
vt nunc vsq; nil ista mihi cogitatio præter
molestias terroresque pariat? ego autem
idem sim, adhuc qui fueram prius, quodq;
hi sunt, quibus fortè nunquam tale ali-
quod contigit in vita, eoque miserior, quo
illi (quisquis sit futurus exitus) præsentibus
saltem voluptatibus delectantur, mihi
verò & finis incertus sit, & nulla volup-
tas, nisi talibus amaritudinibus resperfa
proueniat. A. Noli precor, vbi gauden-
dum est dolere: peccator enim quò maio-
rem voluptatem & titillationem percipit
ex sceleribus suis, eò miserior calamito-
siorque iudicandus est. F. Forte ideò, quia
nunquam ad virtutis semitam reflectitur,
quem nusquam interrupta voluptas sui
raptat immemorem. Qui verò inter carnis
illecebras & blandimenta fortunæ durum
aliquid experitur, toties conditionis suæ
meminit, quoties illum delectatio præceps
& inq;

& inconsulta destituit: quod si vnus esset
amborum finis, non intelligo cur non fec-
licior dici possit, qui nunc gaudet dolitu-
rus in posterū, quam qui nec sentit, in præ-
sens gaudiū, nec expectat, nisi te fortè mo-
ueat, quod in fine risus sit luctus acerbior.

A. Illud magis, quoniam freno rationis ab-
iecto (quod quidem prorsus in illa supre-
ma voluptate deserit) grauior casus est,
quam eodem vel tenuiter retento, ex parī
præcipitio corruentis, ante omnia tamen
illud ad se prius dectum attendo, quod de
alterius sperandum est. F. Istud quidem
esse cōsidero, sed vt interim, Nunquid non
primæ quæstionis oblitus? A. Cuius? F.
Quid est quod me retinet? Hic enim quæ-
siueram, cur mihi vni cogitatio mortis in-
tensa non profuit, quam miris modis fru-
ctuosam dicis? A. Primū quippè, quia de
longinquo forsitan illa consideras, quæ ta-
men propter breuissimæ vitæ cursum, tum
propter incertos & varios casus, longinqua
esse non possunt. Omnes enim ferme in
hoc fallimur, vt ait Cicero, quod mortem
prospicimus, quem textū correctores qui-
dam, at verius corruptores, immutare vo-
luerunt, negationem verbo præponētes, &



mortem non prospicimus, dicendum esse firmantes Cæterum qui mortem omnino non aspiciat, sani capitis nullus inuenitur, re autem vera prospicere procul aspicere est, quod vnum super cogitanda morte, multos illudit, dum illam viuendi metam sibi quisque proposuit, ad quam si peruenire possit, per naturam, tamen paucissimi peruenerunt. Ferè enim nullus moritur, cui non conueniat Poëticum illud:

Caniciemque sibi, & longos promiserat annos.

Hoc nocere tibi potuit: nam & ætas, & complexione ^{virescentia} ~~moderata~~ ^{obier-} ~~moderata~~, hanc tibi spem fortasse præbuerunt.

F. Noli quæso de me talia suspicari, auertat Deus hanc insaniam.

me ne huic confidere monstro:

Quod apud Virgilium famosissimus ille magister maris ait. Et ego in mari magno sæuòq; ac turbido iactatus, tremulã cymbam fatiscentemq; & rimosam, ventis obluçantibus, per tumidos flatus ago, hanc diu durare non posse, certè scio, nullam spem salutis superesse mihi video, nisi miserator omnipotens præbeat, vt gubernaculum summa vi flectens antequam peream, littus apprehendam, qui in pelago vixerim, moriturus in portu. Huic opini-

oni

oni debeo quod opum magnæque potentiaæ desiderio, quo multos non modo coætaneos meos, sed longeuos homines, & cõmunem viuendi modum supergressos, exæstuarè vidimus, nunquam arsisse me recolo. Quis enim furor est, omnem ætatem in laboribus, & in paupertate traduce-re, vt inter tot curas coaceruandis diuitiis statim moriar? Sic itaque de his formidolosus rebus cogito, non vt longè distantibus, sed mox affuturis iamque præsentibus. Nec dum de memoria mea excessit versiculus quidam, quẽ adhuc admodum iuuenis, inter multa quæ ad amicum scripsi, hæc in fine subiungens:

Loquimur dum talia, forsan,

Innumeris properata viis, in limine mors est.
 Quid si tunc dicere potui, quid modo dicam & experimento rerum, & ætate pro-
 vectior? quicquid video, quicquid audio,
 quicquid sentio, quicquid cogito, ad hoc
 vnum refero, quòd si in hac cogitatione
 non fallor, adhæc quæstio illa superest,
 quid ergo me retinet? A. Humiles Deo
 gratias age, qui te tam salubribus habenis
 frenare, stimulisque tam pungentibus sol-
 licitare dignatur: vix enim possibile fuit,
 vt quem cogitatio mortis habet, tam quo-

ridiana tam præsens, hunc mors æterna cõ-
tingat, sed quoniã deesse aliquid tibi sen-
tis, nec immeritò, quid illud sit aperire tẽ-
rabo, vt eo (si Deus fauerit) amoto, in co-
gitationes tuas totus assurgēs, quo adhuc
premeris, verustũ seruitutis iugum possis
excutere. F. Vtinam id tibi cõtingat effi-
cere, & ego tanti muneris capax inueniar.
A. Inuenire si voles, neq; enim res impos-
sibilis est, sed in actibus humanis duo ver-
santur, quorum si deest alterum, præpedi-
re constat effectum, voluntas igitur præstò
sit, eaq; tam vehemens, vt meritò deside-
rij vocabulum sortiatur. F. Ita fiet. A. Scis
quid cogitationi tui officiat? F. Hoc est
quod peto, hoc est quod tanto tempore
desidero. A. Audi ergo, animam quidem
tuam sic cœlitus benè institutam esse, non
negauerim, sic ex contagione corporis
huius, vbi circumsepta est, multum à pri-
mæua nobilitate sua degenerasse non du-
bites, nec degenerasse duntaxat, sed longo
iam tractu temporis obtorpuisse, factam
velut propriæ originis ac superni condi-
toris immemorem. Nempè passiones & ex
corporea commixtione subortas, obliuio-
nemque naturæ nobilioris diuinitus vide-
tur attingisse Virgilius, vbi ait:

Ingens

*Ingens est ollis vigor & cælestis origo,
Seminibus: quantū nō noxia corpora tardās.
Terrenique hebetant artus, moribundaque
membra,*

*Hinc metuunt cupiuntque dolent gaudent
que, nec auras,*

Respiciunt clausæ tenebris & carcere ceco.
Discernis ne in verbis Poëticis quadriiceps
illud monstrum naturæ hominum tam ad-
uersum? F. Discerno clarissimè, quadripar-
titam animi passionem, quæ primum qui-
dem ex præsentis futuriq; temporis re-
spectu, in duas scinditur partes, rursus quæ
libet in duas alias, ex boni malique opini-
one subdistinguitur, ita quatuor velut fla-
tibus aduersis humanarum mentium trā-
quillitas perit. A. Ritè discernis, atq; ve-
rificatum est in nobis illud Apostolicum:
Corpus quod corrumpitur, aggrauat ani-
mam, & deprimit terrena inhabitatio sen-
sum, multa cogitantem. Conglobantur si-
quidem species innumeræ & imagines re-
rum visibilium, quæ corporeis introgressæ
sensibus, postquam singulariter admissæ
sunt, cateruatim in animæ penetrabilibus
densantur, eamque nec ad ingenitam, nec
tam multorum difformiū capacem præ-
grauant, atque confundunt, hinc pestis il-

la phantasmatum vestros discerpens lace-
ransque cogitatus, meditationibus clari-
ficis, quibus ad vnum solum summumque
limen ascenditur, iter obstruens varietate
mortifera. F. Huius quidem pestis sæpè
aliàs, cum in libro de Vera Religione (cui
nihil constat esse repugnantius) præclaris-
simè meministi, in quem librum nuper in-
cidi, à Philosophorum & Poëtarū lectione
digrediens, itaque cupidissimè perlegi,
haud aliter, quàm qui videndi studio pere-
grinatur à patria, vbi ignotum famosæ
cuiuspiam vr̄bis limen ingreditur, noua
captus dulcedine locorum, passimque sub-
sistens obuia quæque circumspicit. A. At
qui (licet aliter sonantibus verbis, sicut Ca-
tholicæ veritatis Præceptorem decuit) re-
peries libri illius magna ex parte Philo-
sophicam, præcipuèque Platoniam ac So-
craticam fuisse doctrinam: & ne quid tibi
subtraham, scito, me vt opus illud incipe-
perem, vnum maximè, Ciceronis tui ver-
bum induxisse, affuit Deus incæpto, vt ex
paucis seminibus messis optima cõsurge-
ret, sed ad propositum reuertamur. F. Vt
libet pater optime. Antè tamen vnum
oro, ne mihi abscondas verbum id, quòd
tàm præclaro operi, vt ais, præbuit ma-
teriam.

teriam. A. Cicero siquidem in quodam loco, iam tunc errores temporum perosus sic ait: Nihil animo videre poterant, ad oculos omnia referebant: Magni autem est ingenij reuocare mentem à sensibus, & cogitationem à consuetudine. Hæc ille, ego autem hoc velut fundamentum nactus, desuper illud, quod tibi placuisse dicis, opus extruxi.

F. Teneo locum, in Tusculano est, te autem hic Ciceronis dicto, & illic & alibi in operibus tuis delectari solitum animaduerti, nec immeritò: est enim ex eorum genere, quibus cum veritate permixtus lepos ac maiestas, inest, tu verò tandem iam, vt videtur, ad propositū redi. A. Hæc tibi pestis nocuit, hæc te nisi prouideris, perditum ire festinat, siquidem phantasmatis suis obrutus, multisque & variis ac secum sine pace pugnantibus curis animus fragilis oppressus, cui primum occurrat quàm nutriat, quàm perimat, quàm repellat examinare non potest, vigorque eius omnis ac tempus parca quod tribuit manus, ad tam multa nõ sufficit, quod igitur euenire solet in Augusto multa serentibus, vt impediant se fata cõcursu, idem tibi contingit, vt in animo nimis occupato, nihil v-

tile radices agant, nihilque fructiferum
 coalescat, tūque inops consilij, modò huc,
 modò illuc mira fluctuatione voluaris,
 nusquam integer, nusquam totus, hinc est
 quod quoties ad hāc cogitationem mor-
 tis, aliasque per quas iri posset ad vitam,
 generosus, si sinatur, animus accessit, inque
 altum naturali descēdit acumine, stare ibi
 non valens, turba curarum variarum pel-
 lente resileat. Ex quo fit, vt tam salutare
 propositum nimia mobilitate fatiscat, o-
 riturque illa intestina discordia, de qua
 multa iam diximus, illaque animę sibi ira-
 scentis anxietas, dū horret sordes suas ipsa
 nec diluit, vias tortuosas agnoscit, nec
 deserit, impendensque periculum metuit,
 nec declinat. F. Heu mihi misero, nunc
 profundè manum in vulnus adegisti, illic
 dolor meus habitat, istic mortem metuo.
 A. Benè habes, torpor abscessit: sed quoniā
 iam satis hodiernū colloquiū absque in-
 termissione protulimus, reliquis si placet
 in diem proximum dilatis, nūc aliquanti-
 sper in silētio respiremus. F. Peropportu-
 na quidē languori meo quies & silentium.

DIALOGVS II.

AVG.

Satisné feriati sumus? F. Vt libet quidē.

A. Quid

A Quid tibi nunc animi est, quantumve fiducia? præbuit enim non lene salutis indicium, spes languentis. F Quid de me sperē non habeo, spes mea Deus est. A. Sapienter, nunc ad rem redeo, multa te obsident, multa circumstrepunt, tūq; ipse, quod adhuc, aut quā validis hostibus circumfideris ignoras? Quod igitur euenire solet, condensam procul aciem cernenti, ut contemptus paucitatis hostiū fallat, quò verò propius accesserit, quoq; districtius subiectæ oculis cohortes affluxerint, perstringēte oculos fulgore, metus crescat, & minus debito timuisse pœniteat, idem tibi euenturum reor, vbi ante oculos tuos hinc atque illinc prementia, teque circumfallantia mala coniecero, pudebit te minus doluisse, minusue metuisse quā decuit, partiusque miraberis animum tam multis obsessum, per medios hostium cuneos erumpere nequiuisse. Videbis profectò, cogitatio illa salubris, ad quam te nitor attollere, quot aduersantibus cogitationibus victa sit. F. Perhorresco grauitate, quoniam si periculum meum magnum, semper agnouit, tuque illud tantum semper æstimationem meam esse ais, ut respectu eius quod timere de-

bui, nihil penè timuerim, quid iam spei reliquum est? A. Vltimorum malorum omniū desperatio est, ad quàm nemo vnquam nisi antè tempus accessit, ideóq; hoc in primis scias velim, nihil esse desperandum. F. Sciebam, sed memoriam terror abstulerat. A. Nunc ad me oculos animumque conuerte, & vt familiarissimi tibi vatis verbo vtar:

*Aspice qui coëant populi quæ mœnia clausis
Ferrū acuant portis, in te excidiūque tuorū.*
Vide quos tibi Mundus laqueos tendit, quot inanes species circūuolant, quot superuacuae premunt curæ. Primum quidem vt inde initiū faciam, vnde ab initio creaturarum omnium illi nobilissimi spiritus corruerunt, tibi que ne post illos corruas, summoperè prouidendum est: Quàm multa sunt quæ animum tuum funestis alis extollunt & sub insitæ nobilitatis obtentu, toties ex parte fragilitatis immemorem fatigant, occupant, circunvoluunt, aliud cogitare non sinunt, superbientem fidentemque suis viribus, & vsque ad creatoris odium placentem sibi, quanquam grandia, æqualia tibi fingis esse, non in superbiam tamen, sed in humilitatem inducere debuissent memorantem, nullis tuis
meri-

CONT. MVNDI. Dial. II. 45

meritis, illa tibi singularia contigisse: quid enim ne dicam aeterno, sed temporali domino obsequentiores fecerit subiectorum animos, quam in illo spectata liberalitas, nullis suorum meritis excitata? student enim benefactis subsequi, quam praeuenire debuerant. Nunc verò facillimè licebit quam pusilla sunt quibus superbis intelligere, fide ingenio, & librorum lectione multorum gloriaris eloquio, & forma morituri corporis delectaris, enim uerò sentis ingenium in quam multis te saepe destituat, quot sunt artium species, in quibus vilissimorum acumen hominum, æquare non poteris? minus dixi, animalia ignobilia & pusilla reperies, quorum opera nullo studio queas imitari. In nunc, & ingenio gloriare, lectio autem ista quid profuit? ex multis enim quæ legisti, quantum est quod inhæserit animo, quod radices ^{um?} Excute pectus tuum acriter, inuenies cuncta quæ nosti, si ad ignorata referantur, eam proportionem obtinere, quam collatus Oceano, riuulus æstiuis ficcandus ardoribus, quanquam vel multa nosse quid releuat? si cum cœli terræque ambitum, si cum maris spatium & astrorum cur-



sus, herbarumque virtutes ac lapidum &
 naturæ secreta didiceritis, vobis estis in-
 cogniti, si cum rectam virtutis arduæ se-
 mitam Scripturis ducibus agnoueritis,
 obliquo calle transuersos agit furor, si cū
 omnis æui clarorum hominum gesta me-
 mineritis, quid vos quotidie agitis, nō cu-
 ratis? de Eloquio quid dicam, nisi quod tu
 ipse, fateberis, sæpè te quidem eius fiducia
 fuisse delusum? quid autē attinet audien-
 tes forsā approbasse quæ diceres, si te iu-
 dice damnabantur? quamuis enim audien-
 tium plausus non spernendus eloquentiæ
 fructus esse videatur, si tamen ipsius Ora-
 toris plausus interior desit, quantulū vo-
 luptatis præstare potest strepitus ille vul-
 garis? quomodo autem alios loquendo
 mulcebis, nisi te primum ipse permulse
 loquor? Idcirco sanè nonnunquam sperata e-
 gnoscere argumentò, quam ventosa ine-
 ptia superbit. Quid enim quæso pueri-
 lius, immò verò quid insanius, quā in tan-
 ta rerū omnium incuria, tantaque segnitie
 verborum studio tempus impendere, &
 lippis oculis nunquam sua probra cernen-
 tem, tantam voluptatem ex sermone per-
 cipere, quarundam auicularum, philome-
 narum

narum in morem, quas aiunt vsque in perniciem proprij cantus dulcedine delectari? & hoc quidem tibi sæpè contingit, in rebus quotidianis & vulgaribus, quo magis erubesceres, quas tuo inferiores arbitrabaris eloquio, eas te verbis æquare nequiuisse: quàm multa sunt autem in rerum natura, quibus nominandis propriæ voces desunt? quàm multa præterea, quæ quanquam suis vocabulis discernantur, tamen ad eorum dignitatem verbis amplectendam, ante vllam experienciã, sentis eloquentiam non peruenire mortaliũ? quoties ergo te quærentem audiui? quoties tacitum indignantemque conspexi, quod quæ clarissima cognitũque facilissima essent, animo cogitanti, ea nec lingua nec calamus sufficienter exprimeret? quæ est igitur ista eloquentia tam angusta, tam fragilis, quæ nec cuncta complectitur, & quæ si fuerit complexa non stringit? Græci vobis, vos vicissim Græcis verborum penuriam soletis obiicere: Seneca quidẽ illos verbis ditiores æstimat, at Marcus Tullius in ^{primordio operis} quod de Bonorum & Malorum finibus edidit: Ego, inquit, mirari non queo, vnde hoc si tam insolens domesticarum rerum

fastidium, non est omnino hic dicendi locus, sed ita sentio & sæpè disserui, Latinã linguam non modo inopem, vt vulgò putarent, sed locupletiorẽ etiam esse quã Græcam, & idem cum sæpè aliàs, tum in Tusculano suo, disputans exclamauit: O verborum inops, quibus abũdare te, semper putas Græcia. Dixit hæc vir ille fidentissimè, vt qui se Latinæ eloquentiæ Principem sciret, audirẽtque de huius rei gloria, iam tunc bellum Græciæ mouere, iuxta id quod ab eodẽ Seneca, Græci sermonis miratori in declamationibus scriptũ est: Quicquid, inquit, habet Romana facundia, quod insolenti Græciæ aut opponat aut præferat, circa Ciceronem effluit: magna laus, sed sine vlla dubitatione vtriusq; rissima. Est ergo vt vides de eloquentiæ Principatu, non tantum inter vos & Græcos, sed inter nostrorũ etiam doctissimos magna contentio, inque his castris est qui illis faueat, sicut in illis forsità qui nobis, quod de Plutarcho illustri Philosopho quidam referunt: denique Seneca noster, & si Ciceroni deferat, vt dixi coactus magis tam præuicis eloqui, in reliquis tamen Græciæ palmam defert. Ciceroni contrarium videtur. Si verò meum his de rebus

CONT. MVNDI. Dial. II. 49

rebus iudicium exspectas, vtrumque veridicum pronuncio, & qui Græciam, & qui Italiam verborum dixit inopem. Quod si de his duabus tam famosis Regionibus rectè dicitur, quid possunt sperare aliæ? quantum tibi præterea, in hac re, fidendum viribus tuis sit, vbi toti prouinciæ, cuius perexigua portiuncula es, hanc sermonis vides esse penuriam, tecum ipse considera, pudebit tantum temporis consumpsisse, in eam rem, quam & assequi impossibile, & assecutum esse vanissimum sit. Vt verò iam hinc ad alia pertractanda transgrediar, Corporis huius bonis extolleris? nec quæ te circumstant deinde pericula cernis? quid autem tuo tibi placet in corpore; roburne an valetudo prosperior? at nihil imbecillius, fatigatio ex leuibus causis obrepens, & insultus morborum varij, & vermiculorum morsus seu leuissimus afflatus, atque huius generis multa confirmant. an formæ forsan fulgore deciperis, & proprii vultus colorem, seu lineamenta conspiciens, habes cui inhies, quod mireris, quod mulceat, quod delectet? Neque te Narcissi terruit fabula, nec quid esses introrsus vilis consideratio corporeæ foeditatis admonuit, exterioris cutis contem-

D. j.

tus aspectu, oculósq; méris vltra non por-
rigis. Atqui huius quoque caducum fore
præcipitemq; flosculū, & si alia quæ innu-
merabilia sunt argumēta cessarent, ipse ti-
bi ætatis inquietus cursus, per singulos a-
liquis decerpens dies, luce clarius ostende-
re debuisset. Et si fortè, quod dicere nō au-
debis, aduersus ætatē & morbos, cæteráq;
formā corporis altercantia, tibi ipse vide-
ris indomitus, at illius saltem cuncta sub-
ruētis extremi non decuit obliuisci, fixūq;
alta sub mente geri debuit illud Satyricū:

mors sola fatetur,

Quantula sint hominum corpuscula,
Hæc ni fallor sunt, quæ te superbis flatibus
elatum, humilitatem cōditionis tuæ con-
siderare prohibēt mortisq; reminisci, sunt
& alia quæ iam hinc exequi fert animus. F.
Subsiste paululum quæso, ne tãta mole re-
rum obrutus, nequeam respōsurus surge-
re. A. Dic age, subsistam libens. F. In ad-
mirationē me non modicam coëgisti, mul-
ta mihi obiciens, quæ nunquam in animū
meum descendisse sum cōsciū. Me ne cō-
fissum ais ingenio? at profectò, nullum in-
genioli mei signū est, nisi hoc vnum, nullā
me in eo posuisse fiduciam, ego ne librorū
ex lectione superbior fiam, quæ mihi si-

cut

CONT. MVNDI. Dial. II. 31

cūt scientiæ modicum inuexit, sic curarū
materiam multarum. An linguæ gloriam,
sectat^r dicor, qui vt tu ipse memorasti, ni-
hil magis indigner, quàm conceptibus il-
lam meis non posse sufficere, nisi tentandi
propositum tibi sit, scis me paruitatis meæ
mihi cōscium semper fuisse, & si quid for-
tè mihi visus sum, potuit hoc interdū alie-
næ ruditatis cōsideratione contingere. Eò
enim (quod sæpè dicere soleo) peruentū
est, vt iuxta vulgatum Ciceronis dictum,
potiùs aliorū imbecillitate, quàm nostra
virtute valeamus. Quid autem, & si abun-
dè contigissent ista quæ narras, quid mihi
tàm magnificum contulissent, vt hinc su-
perbiédum foret? non sum tàm mei ipsius
inmemor, neq; tàm leuis, vt his meam au-
rem agitādam præbeam. Quātulum enim
vel ingenium vel scientia vel eloquentia
profuerit, nullum lacerātibus animū mor-
bis afferens remedium? quam rem in Epi-
stola quadam me diligentius questum fuis-
se cōmemini. Iam quod de corporeis bo-
nis quasi serio dixisti, penè in risum exci-
tauit. Me ne in hoc mortali & caduco cor-
pusculo, spem posuisse, quotidianas eius
ruinas sentientem? Deus meliora: fuit hæc
puero fateor cura peētendi capitis, vultus

D. ij.

ornandi, verū hoc cum primis annis simul
 euauit, réq; ipsa nunc experior, illud Do-
 mitiani Principis, qui in Epistola ad ami-
 cam de se ipso scribens, quærensq; corpo-
 reæ pulchritudinis prærapidam fugam:
 Scias, inquit, nil gratius decore, nil bre-
 uius. A. Copiosè possem aduersus ista dis-
 serere, malo tamen tibi conscientia tua,
 quàm sermo meus incutiat pudorem, non
 agam pertinaciter, neq; tormētis verbum
 extorquebo, quod generosi solent vltiores,
 simplici negotiatione contētus precabor,
 vt pro posse ac omni studio declines, quod
 hæctenus te non admisisse contendis. Si
 quando autem vultus tui species tentare
 animum fortè cœperit, occurrat, qualia
 mox eadem futura sint membra, quæ nunc
 placēt, quàm fœda, quàm tristia, quàm tibi
 ipsi si reuidere posses horrenda, tecumque
 hoc interPhilosophicum illud frequenter
 ingemina: Ad maiora sum genitus, quàm
 vt sim mancipium corporis mei. Profectò
 enim summa insania est hominū, sese ne-
 gligentium, corpori autem in quibus ha-
 bitant, membra gemētium. Si quis in car-
 cerem tenebrosū atque humētē olen-
 temque pestiferè, ad breue tempus incur-
 sus sit, nonné si non desipiat, intactum se,
 quan-

quantum possibile fuerit ab omni parietū
 & soli contagione seruabit, & iam egres-
 surus, intētis auribus liberatoris sui expe-
 ctabit aduentum? quod si his curis abie-
 ctis, cœnóq; & horrore carceris delibutus
 exire metuat, ac pingēdis ornandisq; cir-
 ca se mœnibus, omnem curam studio-
 sus impendat, loci stillātis naturam frustra
 superare meditans, nunquid non meritò
 insanus videatur & miser? nempè vos car-
 cerem vestrum & nōstis & amatis: Ah mi-
 feri, & mox vel educendi, certè vel extra-
 hendi hæretis, in eo exornando solliciti,
 quem odisse decuerat: Sicut tu ipse in A-
 phrica tua Scipionis illius magni Patrē lo-
 quentem induxisti:

*Odimus laqueos, & vincula nota timemus:
 Libertatis onus, quod nunc sumus, illud a-
 mamus.*

Præclarè quidem, modò quod alios dicere
 facis, ipse tibi diceret: Vnum verbum quod
 ex omni sermone tuo tibi fortassis humil-
 limum, mihi autem arrogantissimum vi-
 detur, dissimulare non valeo. F. Doleo si
 superbè aliquid dixi: at si factorum dicto-
 rumve moderator est animus, nihil me ar-
 rogāter dixisse, ipse mihi testis est. A. Mul-
 tò quidem importunius superbiæ genus

D. iij.



est, alios deprimere, quàm seipsum debito magis attollere, longèque maluissimè, cæteros magnificares, te quoque cæteris anteferres, quàm calcatis omnibus, ex alieno contemptu, superbissimè tibi clypeū humilitatis assumeres. F. Ut voles accipe, ego nec mihi nec aliis multū tribuo, piget referre, qd de maiore parte hominū sentiā expertus. A. Seipsum spernere tutissimum est, alios verò periculosissimum atque vanissimum, sed progrediamur ad reliqua. Scis quid te aliud auertit? F. Quicquid libuerit dicito, modò ne accuses inuidiæ. A. Utinam non tibi magis superbia quàm inuidia nocuisset: hoc enim crimine me iudice, liber es, sed alia quædā dicturus sum. F. Nulla me deinceps accusatione turbaueris, dic ingenuè, quid est quod me transversum agit? A. Rerum temporalium appetitus. F. Apage obsecro, nihil vnquam absurdus audiui. A. Repentè turbatus, & propriæ promissionis oblitus es: iam inuidiæ mentio nulla est. F. Ast avaritiæ, à quo crimine nescio an remotior quæ sit. A. Multū te iustificas, sed mihi crede, non es ab hac peste, vt tibi videris, alienus. F. Egonè ab avaritiæ labe immunis sum? A. Ne ab ambitione quidem. F. Age iam vrge,

CONT. MVNDI. LIB. II. 58

ge, ingemina, accusatoris officium imple,
quid iam noui vulneris infligere velis ex-
pecto? A. Propriæ quidem veritatis testi-
monium, accusationem & vulnus appella-
sti: verum est enim illud Satyricum:

Accusator erit qui verum dixerit.

Nec minus & Comicum id:

Obsequium amicos, veritas odium parit.

Sed dic oro, quorsum hæ sollicitudines &
edentes animum curæ? quid necesse erat
in tam breuibus vitæ spatiis tam longas
spes ordiri? vitæ summa breuis, spem nos
verat inchoare longam: legis semper ista
sed negligis. Respōdebis, vt arbitror, ami-
corum te charitate cōpelli, & pulchrū er-
rori nomen inuenies. Atqui demētia quā-
ta est, vt alteri sis amicus, tibi ipsi bellum
& inimicitias indicere? F. Non sum tam
illiberalis & inhumanus, vt non me cōtin-
gat amicorū cura, eorum præsertim, quos
virtus mihi vel meritum conciliat: sunt
enim quos suspiciam, quos venerer, quos
amem, quos ué miserear amicos. Ex aduer-
sò autē nec ad eò liberalis sum, vt propter
amicos me perditum eam, at quoad vixe-
rim, pro victu quotidiano præparare ali-
quid mens optat, atque hoc in studio (vt
quoniã Horatij iaculis me petis, Horatia-
D. iij.

56 FR. PETRARCH. DE
nus clypeus me regat)

*Sit bona librorū, & prouisa frugis in annis
Copia, neu fluitem dubiæ spe pēdulus horæ.*

Et quia propositū est mihi, vt ait idem, nec
turpem senectam degere, nec cythara ca-
rentem: Et quia multum vereor vitæ pro-
lixioris insidias, longè in vtrūq; mihi ipse
prouideo, & Musarum studiis, rei familia-
ris curas intersero, verum id ago tam seg-
niter, vt euidenter appareat, me coactū ad
ista descendere. A. Intellego quàm altè in
cor tuū ista penetrarint, quibus excusatio
quæreretur amētix. Cur autem non æquè
Satyricum illud precor Diis inhæsit:

*Sed quò diuitias hic per tormenta coactas,
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta
phrenesis.*

Vt locuples moriaris, egenti viuere fato?
Credo, quia præclarius æstimas purpureis
stratis obitū mori, sepulchro iacere mar-
moreo, linquere successoribus de opulen-
ta hæreditate certamen, illasque ideò, qui-
bus ista parantur diuitias cōcupiscitis. Su-
peruacuus labor, & si mihi credis, insanus.
Iam si ad cōmunem hominum respicis na-
turam, nosti eam paucis esse cōtentam: sin
ad propriam cogitando reflecteris, vix na-
us est, cui pauciora sufficerent, nisi publi-

CUS

cus error obstreperet. At populares mores
vel ad ipsius fortè qui loquebatur animū
respexit Poëta dum diceret:

Victum infælicem tellus, lapidosâque corna

Dantrami, & vulsis pascūt radicibus herbe.

Tibi contrâ fatearis oportet, nihil tali vi-
ctu dulcius nilq; suavius, si tuis & non in-
sanientis vulgi legibus viuas. Quid ergo
te crucias, si ad naturam tuam te metieris?
iam pridem diues eras, sed ad populi plau-
sum diues esse, nunquā poteris, semper ali-
quid restabit, quod sequens per cupidita-
tum abrupta rapiaris. Meministi quanta
cum voluptate reposto quondam rure va-
gabaris, & nunc herbosis pratorum choris
accubans, murmur aquæ luctantis haurie-
bas, nunc apertis collibus residens, sub-
iectam planitiem libero metiebaris intui-
tu, nunc in apricæ vallis vmbaculo, dolci
sopore correptus, optato silentio frueba-
ris, nunquam ociosus mēte, aliquid altum
semper agitans, & solis Musis comitātibus,
nusquā solus deniq; Virgiliani senis exem-
plo:

*Qui Regū equabat opes animo serâque re-
uertens.*

*Nocte domū dapibus mēsas onerabat in em-
ptis.*

Sub Occasum solis, angustam domum re-
 petens, & tuis contentus bonis, nunquid
 non tibi omnium mortalium longè di-
 tissimus & planè fœlicissimus videbaris?
 F. Heu mihi, nunc credo atque illius tem-
 poris commemoratione suspiro. A. Quid
 suspiras, aut quis tibi demens temporum
 præbuit materiam? nempè animus ipse
 tuus, quem puduit tam diù naturæ suæ le-
 gibus parère, quique frenum non fregisse
 credit seruitutis, is modò te raptat violen-
 tus, & nisi habenas contrahas præcipita-
 turus ad mortem, ex quo primum cœpi-
 sti, ramorum tuorum baccas fastidire a-
 mictúsque simplicior: & agrestium homi-
 num sorduit conuictus. In medios urbium
 tumultus, urgente cupiditate relapsus es
 ubi quàm latè quanque tranquillè degas,
 frontis tuæ habitus & verba testatur, quid
 enim miseriarum non vidisti, pertinacis-
 simus aduersus infœliciter experta, & ad-
 huc hæsitas? peccatorum forsan illigatus
 nexibus, ac patiente Deo, ut ubi sub alic-
 na ferula pueritiam exegisti, ibidem tui
 iuris effectus miserabilem conteras senec-
 tutem? Certè ego præsens aderam, cum
 adhuc adolescentulum te, nulla cupidi-
 tas, nulla prorsus tangebatur ambitio, cum
 cuius-

cuiusdam magni futuri viri specimen præ-
 ferebas: nunc mutatis moribus, infœlix,
 quò magis ad terminum appropinquas,
 eò viatici reliquum conquiris & atten-
 tius: quid superest igitur, nisi vt in die mor-
 tis (quæ fortè iam iuxta est: & profectò
 procul esse non potest) aurum sitiens, ca-
 lendario semiuuius incumbas? siquidem
 quod per dies singulos crescit, suprema
 die necesse est ad summum & augeri, & ad
 vetitum prouenire incrementum. F. Se-
 nectutis pauperiem ante prospiciens, si fa-
 tigatæ ætati adiumenta conquiris, quid
 hic tam reprehensibile est? A. O rudi-
 culas curas, insanamque negligentiam, id
 anxie cogitare, quo vel nunquam forte
 peruerturus certè, vel vbi breuissimo tem-
 pore permansurus sis, illius autem obli-
 uisci, quò & peruenire necessarium sit, &
 irremeabile peruenisse: sed ille mos ve-
 ster execrandus, transitoria curatis, æter-
 na negligitis, in eo quidem quod de seni-
 li paupertate clypeum quæris, errori in-
 hasit, credo tibi Virgilianum illum:

Atque inopis metuens formica senectæ.

Itaque illam tibi vitæ magistram delegi-
 sti, excusabilior, dicente Satyrico:

frigusque famemque,



*Formica tandem quidam expauere magi-
stra.*

Ac si non tutus in formicæ magisterium
abiisti, reperies nihil miserius, nihil amen-
tius quàm semper pauperiem pati, nequã-
do patiaris. F. Quid ergo? pauperiem ne
suades? optarem quidem minimè, tolerare
summoperè, si sic res humanas miscens
fortuna coegerit. A. Mediocritatem sanè
in omni statu expetendã censeo, non igi-
tur ad illorũ statuta te reuoco, qui aiunt:
Satis est vitæ hominũ panis & aqua, nemo
adhuc pauper est, intra quæ quisq; deside-
rium suum clausit, cū ipso Ioue de fœlici-
tate cõtendet, nec mediũ vitæ hominum,
fluuium Cereremque constituo: sunt enim
vt magnificæ, sic auribus hominũ impor-
tunæ pridem odiosæ sententiæ: itaque in-
firmitati tuæ morè gerã, exinanire naturã
nõ doceo sed frenare. Sufficiebant tua qui-
dè vsibus necessariis, si tu ipse tibi, suffeci-
ses, nunc autè ipse quam pateris indigen-
tiã peperisti. Cumulationem enim opum,
necessitatem ac sollicitudinem cumula-
re, iam toties disputatum est, vt amplio-
ribus iam non egeat argumentis, mirus
error & miseranda cæcitas, præclarissimæ
naturæ ac cœlestis originis humanum a-
nimum

CONT. MVNDI. Dial. II. 61

nimum cœlestibus neglectis, metallis inhiare terrestribus. Cogita, quæso acriter, atque oculos mentis intende, ne eos circumradiantis auri fulgor impediatur, quoties vncis auaritiæ tractus, ab altissimis curis adhæc inferiora diuerteris, nonne de cœlo in terras præcipitem corruisse remotisque sideribus in profundissimam voraginem demersum te esse cognoscis? F. Cognosco equidem, & dici non posset, quam grauitè præcipitatus allidor. A. Quid ergo toties expertus non metuis, & cum fueris erectus, ad superna nõ tenacius pedem figis? F. Nitor quippè, sed quoniã humanæ conditionis concurritur necessitas, inuitus auellor: nec enim sine causa veteres Poetas, geminum Parnassi collem duobus Diis dedicasse suspicor, sed vt ab Apolline (quem Deum ingenij vocant) interdum animi præsidium, à Baccho autem rerum externarum sufficientiam implorarent: in quam sententiã me non modo rerum experientia magistra, sed crebra etiam doctissimorum hominum inclinavit auctoritas, quos tibi quidem inculcare non attinet: Ita quamuis turba Deorum ridiculosa sit, hæc tamen vatum opinio, haud prorsus insensata est, quam ego si ad

vnum retulerim Deum, à quo omnis oportuna subuētio, nū me delirare quidem arbitror, nisi tibi aliter videatur? A. Ego ita esse non nego, sed quia tempus tam iniquè partiaris indignor: vniuersam enim ætatem tam honestis olim curis destinaueras, siquid in aliis coactus expenderes, id tempus perditum iudicabas: nunc verò tantum honestati tribuis, quantum tibi reliquum fecit auaritiæ studium, quis non ad ætatē prouectiorem peruenisse cupiat, quæ sic consilia hominum alternat? sed quis erit finis, aut quis modus? præfige tibi metā, ad quā dū peruenis subsistas, & aliquādo respices: scis illud humano ore prolatū oraculi vim habere:

Semper avarus eget, certum voto pete finem.

Quis autem cupiditatibus tuis erit finis? F. Nec egere nec abundare, nec præesse, nec subesse aliis, finis est meus. A. Humanitatem exuas oportet & Deus fias, ut tibi non egere contingat, an ignoras, ex cunctis animalibus, egentissimū esse hominem? F. Audieram sapissimè, sed integrare memoriā velim. A. Aspice nudum & informē, inter vagitus & lachrymas nascē.

fcentem, exiguo lacte solādum, tremulum
 atque reptantem opis indigum alienæ,
 quem muta pascunt animantia & vestiunt,
 caduci animi, inquieti, morbis obsessum
 variis, subiectum passionibus innumeris,
 consilij inopem, alterna læritia & tristitia
 fluctuantem, impotentemque arbitrij, ap-
 petitus cohibere nescium, quid quantum-
 ué sibi expediat, quis cibo potuiq; modus
 ignorantem, cui alimenta corporis ceteris
 animantibus in aperto posita, multo labo-
 re conquirenda sunt, quem somnus inflat,
 cibus distendit, potus præcipitat, vigiliæ
 extenuant, fames contrahit, sitis arefacit,
 auidum timidumq;, fastidientem posses-
 sa, perdita deplorantem, & præsentibus si-
 mul & præteritis & futuris anxium, super-
 bientem inter miseras suas, & fragilitatis
 sibi conscium, vilissimis vermibus impa-
 rem, vitæ brevis, ætatis ambiguae, fati ine-
 uitabilis, ac mille generibus mortis expo-
 situm. F. Coaceruasti miseras infinitas, &
 egestates, vt penè iam hominè natum pœ-
 niteat. A. In hac tanta hominum imbecil-
 litate tantâq; penuria, tu tibi copiam au-
 spicaris ac potentiam, quæ nullis Cæsari-
 bus, nullisque vnquam Regibus perfecta
 cõrigit. F. Quis nam his vocabulis vsus

est? quis seu copiam seu potentiam nominavit? A. At quæ maior copia quam non egere? quæ maior potentia quam non subesse? profectò enim Reges Dominiq̃ue terrarum, quos opulentissimos reor, innumerabilibus rebus egent, ipsi quoque Duces exercituum, quibus præesse videntur, subsunt, & ab armatis legionibus obsessi, per quas metuuntur, vicissim metuant oportet. Desine iam impossibilia sperare, & humana sorte contentus, abundare & egere, præesse & subesse condiscas, non his moribus degens, fortunæ iugum, quo colla Regum premuntur excutias, quod tamen demum excidisse tibi noueris, cum calcatis passionibus humanis, totus sub virtutis Imperium accesseris, liber illic futurus, nulla egens re, nulli subiectus hominum, denique Rex & verè potens absolutèque fœlix. F. Iam piget incepti, cupiòque nihil cupere, sed consuetudine ravior peruersa, sentiòque inexplerum quoddam in præcordiis meis semper. A. Hoc est vt ad propositum spectet oratio, hoc est quod te à cognitione mortis auertit, dum terrenis sollicitudinibus implicitus, oculos ad altiora
non

CONT. MVNDI. Dial. II. 65

non erigis, quas quidē velut pestiferas animorū sarcinas, si quid mihi credis abiicies, nec abiēcisse labor magnus fuerit, dummodò te ad naturā tuam composueris, eiūq; potius quā vulgi feriis, te vehēdum regendumq; commiseris. F. Fiet id quidem me volente, sed quod de Ambitione loqui cœperas, iam pridem audire desidero. A. Quid à me expetis quod tibi ipse præstare potes? pectus tuum examina, reperies inter pestes cæteras non minimum ambitionum locum. F. Nihil ergo mihi profuit vrbes fugisse, dum licuit populosque & actus publicos despexisse, sylvarum recessus & silentia rura secutum, odium ventosis honoribus indixisse, adhuc ambitionis infimulor. A. Multa linquitis mortales, non quia contemnitis, sed quia desperatis posse consequi: excitant enim se alternis stimulis spes & desiderium, vsque ad eò, ut altero frigescente, tepescat alterum & recalente referueat. F. Quid oro me sperare prohibeat, ad eò ne cunctæ bonæ artes decerant? A. De bonis artibus fileo, at illæ decerant profectò, quibus hodie præsertim ad altos gradus ascenditur, ambiendi scilicet magnorum limina, blandiendi, fallendi, promittendi, mentiendi, simulandi, disc-

L. j.

mulandi que, graua & indigna quaelibet
 patiendi, harum & similium egenus artiū,
 nec naturam vinci posse ratus, ad alia stu-
 dia transfuisti, cautè quidem & prudenter:
 quid est enim aliud, vt ait Cicero, giantiū
 more pugnare cum Diis, nisi naturæ re-
 pugnare? F. Valeant magni honores, si his
 artibus acquiruntur. A. Benè ais, non ta-
 men prorsus in auribus meis tuam inno-
 centiam comprobasti: neque enim hono-
 res te non optasse concludis, tametsi quæ-
 rendi molestiam perhorrescas, sicut nec
 Romam vidisse contempsit, quisquis via-
 rum labore perterritus, pedem retulit ab
 incæpto: adde quòd nec pedem retulisti, vt
 tibi ipse persuades, mihiq; persuadere ni-
 teris, neu te, vt aiunt, digito cõtexeris, quic-
 quid cogitas, quicquid agis ante oculos
 meos est, & quod fuga vrbium syluarum-
 que cupidine gloriaris, non excusationē,
 sed culpæ imitationē arguit. Multis nam-
 que viis, ad vnum terminum peruenitur, &
 tu mihi crede, licet calcatam vulgò dese-
 rueris viam, tamen ad eandem quam spre-
 uisse te dicis ambitionē, obliquo calle cõ-
 tendis, ad quam ocium, solitudo, incurio-
 sitas tantarum rerum humanarū, atq; ista
 tua te producunt studia, quorum vsq; nunc
 finis

finis est gloria. F. Ad angulum vr̄ges me,
 vnde possem licet subter fugere, quia ta-
 men tempus breue est, & in multa dispar-
 tiendum, si libet progrediamur ad reliqua.
 A. Sequere igitur ad præcedentem, gulæ
 nulla sit mētio, cuius studio nullatenus te-
 neris, nisi voluptati fauens, nonnunquam
 amicorum blandior conuictus obreperet.
 Veruntamen nihil hinc metuo, quoties e-
 nim vrbibus crepturus suum recuperauit
 incolam, omnes repentè diffugiunt infidie
 talium voluptatum, quibus amotis, ita te
 viuentē, fatear, animaduerti, vt & proprios
 & cōmunes amicos supergressa sobrietate
 ac modestia delectarer. Iram quoque præ-
 teruehor, qua & si sæpè iusto magis exar-
 deas, cōfestim tamen naturæ bonitate mi-
 tigabilis compescere motus animi soles,
 memor Horatiani consilij:

*Ira furor breuis est, animum rege, qui nisi
 pares,*

Imperat, hūc vinculis, hūc tu cōpescere catenis.

F. Aliquantulum mihi fateor & Poëticū
 hoc, & plurima huius generis Philosopho-
 rum consilia profuerunt, atque in primis
 xui breuis recordatio: quæ enim rabies
 est, pauculos dies quos inter homines agi-
 mus, in hominum odium perniciemq; cō-

E. ij.

78 FR. PETRARCH. DE

sumere? aderit ecce dies vltima: Quæ hæc
 flamas in pectorib. humanis extinguat, &
 finem positura odii, & si inimico n. l. mor-
 te grauius optamus, iniquissimi voti com-
 potes factura. Itaque quid se, quid alios
 præcipitare iuuat? quid opportunas partes
 breuissimi temporis amittere? & vel præ-
 sentibus honestis gaudiis, vel futuræ vitæ
 consiliis deputatos dies, vix sufferturos ad
 singula, summa licet cum parsimonia dis-
 pensatis, auferre necessariis ac propriis
 vsibus, inque alienam pariter & nostram
 tristitiam mortemque conuertere: verum
 hæc mihi meditatio, eousque profuit, vt
 impulsus non totus ruerẽ, & si corruissem,
 mox exurgerem, ne vllis autem iracundiæ
 flatibus agitarer, nullum mihi hæctenus
 studium præstare quiuit. A. At quia nullũ
 ex huius te flatibus, aut tibi aut alteri ve-
 reor naufragium, facile patiar, vt si Stoico-
 rum promissa non attingis, qui morbos
 animorum radicitus se vulluros spondent,
 sis in hac re Peripateticorum mitigatione
 contentus: his igitur in præsens omissis, ad
 periculosiora, & tibi multò diligentius
 prouidenda festino. F. Deus bone, quid
 adhuc periculosius restat. A. Quantis lu-
 xuriæ flammis incenderis. F. Tantis equi-
 dem

CONT. MVNDI. Dial. II. 69

dem interdum, vt grauiter doleam, quod non insensibilis natus sum, immobile saxum aliquod esse maluerim, quàm tam multis corporis mei moribus turbari. A. Habes igitur, quod te vel maximè ab omni diuinorum cogitatione dimoueat. Quid enim aliud cœlestis doctrina Platonis admonet, nisi animum à libidinibus corporis arcendum, & eradenda phantasmata, vt ad prouidenda Diuinitatis arcana, cui propriæ mortalitatis annexa cogitatio est, purus expeditusque consurgat: Scis quid loquar, & hæc ex Platonis libris tibi familiariter nota sunt, quibus auidissimè nuper incubuisse diceris. F. Incubuerã facer alacri spe, magnòque desiderio, sed peregrinæ linguæ nouitas, & festinata præceptoris absentia, præciderunt propositum meum: cæterum ista quàm memoras disciplina, & ex scripturis tuis, & ex aliorum Platoniorum relatione nouissima est. A. Haud refert, quo verum monstrante didiceris, quamuis multum sæpè possit auctoritas. F. Apud me præsertim, hominis illius, de quo altè mihi quidem insedit illud Ciceronis in Tusculano: Plato, inquit, Et si rationem nullam afferret (vide quid homini tribuo) ipsa auctoritate me frange.

E. iij.

ret, mihi autem sæpè diuinum illud ingenium cogitanti, iniuriosum videretur, si cum Ducem suum Analogistam facit Pythagoreum, vulgus reddendę rationi foret obnoxius Plato. Sed ne à proposito longius eam, Platonis hanc sententiam mihi pridem adeò & auctoritas, & ratio & experientia commendauit, vt nil verius, nilque sanctius dici posse non dubitem. Ita enim interdum Deo manum porrigente surrexi, vt incredibili quadam & immensa cum dulcedine, quid mihi tunc prodesset, quidue antea nocuisset agnoscerem, & nunc meo pōdere in antiquas miserias relapsus, quid me iterum perdiderit, cum amarissimo gustu mentis experior. Quòd idcirco retuli, ne fortè mireris, huius me Platonici dogmatis experientiã profiteri.

A. Non miror equidem, laboribus enim tuis interfui, & cadentem & resurgentem vidi, & nunc prostratū misertus opem ferre disposui. F. Gratias ago tam misericordis affectus, quid autē operis superest humanæ. A. Nihil, at diuinę plurimum, continens equidem, nisi cui Deus dedit esse nō potest. Ab eo igitur munus hoc, & in primis humiliter, & sæpè cum lachrymis postulandum est: solet ille quæ ritè poscuntur,

non

non negare. F. Feci tam sæpè, vt penè iam sibi molestus esse vereor. A. At non satis humiliter, non satis sobriè, semper aliquid loci vèturis cupiditatibus reseruasti, semper in longum preces extendisti. Expertus loquor hic, & mihi contigit: dicebam: Da mihi castitatè, sed noli modo, differ paululum, statim veniet tempus, virentior adhuc ætas, suis eat semitis, suis vtatur legibus, turpius ad iuuenilia ista rediretur: tunc igitur abeūdum erit, cum & minus ad hoc habilis decursu temporis factus fuero, & satietas voluptatū metum regressionis abstulerit. Hæc dicens, aliud te velle precari, aliud non intelligis. F. Quo nam modo. A. Quia qui in diem poscit, in præsens negligit. F. Ego in præsens sæpe cum lachrymis poposci, sperans simul & illud euenturum, vt effractis cupiditatū laqueis, & calcatis vitæ miseris saluus euaderem, & velut aliquem salutarem portū, ex tam multis curarum inuulium tempestatibus enartarem: at quoties postea inter eosdè scopulos naufragium passus sum, quotiesque si destituor passurus intelligis. A. Crede mihi, aliquid semper defuit orāti, alioquin vel annuisset largitor ille supremus, vel quod Paulo fecit Apostolo, ad perfectio-

E. iiij.



FR. PETRARCH. DE

nem virtutis & infirmitatis, experientiam denegasset. F. Credo ita esse, precabor tamen assidue, nec fatigabor, nec erubescam, nec desperabo, si forte miseratus omnipotens labores meos, aurem precibus quotidianis accommodet, & quibus si iustæ fuissent gratiam non negasset, idem ipse iustificet. A. Consultè, tamen tu enitere & (quod prostrati solent) in cubitū erectus, ingruentia mala circūspice, ne ad repentinum cuiuslibet modis incursum, iacentia membra dissiliant, nec segnius interim opem attollere valentis implora, aderit ille tunc forsitan cum abesse credideris, vnum semper ante oculos habeto, Platonis superiorem illam, haud spernendam sententiā: Ab agnitione Deitatis, nil magis quā appetitus carnales, & inflammata obstare libidinē. Hanc igitur doctrinā assidue tecum versa, hæc nostri consilij summa est. F. Vt intelligas me hanc adamasse sententiam, non modò in atriis suis sedentem, sed peregrinis etiam nemoribus latitātem, avidissimè complexus sum: at locum animo mutavi, vbi illa oculis meis occurrat. A. Quid dicere velis expecto. F. Scis Virgilium, virum fortem, per quot pericula, in illa suprema & hor-
renda

renda Troiani excidij nocte circumduxit.
 A. Scio enim quid Scholis omnibus vulga-
 tius, ipsum quoque casus suos enarrantem
 facit:

*Quis cladē illius noctis, quis funera fando
 Explicet? aut possit lachrymis equare la-
 bores.*

*Vrbs antiqua ruit multos dominata per
 annos*

*Plurima perque vias sternuntur inertia passim,
 Corpora, perque domos & religiosa domorum
 Limina, nec soli penas dant sanguine Teucris.*

*Quondā etiā victis, redit in praecordia virtus:
 Victoresque cadunt Danaei, crudelis ubique
 Luctus, ubique pavor, & plurima mortis
 imago.*

F. Atqui quamdiū Venere comitante, inter
 hostes & incendium erravit, apertis licet
 oculis, offensorum iram Numinum videre
 non potuit, eaque illum eloquentem, nil ni-
 si terrenum intellexit: at postquam illa
 discessit, quid euenerit nosti, siquidē mox
 iratas Deorum facies eum vidisse subsequi-
 tur, & omne circumstans periculum agno-
 uisse.

*Apparent dirae facies, inimicāque Troiae,
 Numina magna Deum.*

Ex quibus hoc excerptū, vsum Veneris, cō-

spectum diuinitatis eripere. A. Præclare
 lucem sub nubibus inuenisti, sic nēpē Poë-
 ticis interest, veritas figmentis, tenuissimis
 riuis adeunda, sed quoniam rursus ad i-
 sta redeundum est, quæ restant ad vltimum
 referuemus. F. Ne ignotis me tramiti-
 bus agas, quæ nam te redditurum pollice-
 ris. A. Maxima tuæ mentis vulnera non-
 dum attigi, & consulto dilata res est, vt no-
 uissimè posita hæreant memoriæ: in illo-
 rum alterum appetituum carnalium, de
 quibus aliqua diximus cumulatior aderit
 materia. F. Progredere iam vt libet. A. Nisi
 impudenti pertinacia sis, nulla superest
 contentio. F. Nihil gratius videre possem,
 quàm omnium contētionum causam ob-
 latam ex orbe terrarum. Nihil deniq; tam
 clarè mihi cognitum fuit vnquam, vt de
 eo non inuitus altercarer, quòd inter ami-
 cos licet orta contentio, asperum quidem
 & hostile, & amicitiarum moribus aduer-
 sum habet, sed perge ad hæc, quibus me
 statim assensurum putas. A. Habet te fu-
 nestam quædam pestis animi, quam Accidi-
 am moderni, veteres ægritudinem dixe-
 runt. F. Ipsum morbi nomen horreo. A.
 Nimirum, quia diu per hunc grauiter ve-
 xatus es. F. Fateor & illud accidit, quod
 omni-

CONT. MVNDI. Dial. II. 75

omnibus fermè quibus angor, aliquid falsi licet dulcoris immixtum est: in hac autem tristitia & aspera & misera & horrenda omnia, aperta que semper ad desperationem via, & quicquid infœlices animas vrget in interitum: ad hoc, & reliquarum passionum vt crebras, sic breues & momẽtaneos experior insultus. Hæc autem pestis tam tenaciter me arripit interdum, vt integros dies noctesque illigatum, torqueat, quod mihi tempus non lucis aut vitæ, sed tartaræ noctis & acerbissimæ mortis instar est, & (qui supremus miseriarum cumulus dici potest) sic laboribus & doloribus pascor, arcta quadam cum voluptate, vt inuitus auellar. A. Morbum tuum nosti optime, modò causam nosces. Dic ergo: Quid est quod te adeò contristat? temporalium ne discursus, aut corporis dolor, an aliqua fortunæ durioris iniuria? F. Non vnum horum aliquod, si singulari certamine tentarer, starem vtiq; nunc autem toto subruor exercitu. A. Distinctius, quid te vrgeat eloquere. F. Quoties vnum aliquod fortunæ vulnus infligitur, persisto interritus, memorans sæpè me ab ea grauitè percussum, abiisse victorè, si mox illa vulnus ingeminet, titubare pa-

rumper incipio, quod si duobus tertium quartumue successerit, tum coactus, non quidem fuga precipiti, sed pede sensim relato, in arcem rationis euado. Illic si toto rerum agmine incubuerit fortuna, meque ad expugnandum conditionis humanæ miseras & laborum præteritorum memoriam, futurorumque formidinem congesserit, tum demum pulsatus undique, & tantam malorum congeriem perhorrescens, ingemisco: hinc dolor ille grauis oritur, veluti si quis ab innumeris hostibus circumclusus, cui nullus pateat egressus, nulla sit misericordiae spes, nullumque solatium, sed infesta omnia, erectæ machinæ, defossi super terram cuniculi, tremuntque iam turres, stant scalæ propugnaculis admotæ, herent mœnibus vinci, & ignis tabulata percurrit, undique fulgentes gladios minantesque; vultus hostium, cernentesque vicinum cogitans excidium, quidni paucaat & lugeat, quando his licet cessantibus, ipsa libertatis amissio, viris fortibus mœstissima est?

A. Quanquam confusius ista percurrens, intelligo tamen opinionem tibi peruersam, causam esse malorum omnium, quæ innumerabiles olim stravit sternetque, male tibi arbitraris, F. Immo verò pessimè.

A. Quam

A. Quam ob causam? F. Non vnā quidem, sed innumeras. A. Idem tibi accidit, quod iis qui ob leuissimam quamlibet offensam in memoriam redeunt veterum simularum. F. Nullum in me adeo vetustum vulnus, vt obliuione deletum sit, recentia sunt cuncta quæ cruciant, & si quod tempore potuisset aboleri, tam crebro locum reperiit fortuna, vt hians vulnus, nulla vnquam cicatrix astrinxerit. Accedit & humanæ conditionis odium atq; contemptus, quibus omnibus oppressus, non moestissimus esse non valeo: hanc sibi ægritudinem siue accidiam, siue quid aliud esse definiis, haud magnifacio, ipsa de re conuenit. A. Quoniam vt video altis radicibus morbus innititur, superficiei tenus hunc sustulisse nō sufficiet, repullulabit etenim celeriter, radicibus euellendus est. Vnde autem incipiam incertus sum, tam multa meterrēt: sed vt facilius sit distincti operis effectus, discurrā per singula. Dic ergo: Quid in primis tibi molestum putas? F. Quicquid primum video, quicquid audio, quicquid sentio. A. Penē nil ne placeat tibi ex omnibus. F. Aut nihil aut per pauca quidem. A. Vtinam saltem salubriora delectent, sed quid apprimē displices

responde mihi quæso? F. Iam respondi.
 A. Totum est hoc eius, quàm dixi accidia,
 tua omnia tibi displicent. F. Aliena non
 minus. A. Et hoc ex eodem fonte procedit,
 vt verò aliquis dicendorum ordo sit adeò
 ne tibi tua displicent vt ais? F. Desine
 quæstiunculis, quater, plus etiam quàm di-
 ci posset. A. Ergo illa tibi sordescunt, quæ
 multis aliis inuidiosum faciunt. F. Qui
 misero inuidet, necesse est vt sit ipse mi-
 ferrimus. A. Quid autem magis displicet
 ex omnibus. F. Nescio. A. Quid si ego di-
 numerem fateberis ne. F. Fatebor inge-
 nuè. A. Fortunæ tuæ iratus es. F. Quidni
 oderim, superbam, violentam, cæcam, &
 mortalia hæc sine discretionem voluentem.
 A. De communibus publica est querela,
 nunc proprias prosequamur iniurias. Quid
 si iniuste conquereris, velles ne in gratiam
 reuerti. F. Difficillima quidem persuasio,
 si tamen id mihi monstraueris conquiescã.
 A. Parcius tecum agere æstimas fortunam.
 F. Immò amarissimè, immò iniquissimè,
 immò superbissimè, immò crudelissimè.
 A. Non vnus est apud Comicum Poëtam
 querulus, innumerabiles sunt, tu quoque
 adhuc vnus ex multis es, malle ex pau-
 cis: cæterum quia adeò trita materia est,

CONT. MVNDI. Dial. II. 79

Ut vix noui quicquam possit afferri: Pa-
tieris ne morbo veteri, vetus remedium
adhiberi? F. Ut libet. A. Age ergo, famem
ne an sitim, frigusue perpeti copulit pau-
pertas? F. Nondum eousque fortuna saeuit
mea. A. At quam multis ista quotidiana
sunt. F. Aliud adhibe remedium si potes,
me quoniam ista nil adiuuant, non enim
ex illis sum, quos in malis suis calamito-
forum & circumludentium delectat exer-
citus, nec minus interdum alienis, quam
propriis miseris ingemisco. A. Nec ego,
ut delectet: sed ut soletur expecto, doceat-
que alienas cernentem fortunas, suis esse
contentum. Neque enim omnes primum
tenere locum possunt. Alioquin, quomo-
do primus erit, nisi quem secundus sequi-
tur? bene vobiscum agitur mortales, si non
in extrema reiecti, de tam multis fortunae
ludibriis, tantum mediocria pertulistis,
quanquam & extrema perpeffis suis qui-
busdam acrioribus remediis succurrendum
est, quibus tu potens aeger es minime me-
diocri laesus asperitate fortunae. Sed hoc
est, quod vos in has praecipitat arumnas,
propriae quilibet sortis oblitus, supremum
mente locum agitat, quem quonia ut dixi
nequeunt omnes apprehendere, elusis co-

natibus subit indignatio, quòd si summi
 status miseras agnoscerēt homines, quem
 exoptant perhorrescerent, idque illorum
 probatur testimonio, quos ad summa rerū
 fastigia multis laboribus euectos vidi-
 mus, & votorum mox suorum nimis faci-
 lem exitum execrātes, quòd & si omnibus
 notum esse debeat, tibi tamen præcipuè,
 longa cui experientia persuasum est, om-
 nem, status altissimi, laboriosam atq; sol-
 llicitam & prorsus miserabilem esse fortu-
 nam, ita fit, vt nullus querimoniae gradus
 vacet, dum & optata cōsecuti, & repulsi
 iustam lamentandi causam præ se ferunt.
 Illi se deceptos, hi se neglectos æstimant:
 sequere igitur Senecæ consilium, cum a-
 spexeris quot te antecedunt cogita, quot
 te sequantur. Si vis gratus esse aduersus
 Deum, & aduersus vitā tuam, cogita quā
 multos antecesseris, & vt eodem loco ait,
 idem & finem constitue, quem transire ne
 possis quidem si velis. F. Constitui pridem
 desiderijs meis finem certum, & nisi fallor
 modestissimū, at inter procaces impuden-
 tesq; sæculi mei mores, qui modestiæ lo-
 cus est, socordiam atq; segnitiam vocant.
 A. Potens ne igitur est, animi tui statum,
 vulgaris aura cōuellere, quæ nunquam re-
 ctum



Etum iudicat, nūquam res suis nominibus
 vocat, aut illam si ritè recolo spernere so-
 lebas. F. Nunquā, mihi crede, magis spre-
 ui, non pluris facio, quid de me vulgus æ-
 stimet, quàm qui brutorum greges ani-
 mantium. A. Quid ergo? F. Molestè fero,
 quod cum nullus ex coætaneis meis, quem
 ego nouerim modestiora cōcupiuerit, ne-
 mo difficilius ad concupita profectus est,
 summum nempè nunquam me locum ex-
 optasse, testis hæc nostra simul & omnium
 spectatrix quæ cogitationes meas semper
 introspicens nouit, quoties humani more
 ingenij, per omnes statuum gradus mente
 discurrerem, nunquam tranquillitatem il-
 lam ac serenitatem animi, quàm rebus o-
 mnibus præferendam arbitror, in supremo
 fortunę culmine positam agnouisse. Ideò-
 que & curarum & sollicitudinū refertam
 vitam, exhorrentem mediocria, sobriè se
 semper iudicio prætulisse, nec verbo solū,
 sed mente etiam Horatianum illud ap-
 probasse:

Auream quisquis mediocritatem

Diligit, tunc caret obsoleti,

Sordibus tecti: caret inuidæque

Sobrius aula:

Nec minus mihi ratio placuit, quã dictū:

F. j:

*Sapius ventis agitur ingens
Pinus, & celsæ grauiore casu
Decidunt turres feriuntque summos,
fulgura montes:*

Hanc profectò mediocritatem, nunquam mihi contigisse doleo. A. Quid si quæ putas mediocria supra te sunt? quid si vera mediocritas iam pridem contigit? quid si abunde contigit? quid si illam longè post tergum reliquisti, & multò pluribus inuidiæ, quàm contemptus materiã præbes. F. Et si ita esset, mihi tamen contrarium videtur. A. Peruersam opinionem maiorum omnium, sed huius præcipuè causam esse non ambigitur, ab hac igitur charybdî, omnium, vt ait Tullius, remorum ac velorum auxilio fugiendum est. F. Vnde me fugere, quòue proram tendere, quid denique opinari iubes, nisi quòd video? A. Vides vbi oculos intendisti, ac si retrò respicias, videbis innumerabilem turbam sequi, réque primo agmine, aliquando proximiorẽ esse quàm vltimo, sed timor animi rigorque propositi non permittunt oculos in tergum flectere. F. Deflexi, cum interdum multosque post me venire perpendi, neque sortis meæ pudet:

Sed curarum piget ac pœnitet tantarum.

Quod

CONT. MVNDI. Dial. II. 83

Quod vt eiusdem Horatij verbo utar:

Fluitem dubia spe pendulus hora.

Si hæc anxietas tollatur, quantum habeo abundè sufficiat, dicámque æquanimiter, quod eodem loco ait:

Idem quid credis amice precari.

Sit m. hi,

Quod nunc est etiam minus vt mihi viuam:

quid super est aui?

Si quid superesse volunt Dii.

Ego semper dubius futuri, semper animo suspensus, nullam ex fortunæ muneribus dulcedinem capio, adhuc vt vides hæcenus aliis viuo, quod miserrimum ex omnibus est: atque vtinam vel senectutis mihi reliquæ contingant, vt qui procellosos inter fluctus vixerim, moriar in portu:

A. Tu ne igitur in tanto rerum humanarum turbine, tanta varietate successuum, tantæque caligine futurorum (& vt breuiter dicam) sub Imperio positus fortunæ, solus ex cunctis hominum millibus, curarum vacuum ætatem ages? vide quid cupias mortalis, vide quid postules? quod verò non tibi te vixisse conquereris, non inopiæ, sed seruitutis est, quam licet (vt tu idem asseris) miseriam esse confitear, tamen circumspicis, paucissimos homines

F. ij.

sibi vixisse reperies: nam & hi qui putantur
 felicissimi, & quibus innumerabiles vi-
 uunt, se ipsos simul aliis viuere, vigilia-
 rum & laborum assiduitate testantur. Quid
 enim (vt supremo te commoueri faciam
 exemplo) Iulius Cæsar, cuius illud verum,
 licet arrogans dictum est: Humanum pau-
 cis genus viuit, nunquid postquam eò ge-
 nus redegerat humanum, vt sibi vni viue-
 ret, ipse interim aliis viuebat, interroga-
 bis fortasse quibus? iis nimirum, à quibus
 occisus est, de Bruto vel Cimbro cæteris-
 que perfidæ cõiurationis auctoribus, quo-
 rum cupiditates explere non valuit, tan-
 ti munificentia largitoris. F. Mouisti ani-
 mum fateor, vt iam nec seruum me, nec
 inopem indigner. A. Indignare potius te
 non esse sapientem, quod vnum & liber-
 tatem & veras diuitias præstare potuisset:
 cæterum quisquis causarum absentia æquo
 ferens animo, effectus non adesse conque-
 ritur, nec causarum certam tenet ille ratio-
 nem nec effectuum: exequere autem nun-
 quid te premit, præter hæc quæ dicta sunt,
 corporis ne fragilitas, an latens molestia?
 F. Nempe corpus hoc onerosum semper
 fuit, quoties me ipsum contemplatus fui,
 at cum alienorum grauedinem corporum re-
 spexi,

spexi, satis obediēs me mancipium habere
 fateor, possem idem vtinam, & de animo
 gloriari, sed ille imperat. A. Vtinā rationis
 ipse subditus Imperio, sed ad corpus re-
 deo, quod in eo molestum experiris? F.
 Nihil equidem, nisi communia quædam,
 quod mortale est quod suis doloribus im-
 plicat, mole prægrauat, somnum suadet
 spiritu vigilante, aliisque necessitatibus
 subigit humanis, quas enumerare & lon-
 gum & inamœnum est. A. Compose ani-
 mum precor, tēque hominem esse recor-
 dare, licet anxietas ista cessauerit, si quid
 præter hoc angerit exquire. F. Illa ne ti-
 bi inauditum est fortunæ nouercantis im-
 manitas, cum vno die me spe & opes
 meas omnes, & genus & domum impulsu
 strauit impio. A. Video oculorum tuorum
 scatebras, ideoque prætereo, neque enim
 nunc docendus sed admonendus es, vnum
 igitur hic admonuisse sufficiet. Si enim
 non priuatarū modò familiarum, sed no-
 tissimas tibi Regnorū ex omnibus seculis
 recoles ruinas, nōnihil tibi Tragediarum
 lectio profuerit, vt non pudeat tugurio-
 lum tuum cum tot Regis ædibus conflagrasse,
 procede modò, hæc enim partius
 dicta, speciosius tibi ruminanda seruabis.

F. iij.



F. Quis vitæ mex tædia & quotidianū fastidium sufficienter exprimat, mœstissimā turbulentissimamq; orbem terrarum omnium angustissimam atque vltimam sentinam, & totius orbis sordibus exundantem? quis verbis æquet, quæ passim nauſeam concitent grauem, olentes semitas permixta rabidis canibus, obscœnas sues & rotarum muros quatiētium stridorem, aut trāſuerſas obliquis itineribus quadrigas, tam diuerſas hominum species, tot horrenda mendicantiū spectacula, tot diuitū furores, illos mœstitia deuictos, hos gaudio lasciuiaque fluitantes, tam deniq; discordantes animos, artesq; tam varias, tantū confusis vocibus clamorem, & populi inter se anxietatis incursum? Quæ omnia & sensus melioribus assuetos conficiunt, & generosis animis eripiunt quietem, & studia bonarū artium interpellant? Itaque me Deus ex hoc naufragio, puppe liberat illæsa, vt ego sæpè circūspiciens, in infernum viuens descendisse mihi videor, In nunc & honestis cogitationibus incube:

In nunc & versus tecum compone canoros

A. Hic me Flacci versiculus, quid potissimum lamēteris admonuit, doles quod importunū studiis tuis locum naētus es, quodiam vt ait idem: Scri-

CONT. MVNDI. Dial. II. 37

Scriptorum chorus omnis amat nemus &
fugit vrbes.

Tuque ipse in epistola quadam, eandem
sententiam verbis aliis expressisti:

Sylua placet Musis, vrbs est inimica poëtis.
Quod si vnquam intestinus tumultus tuæ
mentis conquiesceret, fragor iste circum-
tonans (mihi crede) sensus quidem pulsa-
ret, sed animum non moueret: at ne nos
pridem auribus tuis ingeram, habes Sene-
cæ de hac re non inutilem epistolam, ha-
bes & librum eiusdem de Tranquillitate a-
nimi, habes & de tota hac mētis egritudine
tollenda, librum M. Ciceronis egregium,
quem hesternę diei disputationibus, in Tu-
sculano suo habitis ad Brutum scripsi. F.
Singula hic haud negligenter legisse me
noueris. A. Quid ergo, nihil ne profuerit?
F. Immò verò inter legendum plurimum,
libro autem è manibus elapso, assensio si-
mul omnis intercidit. A. Cōmunis legen-
tium mos est, ex quo monstrum illud ex-
ecrabile literatorū passim flagitiosissimos
errare greges, & de arte viuendi multa, li-
cet in Scholis disputentur, in acta paucum
conuerti: tu verò si suis locis notas certas
impresseris, & fructum ex lectione perci-
pies. F. Quas notas. A. Quoties legenti
F. iij.

salutares sese offerunt sententiæ, quibus vel excitari sentis animum vel frænari, noliviribus ingenij fidere, sed illas in memoriæ penetrabilibus absconde, multóq; studio tibi familiares effice: Ut quod experiri solent Medici, quocunque loco vel tempore, dilationis impatiens morbus inuaserit, habeas velut in animo cõscripta remedia. Sunt enim quædam sicut in corporibus humanis, sic in animis passiones, in quibus tam mortifera mora est, ut qui distulerit medelam, spem salutis abstulerit; quis enim ignorat (exempli gratia) esse quosdam motus tam præcipites, ut nisi eos in ipsis exordiis ratio frænauerit, animum corpusque, & totum hominem perdant, & seruum sit, quicquid post tempus apponitur. In quibus primum obtinere locum reor iram. Cui non frustra rationis sedem superpositam esse diffiniunt hi, qui in tres partes animam diuiserunt: Rationem in capite velut in arce, Iram in pectore, Concupiscentiam subter præcordia collocantes, ut scilicet præstò sit, quæ subiectarum pestium violentos impetus repente coerceat, & ex alto velut receptui canat, quod frænum, quia iræ magis necessarium erat, illi vicinior sita est. F. Consulte equidem, quod ut me

non



non tātum ex Physicis, sed ex Poëticis etiā scripturis elicuisse prouideas, per illorum ventorum rabiem, quam Maro describit, speluncis abditis latitantem, superiectosque montes, & Regem in arce sedentem, atque illos Imperio mitigantem, Iram atque impetus animi posse denotari, mecum sæpè cogitavi, in profundo scilicet pectoris deferuentes, qui nisi coerceantur rationis fræno (vt ibidem legitur)

Maria ac terras cœlūmque profundum:

Quippè ferant rapidi secum verrantque per auras.

Per terras enim quid nisi terream corporis materiam, per maria quid nisi humorem quo viuitur, per cœlum verò profundum, quid nisi interiore loco habitantem animam intelligit? cuius (vt alio loco ait idem) igneus est vigor, & cœlestis origo: quasi diceret, corpus atque animā, & breuiter totum hominem cui dominabuntur, in præcipitium agent, ex aduersò autem montes regemque præsentem quid nisi capitis arcem & rationem esse, quæ illic inhabitat? sic enim ait:

Hinc vasto Rex Aeolus antro,

Luētantes ventos tempestatésque sonoras

Imperio premit & vinculis ac carcere franas.

Illi indignātes magno cum murmure mōtis.

Circum claustra fremunt summa sedes

Aeolus arce,

Sceptra tenens.

Hæc ille. Ego autem singula verba discutiens, audiui indignationem, audiui luctamen, audiui tempestates sonoras, audiui murmur, ac fremitum, hæc ad iram referri possunt, audiui rursus Regē in arce sedentem, audiui sceptrā tenentem, audiui Imperio timentem, & vinculis ac carcere frænantem, quæ ad rationem quoque referri posse quis dubitet? attamen vt de animo atque ira animum turbante, dici omnia constaret, vide quid addidit:

Mollitquæ animos & temperat iras

A. Laudo hæc, quibus abundare te video poëticæ narrationis arcana, siue enim id Virgilius ipse sensit dum scriberet, siue ab omni tali consideratione remotissimus, maritimam his versibus, & nil aliud describere voluit tempestatem, hoc tamē de irarum impetu, & rationis imperio dixisti facere satis, & propriè dictum puto: sed vnde discesseram reuertar, & aduersus iram, & aduersus reliquos motus, præcipuèque aduersus hanc, de qua loquimur pestem, aliquid semper excogita, quod
cum

CONT. MVNDI. Dial. II. 91

cum intenta tibi ex lectione contigerit. Imprime sententiis vtilibus (vt incipiens dixeram) certas notas, quibus velut vncis memoria volentes abire contineas: hoc equidem praesidio consistes immobilis, tum aduersus caetera, tum contra animi tristitiam, quae vmbra velut pestilentissima virtutum semina & omnes ingeniorum fructus enecat. In qua postremo, (vt eleganter ait Tullius) fons est & caput miseriarum omnium. Profecto autem si alios, teque diligenter simul excusseris (omissoque quod nullus hominum est, cui non multae sint lugendae causae, omisso praeterea quod dilectorum tuorum recordatio, iure moestum & sollicitum facit, quod vnum moestitiae genus salutare est, modo desperatio non surrepat) multa tibi diuinitus concessa fateberis, quae inter turbas querulorum atque gementium, consolandi gaudedi que materiam praestare queat. Nam in eo quod tibi nondum vixisse queris quodue tumultus urbium, stomachorum & maximorum hominum similis querela, & illa cogitatio, quod tua sponte in hos incideris anfractus, tuaque sponte si omnino velle coeperis, possis emergere, non parum tibi conferrent solamen,

vbi & consuetudo longior profuerit, si
 strepitum populorum velut cadētis aquæ
 sonitum, aures tuas edomueris, cum dele-
 ctatione percipere. Id autē, vt dixi, facil-
 lime consequeris, si tuæ primum mentis
 compescueris tumultus, pectus enim se-
 renum & tranquillum, frustra vel peregrina-
 næ circumeunt nubes, vel circumtonat
 extremus fragor, itaque velut insistens
 sicco littore tutus, aliorum naufragium
 spectabis, & miserabiles fluitantium vo-
 ces, tacitus excipies, quantum ué tibi tur-
 bidum spectaculum compassionem attu-
 lerit, tantum gaudij afferet propriæ sortis
 alienis periculis collata securitas, ex qui-
 bus omnem animi tristitiam, te iam iam
 depositurum esse confido. F. Quanquam
 multa me vellicent, atque illud in primis,
 quod vrbes relinquere, quasi rem facilem
 mei censes arbitrij, tamen quia in multis
 me ratione superasti, volo & hic prius
 quàm deiciar, arma deponere. A. Potes
 ergo iam tristitia relegata, cum fortu-
 na tua in gratiam redire. F. Possum v-
 tique si modò aliquid est fortuna. Nam vt
 vides, inter Graium & nostrum Poëtas,
 hac de re tanta dissensio est, vt cum ille
 fortunam in operibus suis nusquam no-
 minare

minare dignatus sit, quasi nil eam esse crederet, hic noster & sæpè eam nominet, & quodam in loco omnipotentem eam etiã vocet: cui sententiæ & Historicus ille nobilis fauet, & orator egregius. Nam & Crispus Salustius, dominari profectò, ait, in re qualibet fortunam, & Marcus Tullius, humanarum rerum dominam asseuerare, non timuit. Ego autè quid sentiam, aliud fortè tempus ac locus aliter fuit dicendi: quod verò ad incæptum attinet, eousque mihi profuit admonitio tua, vt, me ipsum cum maiore parte hominum conferenti, non tam miser (vt solebat) status meus appareat. A. Gaudeo, si quid tibi profui, cupiòque prodesse cumulatiùs, sed quoniam satis hodiernum colloquium processit, poterisne, quæ restant in diem tertium differri, atque ibi finem statui. F. Ego verò numerum ipsum ternarium tota mente complector, non tam quia tres eo Gratia continentur, quàm quia Diuinitati amicissimum esse constat, quod nõ tibi solum aliisque veræ Religionis Professoribus persuasum, quibus est omnis in Trinitate fiducia, sed ipsis etiam gentium Philosophis, à quibus traditur, vt nos hoc numero in cõsecrationibus Deorũ. Quod

94 FR. PETRARCH. DE
nec Virgilius meus ignorasse videtur, ubi
ait:

Numero Deus impare gaudet.

De ternario enim loqui eum, præcedentia
manifestant: tertiam igitur deinceps ma-
nibus tuis partem huius tripartiti mune-
ris expecto.

DIALOGVS III.

AUG.

SI quid hætenus sermo tibi meus con-
stulit, oro obtestorque vt te facile hau-
riendis quæ super sunt præbeas, conten-
tiosumque ac reluctantem animum depo-
nas. F. Factum puta, sentio enim me tuis
monitis, magna sollicitudinum nearum
parte liberatum, eoq; paratior ad reliqua
audienda transgredior. A. Nondum intracta-
bilia & infixæ visceribus vulnera tua con-
tigi, & contingere metuo, recolens quan-
tum altercationis expresseritque relatum
leuior contactus. Spero autem ex aduerso,
collectis viribus, animum fortiorē, asperio-
ra deinceps æquanimius laturum. F. Nil me-
tuas, iam assuui, & morborum meorum no-
men audire, & Medici manus auxiliū pati.

A. Dua-

A. Duabus adhuc adamantinis dextra læ-
 uaque premeris catenis, quæ neq; de mor-
 te, neq; de vita sinunt cogitare, has semper
 extimui, ne te in interitum agerent, nec
 dum quidem securus sum, nec prius ero,
 quàm te solutum ac liberum illis effractis
 abiectisque videro, neque enim reor im-
 possibile, sed profectò difficile, alioquin
 frustra circa impossibilia versarer. Est au-
 tem vt in adamante frangendo, hircinū di-
 cunt (sic in huiuscemodi duritiæ curarum
 mollienda) sanguis ille mirum in modum
 efficax, qui cum cor asperum contigerit,
 frangit ac penetrat. Tamē id metuo, quo-
 niam in hac re, tuo simul opus est assensu,
 quem ne præstare possis, siue vt dicam ve-
 rius, ne velis multum vereor, ne ipsa cate-
 narum circumradians atque oculos mul-
 cens fulgor impediatur, ne fortè contingat,
 quod euenturum suspicor, si avarus quis-
 piam aures catenis vinctus, in carcere te-
 neretur, solui etiā vellet, sed catenas nollet
 amittere, tibi autē ea carceris indicta lex
 est, vt nisi catenas abieceris, solutus esse nō
 possis. F. Heu mihi miserior erā quàm pu-
 tabam, duæ ne nunc etiam illa queant ani-
 mum catenæ, quas ego non agnosco. A.
 Immò verò clarissimè, sed earum pulchri-

tudine delectatus, non catenas sed diuitias
 arbitraris, euenitque tibi (vt similitudine
 verber in eadem) non aliter, quam si quis
 aureis manicis atque compedibus tentus,
 aurum lætus aspiceret, sed laqueos non
 videret: Tu quoque nunc captis oculis, quæ
 te vincunt vides, sed ô cæcitas, ipsis ad
 mortem trahentibus vinculis delectaris,
 quodque est omnium miserrimū, gloriaris.
 F. Quæ nam sunt quas memoras catenæ?
 A. Amor & gloria. F. Proh Superi, quid
 audio? has tu ne catenas vocas, has quoque
 si patiar excuties. A. Hoc molior sed incertus
 de euentu: reliquæ enim omnes, quibus
 tenebaris & fragiliores erant & inamœnio-
 res: Ideoque dum confringerem fauisti,
 hæc autem nocendo placent, ac fallunt
 quadam spe decoris, ideoque plus negotij
 subest, reluctaberis enim ceu summis te
 bonis spoliare te velim, aggrediar tamen.
 F. Quando ego de te talia merui vt
 speciosissimas mihi curas velles eripere,
 & tenebris damnare perpetuis serenissimam
 animi mei partem? A. Ha miser, an tibi
 Physica illa vox excidit: tum cōsummatum
 fore miseriarū cumulum, cum opinionibus
 falsis, persuasio
 fune-

fanesta succrescit, ita fieri oportere. F. Haud quaquam excidit, sed proposito remota sententia est. Cur enim non ita fieri oportere arbitrer? atq; nihil vnquam rectius arbitratus sum, Quàm esse hos nobilissimos, quos mihi obucis affectus. A. Segregemus hic tantisper, dum remediis cōquirendis in hio, ne dum huc illuc distrahor, fragilibre impetu ferar ad singula. Dic ergo, quoniam prius amoris mentio facta est: Nonné hanc omnium extremam ducis insaniam. F. Nequid veritati subtraham, pro diuersitate subiecti, amorem vel deterrimam animi passionem, vel nobilissimam actionem dici posse censeo. A. Ne res egeat exemplo aliud in medium profer. F. Si infamem turpemque mulierem ardeo, insanissimus ardor est, si rerum aliquod specimen virtutis allicit, inque illud amandum venerandumque molitus sum, quid putas, nullumue tam diuersis in rebus statuis discrimen, adeò ne pudor omnis euauit: ego verò vt ex me aliquid loquar, sicut primum graue & infaustum animi pondus aestimo, sic secūdo vix quicquam reor esse foelicius, quod si tibi contrarium forsitan videtur, suam quisque sententiam sequatur, est enim vt nosti o-

G. j.



pinionum ingens veritas libertasq; iudi-
 candi. A. In rebus cōtrariis, opinio diuer-
 sa, veritas vna atque eadem semper est. F.
 Istud quidem ita esse fateor: sed hoc est
 quod transuersos agit, opinionibus anti-
 quis inheremus pertinaciter, nec facile di-
 uellimur. A. Utinam tam rectè de tota a-
 moris quæstione sentires, vt de hoc sentis
 articulo. F. Quid multa? tam rectè senti-
 re mihi videor, vt contra sentientes insa-
 nire non dubitem. A. Inueteratum men-
 dacium pro veritate ducere, nouiterq; cō-
 pertam veritatē æstimare mendacium, vt
 omnis rerum auctoritas in tēpore sita sit,
 dementia summa est. F. Perdis operam,
 nulli crediturus sum, succurritq; illud Tul-
 lianum: Si in hoc erro, libenter erro: neq;
 hunc errorē auferri mihi volo dum viuo.
 A. Ille quidē de animæ immortalitate lo-
 quens, opinionem pulcherrimā omnium,
 ac volens, quàm nihil in ea dubitaret quā-
 quam contrarium audire nollet, huiusce-
 modi verbis vsus est. Tu in opinione fœ-
 dissima atque falsissima, iisdem verbis ab-
 uteris. Profectò enim & si mortalis esset a-
 nima, immortalem tamē æstimare melius
 foret, errorque ille salutaris videri posset,
is incutiens amorem, quæ quamuis
virtut etiam

CONT. MVNDI. Dial. III. 99

etiam spe præmij sublata, per se ipsam ex-
petenda sit, desiderium tamen eius, procul
dubio proposita animæ mortalitate, len-
tesceret. Contraque licet mendax futuræ
vitæ promissio, ad excitandū animos mor-
taliū, nō inefficax videtur, tibi verò quid
allaturus error iste tuus sit vides, nempe in
omnes animum præcipitaturus insanias,
vbi pudor & metus, & quæ frænare solet
impetus rationis, ac cognitio veritatis ex-
ciderint. F. Dixi iam quod operam perde-
res. Ego enim nihil vnquam turpe, immò
verò nisi pulcherrimū amasse me recolo.
A. Etiā pulchra turpiter amari posse cer-
tum est. F. Nec in nominibus certè, nec in
aduerbiis peccaui, desine iam amplius in-
sectari. A. Quid ergo, vis ne vt Phrenetici
quidem solent, inter iocos & risus expira-
re? animo miserabiliter ægrotanti, adhuc
aliquid remedij adhibere maui. F. Non
respuo remedium quidem, accedat si me
ægrum mōstraueris: bene valentibus au-
tem remediorum inculcatio sæpè funesta
est. A. Conualescendo tu quidem, quod
multis accidit, te grauitè ægrotasse fate-
beris. F. Ad postremum spreuisse nequeo,
cuius & sæpè aliàs, & his præsertim proxi-
mis diebus, sana consilia sum expertus,

G. ij.

Perge igitur. A. Primum ergo vnam hanc mihi veniam tribui velim, si cogente materia, aduersus delicias tuas, aliquid fortassis infectus fuero. Iam enim hoc prouideo, quàm grauitè in auribus tuis sonatura sit veritas. F. Antequàm incipias, Audi paululum, scis ne de quo loquendum tibi sit? A. Diligenter mihi præuisa sunt omnia, de muliere mortali sermo nobis instituitur, in qua admiranda colendâq; te magnâ ætatis partem consumpsisse doleo, & in tali ingenio, tantam & tam longævâ insaniam vehementer admiror. F. Parce conuitiis precor, mulier mortalis erat & Thais & Livia, cæterû scis ne de ea muliere mentionē tibi exortā, cuius mens terrenarum nescia curarû cœlestibus desideriis ardet. In cuius aspectu, si quid vsquam veri est, diuinū specimē decoris effulget, cuius mores consummata honestatis exemplar sunt. Cuius nec vox, nec oculorum vigor mortale aliquid, nec incessus hominem repræsentat, hic quæso iterum atq; iterum cogita, credo quibus verbis vtendum sit, intelliges. A. Ha demens, ita ne flammæ animi, in sextum decimum annum falsis blanditiis aluisti, profectò non diutius Italiæ famosissimus, Hannibal incubuit, nec crebriores

res

CONT. MVNDI. Dial. III. ION

res illa nunc armatorum impetus passa
est, nec validioribus arsit incendiis, quam
tu his temporibus violentissimæ passio-
nis flammam atque impetus pertulisti. In-
uentus tamen est, qui illum tandem abi-
re compelleret Hannibalem, tuum quis
ab his vnquam ceruicibus auertet? Si
tu eum & exire veras, & vt tecum maneat
sponte iam serius inuitas, malo proprio
delectaris infœlix, atque oculos illos, vs-
que tibi in perniciem placentes, suprema
clausit dies, cum effigiem morte varia-
ram, & pallentia membra conspexeris, pu-
debit animum immortalem, caduco ap-
plicuisse corpusculo, & quo nunc tam
pertinaciter astruis, cum rubore recorda-
beris. F. Auertat Deus omen, ego ista non
videbo. A. Equidem necessario euentura
sunt. F. Scio, sed tam inimica mihi sunt sy-
dera, vt naturæ ordinem in hac morte
perturbant, prius intraui, prius ingrediar
A. Meministi credo temporis illius, quo
contrarium timuisti, & quasi iam mortuæ
amicæ funereum carnem dictante tristitia
cecinisti. F. Memini certè sed dolui, & ad-
huc recolens contremisco, indignabárque
me nobiliori velut animæ meæ parte trū-
catū, illi esse superstitē, quæ dulcem mihi

G. iij.

102 FR. PETRARCH. DE

vitā, sola sui præsentia faciebat. hoc enim
carmen illud deflet, quod tunc multo la-
chrymarum imbre respersum excidit mi-
hi, sententiam memini, si verba tenerē. A.
Non hoc quæritur, quantum tibi lachry-
marum mors illius formidata, quantum
ve doloris inuexerit, sed hoc agitur, ut in-
telligas, quæ semel cōcussit, posse formi-
dinem reuerti, eoque facilius, quod & o-
mnis dies ad mortem propius accedit, &
corpus illud egregium, morbis ac crebris
perturbationibus exhaustum multū pri-
stini vigoris amisit. F. Ego quoque & curis
grauior, & ætate prouectior factus sum,
itaque illa ad mortem appropinquante
præcucurri. A. O furor, ex nascendi ordine
ordinem mortis arguere: quid enim aliud
orba senectus queritur parentum, nisi a-
dolescentium filiorum festinatas mortes?
quid anno se lugent aliud nutrices, nisi
infantium suorum anticipatum tempus,
*Quos dulcis vita exortes, & ab ubere raptos,
Astulit atra dies, & funere misit acerbo,*
Si vero paucorum numerus annorum,
quo illam præcedis, spem tribuit vanissi-
mam, prius te quam furoris tui fomitem
esse moriturum, & hunc naturæ ordinem
tibi fingis immobilem. F. Non vsq; adeo

im-



immobilem, vt contrarium fieri posse fin-
nescius, sed assidue ne idem adueniat pre-
cor, semperq; de eius morte cogitati suc-
currit iste versus Ouidij:

Tarda fit illa dies & nostro serior aeo.

A. Has ineptias amplius audire non va-
leco, quid enim quando præ mori illam
posse non ignorat, quid illa moriente di-
cturus es? F. Quid dicturus aliud, nisi me
præsentem calamitate miserrimum? sola-
men verò ex recordatione transacti tem-
poris habiturum, rapiant venti tamen ista
quæ loquimur, & spargant augurium pro-
cellæ. A. O cæce, nec dum intelligis quan-
ta dementia est, sic animum rebus subie-
cisse mortalibus, quæ eum & desiderij flā-
mis accendant, nec quietare nouerint,
nec permanere valeant in finem, & cre-
bris motibus, quæ demulcere pollicentur,
excruciant. F. Si quid habes efficacius pro-
fer, nunquam hoc me seimone terrueris:
neque enim vt putas, mortali rei animum
addixi, ne me tam corpus noueris amasse
quàm animam, moribus humana trans-
cendentibus delectatum, quorum exem-
plo, qualiter inter cælicos viuatur ad-
moneo, itaque si (quod solo torquet au-
ditus) me prior moriens illa desereret,

G. iij.

quid agerem interrogas, cum Lælio Romanorum sapientissimo proprias miseras consolares, virtutem illius amavi, quæ extincta non est, hæc dicerem atque alia, quæ illum dixisse audio, post eius interitum, quem miro quodam amore dilexerat. A. Inexpugnabili erroris arce consistis, unde te deicere non ociosus labor est, & quoniam ita te affectum video, ut multo sapentius sis, quicquid de te, quàm quod de ipsa liberius dicetur, mulierculam tuam quam talibus cumules licebit: nihil enim adversabor, sit regina, sit sancta, sit Dea certè,

An Phæbi soror, an nympharum sanguinis una?

Ingens tamen eius virtus, minimum tibi ad excusationem erroris conferret. F. Quid novi litigij ordiaris experior. A. Dubitari non potest, quin pulcherrima sæpè turpiter amentur. F. tam ad hæc suprà responsum est: si enim amoris in me regnaris facies cerni posset eius vultus (quem licet multum tamen debito parcius laudavi) non absimilis videretur, hæc mihi coram quo loquimur testis est, quod in amore meo nil unquam turpe, nil obscærum fuerit, nil denique præter magnitudinem

dinem culpabile. Adde modum, nihil pulchrius excogitari queat. A. Possum tibi Tulliano verbo respondere: Modum tu quæris vitio. F. Non vitio sed amori, A. Et ille cū id diceret, de amore loquebatur, locum tenes. F. Quidni in Tusculano hæc legi, verū ille de cōmuni amore hominum sentiebat, in me autē singularia quædā sunt. A. Enimuerò idem de se aliis fortasse videatur, verūq; est, tum in aliis, tum in hac præcipuè passione, quod vnusquisque suarum rerum est benignus interpret: nec ineptè illud, à plebeio licet quodam Poeta dictum laudatur:

Suam cuique sponsam, mihi meam,

Suum cuique amorem, mihi meum,

F. Visne si tēpus suppetit pauca de multis exponam, quæ te in admirationem stuporemque compellant? A. Me ne putes ignorare,

Quod qui amant ipsi sibi somnia fingunt?

Omnibus Scholis notissimum carmen est: cæterum ex ore eius piget has insanias audire, quem decet altius & sapere & loqui. F. Vnum hoc (seu gratitudini seu ineptiæ ascribendum) non sileo, me quantumcunque conspicias, per illam esse, nec vnquam ad hoc, si quid est nominis

aut gloriæ fuisse venturū, nisi virtutū tenuissimam sementem, quam pectore in hoc natura locauerat, nobilissimis his affectibus coluisset. Illa iuuenilem animum ab omni turpitudine reuocauit, vncōque vt aiūt, retraxit, atque alta compulit spectare, quid ni, certum enim est amorem in amatos mores transformare, atqui nemo vnquam tam mordax conuitiator inuentus est, qui huius famam canino dente cōtingeret, qui dicere auderet (ne dicam in actibus eius sed in gestu verborū) reprehensibile aliquid se vidisse, ita qui nihil intactum liquerant, hanc mirantes venerantēsq̄e reliquerūt: minimē igitur mirum est, si hæc tam celebris fama, mihi quoque desiderium famæ clarioris attulit, laborēsq̄e durissimos, quibus optata consequerem molliuit: quid enim adolescens aliud optabam, quàm vt illi vel soli placerem, quæ mihi vel sola placuerat, quod vt mihi contingeret spretis mille voluptatū illecebris, quod me ante tempus curis laboribūsq̄e subiecerim nosti, & iubes illam obliuisci vel parcius amare, quæ me à vulgi consortio segregauit, quæ dux viarum omnium, torpenti ingenio calcas admouit, ac semisopitum ani-

mmmm

mum excitauit. A. Infœlix, quantò sa-
 tius fuerat tacere quàm loqui, quamuis
 enim vel in silentio talem te introrsus a-
 spicerem, asseueratio tamen ipsa tam per-
 tinax, bilem stomachumque percussit. F.
 Cur quæso A. Quia falsum opinari igno-
 rantis est: falsum impudēter asserere, igno-
 rantis pariter & superbi. F. Quid me tam
 falsum vel sensisse vel pertulisse cōfirmas.
 A. Nēpe vniuersa quæ memoras: primūm
 omnium vbi ais, te quod es per illam esse,
 si sic intelligis, vt hæc esse illa dederit mē-
 tireris haud dubiè: si verò sic vt nō amplius
 esse permiserit, verum dicis. O quantum
 iurgium euadere, poteras, nisi illa te for-
 mæ blanditiis retraxisset. Quod es igitur,
 naturæ bonitas dedit, quod esse poteras il-
 la præripuit, immò tu tibi potius abstuli-
 sti. Illa enim innocens est, forma quidem
 tibi visa est tam blanda, tam dulcis, vt in te
 omnem ex natiuis virtutū seminibus pro-
 uenturam segetem, ardentissimi desiderij
 æstibus & assiduo lachrymarū imbri va-
 stauerit, quòd autem te ab omni turpitu-
 dine illa retraxerit, falsò gloriatus es, re-
 traxit forsan à multis, sed in maiores im-
 pulit ærumnas. Enimverò neq; varijs for-
 dibus obscœnam viam declinare monuit,

si in præcipitium perduxit, nec quæ minu-
 tiora sanans vlcera, lætale interim iugulo
 vulnus infixit: Liberasse potius quàm oc-
 cidisse dicendum est, ita quoque quæ tuam
 prædicas ducem, à multis te obiccenis ab-
 strahens in splendidum impulit barathrū.
 Quod verò alta spectare docuit, quod se-
 gregavit à populo, quid aliud fuit, quàm
 præfidentem sibi, & vnus captu dulcedine
 contemptorem rerum omnium, studiose-
 que negligentem reddidisse. Quo nihil in-
 conuictu hominum scias esse molestius.
 Iam quod innumeris illam te laboribus
 implicuisse commemoras, hoc vnum verè
 prædicas. Quid autem hic tam magni mu-
 neris inuenias cogita, cum multiformes e-
 nim sint labores, quos declinare non licet,
 quanta dementia est nouos sponte secta-
 ri? at quod famæ clarioris auidum, per il-
 lam te factum gloriaris, compatior errori
 tuo, siquidem ex animi tui sarcinis, nullam
 tibi funestiorum esse monstrabo, sed non-
 dum eò peruenit oratio. F. Promptissimus
 dimicator cōminatur & vulnerat, ego au-
 tem & vulnere & comminatione promo-
 ueor, & titubare iam grauitur incipio. A.
 Quātò grauius titubabis, cum grauissimū
 vulnus infixero? Ista nempe quam prædi-
 cas,

cas, cui omnia te debere asseris, ista te per-
 emit. F. Deus bone, quibus mihi persua-
 debitur modis. A. Ab amore cœlestium
 elongavit animum, & à Creatore ad crea-
 turam desiderium inclinavit, quæ vna qui-
 dem ad mortem pronior fuit via. F. Noli
 quæso præcipitare sententiam: Deum pro-
 fectò vt amarem, illius amor præstitit. A.
 At peruertit ordinem. F. Quonam modo?
 A. Quia cum creatum omne, creatoris a-
 more diligendum sit, tu contrà creaturæ
 captus illecebris, creatorem non quomo-
 do decuit amasti, sed miratus artificē fui-
 sti, quasi nihil ex omnib. formosius creaf-
 set, cum tamen vltima pulchritudinum sit
 forma corporea. F. Hanc præsentem in
 testimonium euoco, cōscientiamq; meam
 facio contestem, me (quod superius dix-
 ram) illius non tam corpus amasse quàm
 animam, quod hinc percipies licebit, quo-
 niam quò illa magis in ætate progressa est,
 (quid eò corporeæ pulchritudinis inelu-
 ctabile fulmen est) eò firmior in opinio-
 ne permansi, & si enim visibiliter, in vere-
 flos tractu tēporis languesceret, animi de-
 cus amplius augebatur, quin sicut aman-
 di principium, sic incepti perseuerantiam
 ministravit: alioquin si post corpus abiis-

10 FR. PETRARCH. DE

sem iam pridem mutandi propositi tēpus
erat. A. Me ne ludis? an si idem animus in
squalido & nodoso corpore habitaret, si-
militer placuisset? F. Non audeo quidem
id dicere, neque enim animus cer ni potest,
nec imago corporis talem spopondisset,
ac si oculis appareret, amarē profectō pul-
chritudinem animi, deforme licet haben-
tis habitaculum. A. Verborum quæris ad-
minicula: si enim, non nisi quod oculis
apparet, amare potes, corpus igitur ama-
sti, nec tamen negauerim animum quoq;
illius & mores flammis tuis alimenta præ-
buisse, nimirum cum (vti paulo pōst dicā)
nomen ipsum non nihil, imò vel plurimū
furoribus istis addiderit. Cum enim in o-
mnibus animi passionibus, in hac præser-
tim euenit, vt ex minimis fauillis, sæpè in-
cendia magna consurgant. F. Video quo-
me cogas, vt scilicet cum Ouidio fatear:

Animam cum corpore amauit.

A. Hoc quoque quod sequitur fatearis o-
porter, neutrum te satis sobriè, neutrum
amasse quomodo decuit. F. Torquendus,
tibi sum antequam fatear. A. Aliud quoq;
te propter hunc amorem, in magnas con-
cidisse miseras. F. Hoc quamuis aculeum
sustuleris, non fatebor. A. Immo verò spō-

te

CONT. MVNDI. Dial. III. III

tè tua mox vtrunq; fateberis, nisi rationes
 meas interrogationesque neglexeris. Dic
 ergo: Meministi ne puerilium annorum,
 an verò præsentium turba sollicitudinū,
 memoria, omnis illius ætatis euauit? F.
 Nempe infantia pueritiāq;, non aliter an-
 te oculos meos sunt, quam dies hesternæ.
 A Meministi, quantus in illa ætate timor
 Dei? quāta mortis cogitatio? quātus Reli-
 gionis affectus? quantus amor honesta-
 tis? F. Memini profectò, doleoq; crescen-
 tibus annis decreuisse viuites. A. Ego qui-
 dem semper extimui, ne illum tam intē-
 pestiuum florem vernalis aura discuteret,
 qui si, integer illæsusque inansisset, mira-
 bilem fructum suis temporibus protulif-
 set. F. Ne à proposito diuertas, quid enim
 hoc ad ea de quibus sermo nobis incep-
 tus erat. A. Dicam, percurrere tecum taci-
 tus, quando integram tibi sentis recēten-
 que memoriam, percurrere vniuersæ vi-
 tuæ tempus & vbi tanta morum varietas
 inceserit, recordare. F. En in ictu oculi,
 trepidantis annorum meorum numerum
 seriemque recensui. A. Quid reperis igi-
 tur? F. Literæ velut Pythagoræ quam au-
 diuimus, legi non inanem esse doctrinam.
 Cum enim recto tramite ascendens, ad bi-

uium peruenissem, modestus & sobrius & dexteram iuberer arripere, ad læuam incautus dicam, aut cōtumax deflexi, neque enim mihi profuit quod sæpè puer legerã:

Hic locus est, partes ubi se via findit: in ambas.

Dextera qua Ditis magni sub mœnia ducit.

Hac iter Elysiū nobis ac leua malorum,

Exercet pœnas, & ad impia tartara mittit.

Hæc nimirum quanquam ante legissem, non tamen prius intellexi quàm expertus sum: Ex tunc autem obliquo sordidoque calle distractus, & sæpè retro lacrymans conuersus, dexteram iter tenere non potui, quod cum deserui, tunc profectò fuerat illa morum meorū facta confusio. A.

At qua nam hoc ætatis tuæ parte contigerat. F. Medio sub adolescentiæ feruore, & si aliquantisper expectas, quotus mihi tunc ætatis annus ageretur, faciliè recordabor.

A. Non tam exactum calculum requiro, quin potius illud ediffere: Quando illius tibi primum mulieris species visa est? F.

Id utique nunquam obliuiscar. A. Iunge igitur tempora. F. Profectò & illius occurfus & exprobratio mea vnum in tempus inciderunt. A. Habeo quod volebam.

obstupuisti credo, perstrinxitque oculos fulgor

fulgor insolitus. Dicunt enim stuporem amoris esse principium, hinc est apud naturæ conscium Poëtam:

Obstupuit primo aspectu Sydonia Dydo.

Post quod sequitur:

Ardescet amans Dydo.

Quæ quamuis, vt nosti optime, fabulosa narratio tota sit, ad naturæ tamē ordinem respexit ille dum fingeret. Sed cum obstupisses ad illius occursum: Cur ad læuam potissimum deflexisti, puto quia declinior videbatur & latior, dextera enim & ardua & angusta est, laborem igitur timuisti. At mulier ista celebris, quam tibi certissimā Ducem fingis, ad Superos cur non hēsitantem trepidumque direxit, & quod cæcis fieri solet, manu apprehensum non tenuit, quo & gradiendum foret admonuit? Fecit hoc illa quantum potuit, quid enim aliud egit, cum nullis mota precibus, nullis victa blanditiis muliebre tenuit decorem, & aduersus suam simul & meam ætatem, aduersus multa & varia quæ flectere adamantium licet spiritum debuissent, inexpugnabilis & firma permanfit. Profecto animus iste fœmineus, quid virum decuit admonebat, præstabatq; ne insectando pudicitia studio (vt verbis vtar Sene-

H. i.

cæ) vel exemplum deesset vel conuitium,
postremò cum lorifragum ac præcipitem
videret, deserere maluit quàm sequi. A.
Turpe igitur aliquid interdum voluisti,
quod suprà negaueras, at iste vulgatus a-
mantium, vel vt dicam verius, amentium
furor est, vt omnibus meritò dici possit:

Volo nolo, nolo volo.

Vobis ipsis quid velitis, aut nolitis igno-
rum est. F. Incautus in laqueum offendi,
si quid tamen olim aliter fortè voluissem,
amor ætásque coëgerunt, nunc quid velim
& cupiam scio, firmavique iam tandem a-
nimum labentem, contra autem illa pro-
positi tenax, & semper vna permãsit, quam
constantiam fœmineam, quò magis intel-
ligo, magis admiror: Idque sibi consilium
fuisse, si vnquam dolui, gaudio nunc &
gratias ago. A. Semel fallenti, non facilè
rursus fides habenda est: tu prius mores
atque habitũ: Vitamque mutaueris, quàm
animũ mutasse persuadeas, mitigatus for-
tè, si tuus lenitèrque ignis extinctus non
est: tu verò qui tantum dilectioni tribuis,
non aduertis illam absoluendo, quantum
te ipse condemnes, illam fateri libet, fuisse
sanctissimam, dum, te insanum scelestum-
que fateare, illam quoque fœlicissimam,
dura

CONT. MVNDI. Dial. III. 115

dum te eius amore miserrimum, hoc enim si recordaris, incœperam. F. Recordor equidem, atque id ita esse negare non valeo, & quo me sensim deduxeris cerno. A. Ut cernas, apertius animum intende: nihil est quod æquè obliuionem Dei contemptumue pariat, quàm amor rerum tēporalium, iste præcipuè, quem proprio quodam nomine amorē, & (quod sacrilegium omne transcendit) Deum etiam vocant, ut scilicet humanis furoribus excusatio cœlestis accedat, fiatque diuino instinctu scelus immane licentius. Nec mirari conueniat tantum posse, hunc effectum in pectoribus humanis, ad reliqua enim visa, rei species ac sperata fruendi delectatio, & propriè vos mētis impetus rapit. In amore autem, & huius simul & mutuis præterea succedit affectus, qua spe prorsus amota, amorem ipsum lentescere oportet. Sicut cum alibi ametis dūtaxat, hic etiam redamantium alternisque velut stimulis mortale pectus impellitur, ut non frustra Cicero noster dixisse videatur, quod omnibus ex animi passionibus, profectò nulla est amore vehementior, valde equidem certus erat, ubi addidit profectò, is qui iā libris quatuor Academiam vidit, de om-

H. ij.

nibus, dubitantem. F. Notavi sæpius illum locum, & miratus sum quòd ita vehementissimam, hanc ex omnibus passionibus dixetit. A. Minimè mirareris, nisi quia animū inuasit obliuio: cæterū breui admonitione, in multorū malorū memoriam reuocandus es: Cogita nunc ex quo mentem tuam pestis illa corripuit, quam repente totus in gemitum versus es miseriarum, & peruenisti, vt funesta cum voluptate, lachrymis & suspiriis pascaris, cum tibi noctes insomnes & per nox in ore dilectæ nomen, cum rerum omnium contemptus vitæq; odium, & desiderium mortis tristis & amor sollicitudinis atque hominum fuga, vt de te non minus propriè quàm de Bellerophōte illud Homericum dici posset:

Qui miser in campis errabat Alcis.

Ipsè suū cor edens hominū vestigia vitans.
Huic pallor & macies, & languescens ante tempus flos ætatis, tum graues æternumque madentes Oculi, tum confusamens & turbata quies in somnis, & dormientis flebiles querelæ, ac vox fragilis, luctu rauca, fractusque & interruptus verborum sonus. Et quicquid tumultuosius aut miserius fingi potest: Hæc ne tibi videntur

dentur signa sanitatis? quid, quod illa tibi festos lugubrèsque dies inchoavit & clausit? illa adueniente sol illuxit, illaque abeunte nox rediit, illius mutata frons, tibi animum mutavit & mœstus pro illius varietate factus es. Denique totus ab illius arbitrio pependisti: scis me vera & vulgò etiam nota memorare, quid autem insanius quàm non contentum præsentis illius vultus effigie, vnde hæc tibi cuncta pro- uenerant, aliam fictam, illustris artificis ingenio quæsiuisse, quam tecum ubique circumferens haberes, materiã semper immortalium lachrymarum, veritus ne fortasse arescerent irritamenta earum? omnia vigilantissime cogitasti, negligenter incuriosius in reliquis, at ut omnium delirationum tuarum supremum culmen attingam, & quod paulo antè comminatus sum pergamus, quis dignè satis exercetur aut itupeat hanc alienatæ mentis insaniam, cum non minus nominis, quàm ipsius corporis splendore captus, quicquid illi consonum fuit, incredibili vanitate coluisti? quam ob causam tantopere, siue Cæsareã siue Poëticã laureã, quod illa hoc nomine vocaretur adamasti, ex eoque tempore siue Lauri mentione, vix vllũ tibi carmen

H. iij.



effluxit, non aliter, quàm si vel Penci gurgitis
 accola vel Gyrrhei verticis sacerdos
 existeres, denique quia Cæsaream sperare
 fas non erat, lauream Poëticam, quam stu-
 diorum tuorum tibi meritum promitte-
 bat, nihilò modestius, quam dominã Lau-
 rum ipsam adamaueras & cupisti, ad quã
 adipiscendã, quanquã aliis ingeniis subue-
 ctus, quanto tamen cum labore peruene-
 ris, tecum ipse recogitans perhorresces,
 nec me latet, quin responsioni paratum &
 adhuc hiscere meditantem, video, quid ti-
 bi nunc in animo versetur, cogitas nem-
 pe te his studiis aliquantò prius etiã quã
 arderes deditum fuisse, Poëticumque il-
 lud tibi decus, ab annis puerilibus animũ
 excitasse, quod ego quidem nec inficior
 nec ignoro, verum enimuerò & multis re-
 urò seculis obsolefactus mos, atque hæc
 ætas studiis talibus aduersa, & longarum
 discrimina viarum quibus vsque ad limen
 non carceris modo, sed mortis accessisse,
 aliãque non minus violenta fortunæ ob-
 stacula propositum retardassent, seu for-
 sitan irritassent, nisi prædulcis nominis
 memoria, jugiter animum interpellans,
 exteris curarum sarcinis excussis, per ter-
 gas & maria, inter tot difficultatum sco-
 pulos

CONT. MVNDI. Dial. III. 119

pulos, Romam te Neapolimque traxissent, vbi tandem, quod tanto ardore cupiebas adeptus es: quæ omnia, si tui mediocris furoris argumenta videantur, ipse ego non mediocriter furere certus ero: iam verò sciens illa prætereo, quæ ex Eunucho Terentij imitari non puduit Ciceronem, vbi ait:

*In amore hæc omnia insunt vitia: iniuria,
Suspiciones, inimicitia, inducia,
Bellum, pax rursus,*

Recognoscis in illius verbis insanias tuas, præcipueque zelû, quem sicut inter passiones amor, sic in hac parte pestis primas partes obtinere nõ ambigitur: sed occures forsitan & dices: Hoc ita esse non inficior, sed aderit ratio, cuius hæc vitia temperetur arbitrio. Iam ita te responsurum ille prouideat, vbi addidit:

Incerta hæc si tu postules

Ratione certa facere, nihilo plus agas

Quàm si des operã, vt cû ratione insanias,
Hoc equidem dicto, quod absque dubitatione verissimû sentis, omnibus (nisi fallor) euasionibus tuis obuiatum est, hæc atque huiuscemodi sunt in amore miseræ, quarum accurata dinumeratio, nec experto necessaria, nec credibilis in experto, il-

H. iiii.

la tamen est omnium præcipua (ut ad pro-
positum reuertar (quod Dei sui que pari-
ter obliuionem parit: quomodo enim tot
malorum molibus incuruatus animus, ad
illum vnum purissimumque veri boni
fontem reptando perueniet? quæ cum ita
sint, mirari iam desine, nullam vehemen-
torem animi passionem Tullio visam es-
se. F. Victus sum fateor, quoniam cun-
cta quæ memoras, de medio experientia
libro, mihi videris excerptasse: itaque li-
bet, quoniam Terentiani Eunuchi men-
tionem fecisti, ex eodem loco sumptam
inseruisse querimoniam:

ô indignum facinus

me miserum sentio

*Et tædet, & amore ardeo & prudens, sciens
Viuus vidensque pereor, nec quid agam scio.
Libet & eiusdem Poetae verbis, à te consi-
lijum flagitare:*

*Proin' dum tēpus est etiam atq; etiã cogita
Ego quoque Terentianis tibi responsum
verbis dabo.*

*Quæ enim res in se neq; consiliū neq; modum,
Habet vllum, eam consilio regere non potes
F. Quid igitur faciam, desperabimus ne?
A. Omnia prius tentanda sunt, quod au-
tem nunc, probati consilij mihi sit, breui-
ter*

ter accipe. Nosti de hac re non tantum ab egregiis Philosophis singulares tractatus, sed ab illustribus etiam Poëtis, integros libros esse compositos, qui vbinam querendi qualiterue sint intelligendi, tibi praefertim qui harum rerum magisterium profiteris, ingerere iniuriosum fuerit, qualiter autem lecta intellectaque in salutem tuam vertenda sint, admonuisse, forsitan non erit alienum. Primum igitur, quod ait Cicero, nonnulli veterem amorem nouo amore, tanquam clauum clauo excutiendum putant, cui consilio, & magister amoris Naso consentit, regulam afferens generalem:

Quod, successore nouo vincitur omnis amor:
Et proculdubio sic est, disgregatus enim & in multa distractus animus, segnior fertur ad singula: sic Ganges (vt aiunt) a Rege Persarum innumerabilibus alueis distinctus, atque ex vno metuendoque flumine, in multos spernendosque riuulos secatus est, sic sparsa acies penetrabilis hosti redditur, sic diffusum letescit incendium: denique omnis vis vt vnita crescit, sic dispersa minuitur. Valde siquidem metuendum est, ne dum ex vna eaque (si dici fas est) nobiliori passione subtraheris, dilabaris in plurima, & ex amante mulierosus, vagus & instabilis fias:

meo nēpe iudicio, si inevitabiliter pereundum sit, nobiliori morbo periisse solatiū est. Quid igitur consulā quæris? colligere animum & effugere, si possis, ac de carcere in carcerem migrare, non improbo, spes enim forsā in transitu libertatis fuerit, aut leuioris Imperij, ereptum verò vni iugo, collam per infinita sordidorum seruitiorem genera circumferre, non laudo. F. Paterisne medico perorante, ægrum morbi sui conscium aliquid interloqui? A. Quidni patiar? multi enim ægrotantis vocibus, quasi quibusdam iudiciis, ad inquisitionem opportuni remedij penetrarunt. F. Hoc igitur vnum scito, me aliud amare non posse, assuevit animus illam adamare, assueverunt oculi illam intueri, & quicquid, non illa est inamœnum & tenebrosū dicunt: itaque si illam amare iubes, vt sic ab amore liberet, impossibilem mihi conditionem obiicis, actum est, perij. A. Sensus hæbet & appetitus obtorpuit, nihil ergo cum admittere valeas introrsum, exteriora tibi remedia adhibenda sunt, potēsne igitur in animum inducere fugam exiliumue, & notorum locorum caruisse conspectu? F. Licet tenacissimis vncis trahat, possum tamen.

A. Si

A. Si hoc potes sanus eris: Quid ergo aliud dicam, nisi Virgilianum versiculum paucis immutatis:

Heu fuge dilectas terras, fuge littus amatum?
 Quomodo enim vnquam his in locis tutus esse poteris, vbi tam multa vulnerum tuorum extant vestigia, vbi & presentium conspectu, & praeteritorum recordatione fatigaris? vt igitur idem ait Cicero, loci mutatione, tanquam aegroti iam conualescentis curandus eris. F. Vide oro quid praecipis, quoties enim conualescendi avidus, atque huius consilij non ignarus, fugam retentaui, & licet varias simulauerim causas, vnus tamen hic semper peregrinationum rusticationumque mearum omnium finis erat, libertas, quam sequens per Occidentem & per Septentrionem & vsque ad Oceani terminos, longè lateque circumactus sum, quod quantum mihi profuerit vides: itaque saepe animum tetigit Virgiliana comparatio:

Qualis coniecta cerua sagitta:

Quam procul incantam nemora inter Cressea fixit.

*Pastor agens telis, linquit volatile ferrum,
 Nescius, illa fuga sylvas saltusque peragras
 Dyctaeas, haeret lateri lethalis arundo.*

Huic enim ceruo, non absimilis factus sum, fugi enim, sed malum meum vbiq̄ue circumferens. A. Quod à me nunc postulas, ipse tibi respondisti. F. Quo pacto? A. Quia malum suum circumferenti, locorum mutatio laborem cumulat, non tribuit sanitatem: potest ergo tibi non improprie dici, quod adolescenti qui peregrinatione nil sibi profuisse querebatur, respondit Socrates: Tecum enim inquit, peregrinabar, tibi quidem in primis sequestranda vetus hæc curarum sarcina, & præparandus est animus, tum denique fugiendum? Hoc enim non corporibus modò, sed in animis quoque compertum est, quod nisi in patiente sit disposito, virtus est agentis inefficax. Alioquin ad extremos Indorum fines penetrare quidem poteris, semper Flaccum vera locutum fateberis, vbi ait:

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt.

F. Miro modo perplexus sum, tu enim cum mihi curandi sanandique animi documenta præbes, curandum prius sanandumque prædicas, ac deinde fugiendum, atqui de hoc ipso animus dubitat, qualiter sit curandus: si enim curatus est, quid
ultra

ultra quæritur? si autem incuratus, vbi locorum mutatio? quod tu ipse astruis, non adiuuat, dic expressius, quibus remediis vtendum est? A. Non curandum sanandumque, sed præparandum dixi animum, Cæterû siue curatus erit, & poterit locorum mutatio perennem sanitatē conseruare, siue nondum curatus, sed præparatus tamen, & ipsum eandem afferre potest: at si neutrum, quid nisi doloris irritamenta præstabit ista mutatio, & de loco in loca crebra iactatio. Nō desinā Flacco teste vti:

Ratione inquit. & prudentia, curas

Non locus effusi latè maris arbiter aufert.

Et verè sic est: Ibis enim spe plenus & desiderio reuertendi, omnes animi laqueos tecum trahens vbiunque fueris, quocunque te verteris relinque, vultum & verba contemplaberis. Et quod est amantium infame priuilegium, illam absentem absens audies & videbis, & putas amorē his subterfugis extinguere? Mihi, crede, inardescit vtrumque potius, hinc ab amoris auctoribus, inter multa præcipitur interponendas amantibus, nonnunquam breuis abstinentiæ morulas, ne vicissim fastidio fortè præsentia & assiduitate vilescāt. hoc igitur moneo, hoc suadeo, hoc iubeo,

edocendo animū deponere quæ premuntur
 atque ita sine spe reditus abeundū, tunc
 intelligis quid in sanandis animis possit
 absentia. Quod si locum corpori tuo gra-
 uem pestilentēque sortitus, perpetuis il-
 lic morbis inquietam vitam ageres: Nōn-
 ne irrediturus effugeres? nisi forte (quod
 valde permetuo) quòd maior est homini-
 bus corporis cura quam animi. F. De
 hoc quidem viderit humanum genus, de
 eo autem profectò nihil est dubij, qui si
 loci vitio in morbos incidissem, salubrio-
 ris eos loci mutatione depellerem, idem-
 que vel multo magis de animi morbis o-
 ptarem, sed hæc ut video, difficilior cura
 est. A. Hoc utique falsum esse, magno-
 rum Philosophorum, consentit auctori-
 tas, idque hinc liquet, quòd morbi animi
 omnes curari possunt, nisi æger obluete-
 tur, corporei autem nulla arte curabiles
 multi sunt, cæterum (ne nimis abstrahar
 ab incepto) in sententia persisto, præpa-
 rando ut dixi animum instruendumque
 dilecta relinquere, nec in tergum verti,
 nec assueta respicere, ea demum amanti
 peregrinatio tuta est, idque tibi (si saluam
 cupis animam tuam) noris esse faciendū,
 F. Ut quæcunque dixisti percepisse me
 sentias:

sentias : Imparato animo peregrinationes
 nil conferunt, paratum sanant, sanúmque
 custodiunt. Hæc ne triplicis tui dogmatis
 summa est? A. Profectò non alia, & be-
 ne diffusius dicta perstringis. F. Atqui
 prima, duo sic esse, si nullus ostenderet ex
 me ipso perpenderem, tertium verò, quid
 sanato iam & in tutum producto animo
 absens, opus si non intelligo, nisi fortè re-
 cidiuq; metus hæc suaserit vt diceres. A. Id
 ne tibi modicum videtur, quod si in cor-
 poribus, quantò magis in animis formi-
 dandum est, multoq; leuius periculo-
 susque reuertitur, adeò vt vix quidem se-
 cundum naturam, salubrius à Seneca di-
 ctum sit, quàm quod in epistola quadam
 ait: Siquis amorem exuere conatur, vitan-
 da est omnis admonitio dilecti corporis:
 Et subiicit rationē: Nil enim facilius re-
 crudescit quam amor. O verissimum & ex
 intimis experientix penetrabilibus eru-
 tum, verbum: In qua re nullum ante
 te testem citauerim. F. Verum id esse fa-
 teor, at si aduertis, non de eo qui iã exuit,
 sed de eo qui exuere conatur, ista dicun-
 tur. A. De eo dixit, vbi propius periculum
 est, in quocunque enim vulnere ante ci-
 catricem, atque in morbo quolibet an-

audiam

te sanitatē, formidabilior est omnis offē-
 sio nec tamē, & si ante periculosior sit po-
 stea in tuto contemnitur. Et quoniam al-
 tius in animos penetrant exempla dome-
 stica, quoties tu ipse qui loqueris, in hac
 ipsa ciuitate, quæ malorum tuorum om-
 nium, nō dicam causa, sed officina est, post-
 quam tibi conualuisse videbaris, & magna
 ex parte conualueras, si fugisses per vicos
 notos incedens, ac sola locorum facie ad-
 monitus veterum vanitatū, ad nullius oc-
 cursum stupuisti, suspirasti, substitisti, de-
 nique vix lachrymas tenuisti. Et mox se-
 misautius fugiens dixisti tecum: Agnosco
 in his locis adhuc latere, nescio quas anti-
 qui hostis infidias, reliquæ mortis hic ha-
 bitabant: Itaq; si me audis quanquam sa-
 nus esses, à quo longissimē quidem abes, in
 his locis habitare diutiùs, non foret consi-
 lium, neque enim cōuenit vinculis obfes-
 sum, circa carceris fores aberrare, cui⁹ Do-
 minus insomni studio circuit, laqueos di-
 sponens illorum pedibus, præsertim quos
 effugisse conqueritur:

Facilis descensus Avernus.

Noctes atque dies patet atri ianua Ditis.

Quæ si sanis etiam vt dixi, quantò accu-
 ratius providenda sunt his, quos adhuc
morbis

morbus non deseruit. Hos Seneca dum
 hoc diceret respexit, maioréque periculo
 præbuit cōsiliū: illos enim commemo-
 rare superuacuum erat, qui in mediis tor-
 rentur ardoribus, qui de salute non cogi-
 tant, proximum gradum attigit eorum,
 qui ardent adhuc, sed flammæ exire medi-
 tātur, nocuit multis ad sanitatē redeunti-
 bus, parcissimus haustus aquæ, qui ante æ-
 gritudinem profuisset, sæpè fatigatum le-
 uis motus impulit, qui viribus integrum
 non mouisset. Quam minima sunt inter-
 dum quæ animum emergentē in summas
 miseras re impellunt. Conspecta in alte-
 rius tergo purpura ambitionem renouat,
 visus nummorum aceruus, auaritiā inte-
 grat, spectata corporis species, luxuriā in-
 cendit, leuis oculorum flexus, amorē dor-
 mitantem excitat. Hæ nimirum pestes, fa-
 cilè in animos propter nostram dementiā,
 ac post quàm semel iter didicerunt, multò
 facilius reuertuntur. Quæ cum ita sint, nō
 tantum locus pestiferus relinquendus, sed
 quicquid in præteritas curas animum re-
 torquet, summa tibi diligentia fugiendū
 est, ne fortè cum Orpheo ab inferis rediens
 retróque respiciens, recuperatā perdas sa-
 nitatem: hæc nostri consilij summa est. F.

L. j.

Amplector, & gratias ago, sentio enim languori meo consentaneum esse remedium, fugamq; iam meditor, sed quo potissimum cursum dirigam incertus sum. A. Multæ tibi vndiq; patent viæ, multi portus in circuitu, scio tibi in primis Italiam placere, & natalis soli insitam esse dulcedinem, nec immerito:

*Nam neque Medorū sylvæ ditissima terra.
Nec pulcher Ganges atque auro turbidus
Hermus.*

*Laudibus Italiæ certent, nō Bactra neq; Indi.
Totāq; thuricromis Pāchaia pinguis arenis.*
Quod quidem ab egregio Poëta, non minus verè dictum quam disertè, nuper tu ad amicum scripto poëmate latius extendisti. Italiam igitur suadeo, quod moribus incolarum, cœloque & circumfusi maris ambitu & intersecātis oras Apennini colibus, & omnium locorū situ, nulla vsquā statio curis tuis opportunior futura sit, ad unum verò eius angulum te arctare non auerim: I modò fœlix, quocumque te refert animus, i securus & propera, nec intergum deflexeris, præteritorum obliuiscens in anteriora cõtende, nimis diu iam & à patria, & à te ipso exulasti, tempus est revertendi, ad esperascit enim & nox est amica

1.
sa
cis,



amica prædonibus, verbis tu s te commo-
neo. Restat vnum quod penè iam oblitus
eram, tam diù cauendam tibi solitudinem
scito, donec sentias morbi tui nullas su-
peresse reliquias: vbi enim rusticationes
nihil tibi profuisse memorasti, minimè
mirari decuit. Quid remedij queso in rure
solitario ac reposito reperire crederes? fa-
teor sæpe dū solus esses fugeres, suspirans
urbemque respectans, irrisi ex alto & dixi
mecum: En, vt huic misero letheam amor
intulit caliginem, & pueris omnibus no-
tissimorum versuum abstulit memoria,
Morbum fugiens currit ad mortem. F. Re-
ctè tu quidem: sed quorum versuum men-
tionem facis? A. Nasonis sunt.

Quisquis amat loca nocent, loca sola caueto.

Quo fugis, in populo tutior esse potes.

F. Recordor optimè ab infantia penè fa-
miliariter mihi noti erant. A. Quid mul-
ta nosse profuit, sed ea necessitatibus tuis
accommodare nesciisti? ego quidem eò
magis in sectanda solitudine errorè tuum
admiratus sum, quod & auctoritates vete-
rum aduersus id noueras, & nouas addide-
as: nihil enim tibi prodesse solitudinem
pe conquestus es, quod cū multis in lo-
tum in eo præsertim poëmate, quod de

a.
sæ
cis,

l. ij.

32 FR. PETRARCH. DE

statu tuo luculentissimè cecinisti, cuius ego
 dulcedine interim dū caneres delectabar,
 stupebāq; quid ita medias inter animi pro-
 cellas, ex ore infani, tam dulcisonū carmē
 erūperet, aut quis amor Musas cohiberet,
 ne à cōsuetō domicilio tātis turbinib. of-
 fensæ, tātāq; hospitis alienatione diffuge-
 rēt. Nam quod ait Plato: Frustra poëticas
 fores cōpos sui pepulit. Quodq; eius suc-
 cessor Aristoteles: Nullum magnū ingeniū
 sine mixtura demētię aliò spectationes ad
 istas insanias referendum est. Sed de hoc a-
 liās. F. Ego ita esse fateor, sed me dulce
 aut tibi iure placiturum aliquid cecinisse
 non putabam, nunc amare carmen illud
 incipio: si quid autem alterius remedij ha-
 bes, oro ne subtrahas egenti? A. Omnia
 quæ noris explicare, ostentantis se potius
 quàm amico consulentis est: neque enim
 tam multa remediorum genera, interius
 & exterius morbis inuēta sunt, ut in quoli-
 bet cuncta temperentur, quoniam ait Se-
 neca ad Luciliū: Nihil æquè sanitatē im-
 pedit, quàm remediorum crebra mutatio,
 nec venit vulnus ad cicatricem, in quo di-
 versa medicamēta tentantur, sed ut altero
 infeliciter succedente, ad aliud recurratur:
 itaque quāuis multa & varia morbi huius
 medi-

CONT. MVNDI. Dial. III. 133

medicamenta sint, pauca tamen inseruisse contentus ero, eaque potissimum, quæ tibi magis ex omnibus profutura confido, nõ vt aliquid noui te doceam, sed vt ex notis & vulgatis omnibus quid mihi efficacius videatur intelligas. Tria sunt (vt ait Cicero) quæ ab amore animũ exterrent, satietas, pudor, cogitatio: possent plura, possent & pauciora numerari, sed ne à tanto auctore digrediar, tria esse fateamur. De primo superuacuum est loqui, quoniam impossibile iudicabis tibi, vt res se habet, satietatem amoris vllam posse contingere: ac si appetitus rationi crederet, & ex præteritis futura p̄saret, facile fatereris, quantumlibet dilectæ rei nõ satietatem modo, sed fastidium & nauseam posse surripere. Verum quia compertum habeo, me hoc tramite frustrâ niti, quòd & si satietatem fore possibilem, & vbi affit amorem necare concedas, ab ardentissimo tamẽ desiderio tuo, quam longissimè hanc abesse cõtendes, egoque ipse conscientiam. Superest vt de duobus reliquis attingam. Hoc mihi sicut arbitror non negabis, ingenium quoddam & ponderosum animum tibi tribuisse naturam. F. Nisi in propria causa fallor, usque ad eò id verũ est, vt sepe grauiter tu-



lerim, quod nec sexui satis conuenirē, nec
 sæculo in quo sunt vt vides impudentium
 omnia, honores, spes, opésq;, quibus & vir-
 tutes cedūt & fortuna. A. Non vides igitur
 quantum inter se ista discordant, amor
 & pudor? dum ille animum vrget, hic co-
 hibet, ille calcar incutit, hic frēnum strin-
 git, ille nihil attendit, hic vniuersa circū-
 spicit. F. Video nimirum multo cum do-
 lore, distrahi tam diuersis affectibus. Ita e-
 nim alternis horis insultant, vt modò huc
 modò illuc turbini mētis agiter, quē toto
 sequar impetu nondum certus. A. Dic
 precor bona cum venia, vidistine te nuper
 in speculo? F. Quid hæc quæso sibi vult
 quæstio? Et soleo quidem. A. Vtinam ne-
 que crebrius neque curiosius quàm satis
 est: quæro autem ex te, Nónne vultū tuum
 variari in dies vides singulos, & inter mi-
 cantes temporibus canos animaduertisti?
 F. Putabam te singulare aliquid velle di-
 cere, ista verò communia sunt omnibus
 qui nascuntur, adolescere, senescere, inte-
 rire: animaduerti in me quod in coætaneis
 meis ferè omnibus, nescio enim quo mo-
 do senescunt homines hodie citiùs quam
 solebant. A. Neque aliorum senectus iu-
 uentutem tibi, neque aliorum mors im-
 mor-

mor-

mortalitatem tribueret, cæteris igitur omissis ad te redeo. Quid ergo, Mutauitne animum vlla ex parte corporis conspecta mutatio? F. Concussit vtiq; sed non mutauit. A. Quid autem tunc tibi animi fuit, aut quid dixisti? F. Quid aliud putas, quam illud Domitiani Principis: Forti animo fero comam in adolescentia senescentem. Tanto igitur exemplo pauculos canos meos ipse solatus sum, Cæsariq; Regem adiunxi: Numa quidem Pompilius, qui secundum inter Romanos Reges diadema sortitus est, ab adolescentia canus dicitur fuisse. Nec Poëticum defuit exemplum, siquidem Virgilius noster in Bucolicis, quæ xxxii. ætatis anno scripsisse eum constat, sub persona pastoris, de se ipso loquens ait:

Candidior postquam, rudenti barba cadebat,
 A. Ingens tibi exemplorum copia est, tanta vtinam eorum quæ cogitationem mortis ingererent, hæc enim quæ canos appropinquantes testes, senectutis mortisq; prænuncios dissimulare docent exempla, non approbo. Quid enim aliud suadent quam lapsum ætatis negligere & supremi temporis obliuisci? cuius vt semper memineris, totus nostri colloquij finis est. Tu vero

L. iiij.

cum ad caniciem iubeo respicere, canorū illustrium virorum turbam profers: quid ad rem, utiq; si immortales illos fuisse diceres, haberes quorum exemplo caniciem non timeres: quod si tibi caluitiem obieciffem, puto Iulium Cæsarem protuliffes in medium. F. Non alium profectò, quid enim illustrius potuiffem? est autem (nisi fallor) grande solatium, tam claris septum esse comitibus: itaq; fateor talium exemplorum, velut quotidianæ suppellectilis vsum, non reiicio. Iuuat enim non modo in his commodis, quæ mihi vel natura tribuit vel casus, sed in his etiam quæ tribuere possent, habere aliquid in promptu, quo me soler, quod sequi non possum, nisi vel ratione viuaci, vel exemplo clarissimo. Si mihi igitur exprobrasses, quod aduersus fulminis fragorem timidior sim. Quia id negare nõ possem (est enim hæc mihi non vltima causa lauri diligendæ, quòd arborum hanc non fulminari traditur) respõdissem Augustum Cæsare, eodem morbo laborasse. Si cæcum dixiffes, & id verum foret Appij cæci, & Homeri poëtarū Principis: si monoculum, Hannibalis Pœnorum ducis, aut Philippi Macedonum Regis clypeo vsum essem; si surdastrū, Marci Cras-

Crassi: si calor impatiens, Alexandri Macedonis. Longū est per cuncta discurre, sed ex his cætera colligis. A. Apertè quidem neq; suppellex hic exemplorum displicet, modò non segnitiam afferat, sed metum memoremq; diū discutiatur, laudo quicquid id est, propter quod nec aduentatē metuas senectutem nec præsentem oderis: quicquid verò non esse senectutem huius lucis exitum suggerit, nec de morte cogitandum summopere detestor, atque execror. Rursus præcipitatum æquo animo tolerare caniciem, bonæ indolis indicium est, legitimæ autem senectuti morulas necere, annos ætatis subducere, canos nimix celeritatis arguere, eosq; vel occultare vel vellere, dementia, quamvis communis, tamen ingens est. Non videtis ò cæci, quanta velocitate voluuntur sydera, quorum fuga breuissimæ vitæ tempus deuorat atque consumit, & miramini senectutem ad vos venire, quam dierū omnium rapidissimus cursus vehit. Duo sunt quæ vos in has ineptias cogunt: Primum quod angustissimam ætatē alij in quatuor, alij in sex particulas, alij in plures etiam distribuunt. Ita rem minimam, quia quantitate non licet, numero tentatis extendere.

re, quid autem sectio ista confert? finge
quaslibet partiunculas, omnes in ictu o-
culi propè simul euanesceat:

*Nuper eras genitus, modò formosissimus in-
fans,*

Iam iuuenis, iam vir, vide quãto verborum
impetu, subtilissimus Poëta lapsum vitæ
fugientis expressit: Nec quicquam igitur
laxare nitimini, quod lex naturæ omnium
parentis angustat: Secundum est, quod in-
ter iocos & falsa gaudia senescitis, itaque
sicut Troianos, quæ supremam noctem in-
ter talia traduxerunt, latuit:

*Dum fatalis equus saltu super ardua venit.
Pergama, & armatum peditem grauis at-
tulit aluo.*

Sic vos senectutem, quæ secum armatam
& indomitam mortem affert, incustoditi
corporis mœnia transcendētem, non sen-
titis, nisi tum demum, quando

dimissi per funem hostes,

inuadunt urbem, somno vinóque sepultam:

non minus enim vos

& mole corporum & dulcedine rerum.

temporalium sepulti estis, quam illos
somno vinóque sepeliuit Maro: Hinc Sa-
tyricus non iaeleganter:

Festinat, ait, decurrere velox

CONT. MV'NDI. Di. ^{al.} III. 139

Flosculus angustæ. miseraq; breu^{issima} vita
Portio dum bibimus, dum ferta, ^{inguenta}
puellas

Poscimus, obrepit, non in. ^{tellecta senectus.}

Hanc tu igitur (vt ad prop^{ositum} redeam) ^{redam}
obrepentem, & iam foribus ^{insultante}
tentas excludere? causarum ^{non seruatis}
naturæ gradibus ante diem ^{felix} inasse gra-
tusque tibi esse quisquis non ^{ex occur-}
rit, qui te infantulum vidisse ^{ur, præ-}
fertim si more communis sermonis, ^{id he-}
ri haud nudius tertius sese vidisse ^{ten-}
dat: Nec aduertis idem, & decrepito ^{li-}
bet dici posse: Quis enim non heri ^{im-}
verò, quis non hodie puer est? Nonagena-
rios pueros videmus ^{passim} de rebus vilif-
simis altercantes, pueriliaque nunc etiam
sectantes studia, Dies nempe fugiunt, cor-
pus defluit, animus non mutatur, putres-
cant licet omnia, ad maturitatem suam il-
le non peruenit. Verum est quod vulgo fe-
runt, animum vnum corpora multa con-
sumere, pueritiam quidem fugit, sed vt ait
Seneca puerilitas remanet, & tu mihi cre-
de, non adeò vt tibi videris forsitan puer
es, cum maior pars hominum, hanc quam
tu nunc degis ætatem non attingit. Pu-
deat ergo senem amatorem dici, pudeat

esse tam diu vulgi fabulam, & si te nec verū gloriæ decus allicit, nec deterret ignominia, alieno tamen pudori vitæ tuæ mutatio succurrat, etenim famæ cōsulendum propriè ni fallor, & si ob aliud nil, saltem vt amici liberentur ab infamia mentienti: Quod cum omnibus prouidendum sit, tibi aliquantò diligentius, cui tantus de te loquentium populus absoluendus est.

Magnus enim labor est magna custodia fame.

Hoc si Scipioni tuo truculentissimum hostem consulentē facis, vt Africæ tuæ libris, patere nunc ex ore pij patris, idem tibi cōsiliū prodesse, ineptias pueriles abiice, adulescentiæ flammæ extingue: noli semper cogitare quid fueris, quid sis aliquando circūspice, neu tibi frustra propositum speculum arbitreris, memento, quid in quæstionibus naturalibus scriptū est. Ad hoc enim inuenta sunt specula, vt homo ipse se nosceret. Multi ex hoc consecuti sunt, primo quidem sui notitiam, deinde etiam cōsiliū aliquod formosus, vt vitaret infamiam, deformis vt sciret virtutibus esse redimēdum, quid corpori deesset, iuuenis vt sciret tēpus illud esse discendi, & virilia aggrediendi: senex vt car-

nis
qu
pri
est
gi
cr
re,
m
po
hi
ne
Ca
ar
tic
fa
se
iu
q
vo
m
ta
e
tu
v
p
r
p
st

nis
qu
pri
est
gi
cr
re,
m
po
hi
ne
Ca
ar
tic
fa
se
iu
q
vo
m
ta
e
tu
v
p
r
p
st

nis indecora deponeret, & de morte ali-
 quid cogitaret. F. Memini semper ex quo
 primum legi, memoratu enim digna res
 est, sanumque consilium. A. Quid vel le-
 gisse vel meminisse profuit? excusabilius
 erat ignorantiae clypeum posse prætende-
 re, nonne enim pudet hæc scienti, canos nil
 mutationis attulisse? F. Pudet, piget &
 pœnitet, sed ultra non valeo, scis autem quid
 hic mihi solatij est, quod illa mecum se-
 nescit? A. Inhæsit credo tibi vox Iuliæ,
 Cæsaris Augusti filia, quam cum genitor
 argueret, quod non grauis sibi conuersa-
 tio esset vt Liuiæ, illa patris monitis illudit
 facetissimo responso: Et hi mecum, inquit,
 senescunt. Sed quæso nunquid honestius
 iudicas, si iam senior anum illam ardeas,
 quam si adolescentulam amares? Immò
 verò eò fœdus, quò amandi minor est
 materia. Pudeat ergo, anima nūquam mu-
 tari, cum corpus mutetur assidue, & hoc
 est quod de pudore dicendū tempus ob-
 tulerat, cæterum, quia vt Ciceroni placet,
 valde est absolum, cum in locum rationis
 pudor succedit ab ipso fonte remedio-
 rum, id est ab ipsa ratione auxilium im-
 ploremus: Itaque intenta cogitatio præ-
 stabit, quam ex tribus animum ab amore

deterrentibus vltima collocaui, nunc autem
 rem ad illam arcem te vocari noueris, in
 qua sola tutus esse pote s, ab incurfibus
 passionum, & per quam ho no diceris. Co-
 gita igitur in primis animi nobilitatem,
 quæ tanta est, vt si de ea vel im differere,
 mihi liber integer retexendus sit. Cogita
 fragilitatē simul ac fœditatem corporū,
 de qua nō minus copiosa materia est. Co-
 gita breuitatem vitæ, de qua magi rorum
 hominū libri exstant. Cogita fugam tem-
 poris, quam nemo est qui verbis æqu are
 possit. Cogita mortem certissimam, atq ue
 horam mortis ambiguan, omni tempore
 omnibus locis impendentē. Cogita in hoc
 vno falli homines, quòd differri nō potest.
 Nemo tam sui ipsius immemor est, quin
 interrogatus, se quandoque moriturū esse
 respondeat. Itaque ne te spes vitæ longio-
 ris ludat, obsecro quæ innumerabiles cir-
 cumuenit, quin potius velut ex cœlesti
 quoddam oraculo prolatum carmen am-
 plectere:

Omne crede diem tibi diluxisse supremum.
 Quid enim aut supremius est, aut profe-
 cto supremo proximius, omnis qui mor-
 talibus illuxit dies? ad hæc & illud cogi-
 ta, quàm turpè sit digito monstrari, & in
 vulgi

C
 vulg
 qua
 bus
 nim
 ta p
 es:co
 prus
 blan
 men
 hæc
 lium
 ue a
 tum
 tæ tu
 illiu
 statu
 ta qu
 gatu
 scien
 fortē
 lerit
 vndi
 nesti
 inter
 quib
 fore
 breu
 mō q



CONT. MVNDI. Dial. III. 143

vulgi fabulam esse conuersum. Cogita quantum professio tua discordet à moribus: cogita quantum illa tibi nocuerit animo, corpori, fortunæ: cogita quã multa propter illam nulla vtilitate perpeffus es: cogita quoties illusus, quoties contemptus, quoties neglectus sis: cogita quot blanditias in ventum effuderis, quot lamenta, quot lachrymas: cogita illius, inter hæc altum sæpè ingrátumque supercilium, & si quid humanius quam id breue auráq; mobilius æstiuu. Cogita quantum tu famæ illius addideris, quãtum vitæ tuæ illa subtraxerit, quantumue tu de illius nomine sollicitus, quantum illa de statu tuo semper negligens fuerit. Cogita quantum per illam ab amore Dei elongatus, in quantas misérias corruisti, quas sciens fileo, ne arguar à quoquam, si quis fortè aurè in hos sermones nostros intulerit. Cogita quàm multę occupationes te vndique circumstant, quibus vtilius & honestius incumberes. Cogita quàm multa inter manus tuas inexpleta sunt opera, quibus ius suum reddere multo æquius foret, nec tàm iniquis portionibus, hoc breui punctum temporis partiri. Postremò quid est quod tàm ardentè expetis,

verum hoc acriter viriliterque cogitandum est, ne fugiendo forsitan arctius illigeris, quod multis sæpe contingit, dum exterioris formæ dulcedo per angustas, nescio quas rimulas subit, & malis remediis alitur. Pauci enim sunt, ex quo semel virus illud illecebrosæ voluptatis imbiberint, fœminei corporis fœditatem, de qua loquor sat viriliter (ne dicam satis constanter) examinent, facilè relabuntur animi, & vrgente natura in eam potissimè partem recidunt, in qua diutissimè pependunt, id ne accidat, supremo studio providendum est. Pelle omnem præteritarum memoriam curarum, omnem cogitatum, qui statum seu cursum transacti temporis admonet, excute, & vt aiunt ad petram paruulos tuos allide, ne si creuerint ipsi te cœno subruant. Inter hæc cœlum deuotis orationibus pulsandum, aures regis ætherei piis precibus fatigandę, nulla dies, nulla nox sine lachrymosis obsecrationibus transigenda est, si fortè miseratus Omnipotens finem laboribus tantis imponeret. Hæc agenda tibi cauendaque sunt, quæ diligentius obseruanti, aderit diuinum auxilium, vt spero, & inuicti Liberatoris dextra succurret. Sed quoniam iam (& si

pro

pro necessitate tua pauca quidē, pro bre-
 uitate autem temporis satis) multa de v-
 no morbo dicta sunt: Ad alia transeamus.
 Restat vltimum malum, quod in te curare
 nunc aggrediar. F. Age pater mitissime:
 nam reliquis & si non plene liberatū, ma-
 gna tamen ex parte me leuatum sentio. A.
 Gloriam hominum, & immortalitatē no-
 minis, plus debito cupis. F. Fateor pla-
 nē, neque hunc appetitum vllis remediis
 frænare queo. A. At valde metuendū est,
 ne optata nimiū hic inanis mortalitas, ve-
 ræ immortalitatis iter obstruxerit. F. Ti-
 meo quidē hoc vnū inter cætera, sed qui-
 bus artibus tutus sim, à te potissimū expe-
 to, à quo maiorū mihi morborū remedia
 suppeditata sunt. A. Nullū profecto ma-
 iorē tibi morbū inesse noueris, & siquidē
 fortè fœdiores sunt, verum quid esse glo-
 riam reris quam tantopere expetis edisse-
 re? F. Nescio an definitionem exigas, at ea
 cui notior est quàm tibi? A. Tibi verò no-
 men gloriæ notum, res ipsa, vt ex actibus
 colligitur, esse videtur incognita: nunquā
 enim tam ardentē si nosles, optares, cer-
 tē siue illustrem & peruagatā, vel in suos
 ciues vel in patriam, vel in omne genus
omnium meritorum famam, quod vno in

K. j.

loco Marco Tullio visum est, siue frequē-
 tem de aliquo famam cum laude, quòd a-
 lio loco ait idem, utrobique gloriam fa-
 mam esse reperies, scis autem quid sit fa-
 ma? F. Non occurrit id quidem ad præ-
 sens, & ignota in mediū proferre metuo:
 ideòque quod esse veritus opinor, siluisse
 maluerim. A. Prudenter hoc vnum &
 modestè: nam in omni sermone, graui præ-
 fertim & ambiguo, non tam quid dicatur,
 quàm quid non dicatur attendendum est:
 Neque enim par ex bene dictis laus, & ex
 maledictis reprehensio est: scito igitur fa-
 mam nil esse aliud, quàm sermonem de
 aliquo vulgatum, ac sparsum per ora mul-
 torum. F. Laudo, seu definitionem, seu de-
 scriptionem dici mauis. A. Est igitur fla-
 tus quidam atque aura volubilis, & quod
 ægrius feras flatus est hominum plurimo-
 rum, scio cui loquor, nulli vsque odiosio-
 res esse vulgi mores ac gesta perpendi.
 Vide nunc quanta iudiciorum peruersitas,
 quorum enim facta condemnas, eorū ser-
 motiunculis delectaris, atque utinam de-
 lectareris duntaxat, nec in eis tuæ fœlici-
 tatis apicem collocasses. Quo enim spe-
 ctat labor iste perpetuus, continuæque vi-
 giliæ, ac vehemens impetus studiorum?

respon-

respondebis forsitan: Vt vitæ tuæ profutura condiscas. At verò iam pridem vitæ simul & morti necessaria didicisti: Erat igitur potius quemadmodum in actum illa produceres, experiendo tentandum, quàm in laboriosa cognitione procedendum, vbi noui semper recessus & inaccessæ latebræ & inquisitionum nullus est terminus. Adde, quod in his quæ populo placerent, studiosius elaborasti, iis ipsis placere satagēs, quæ tibi præ omnibus displicebant, hinc poëmatū, illinc historiarū, denique omnes eloquentiæ flosculos carpens, quibus aures audientiū demulceres. F. Parce quæso, hæc tacitus audire non possum: Nunquam ex quo pueritiam excessi, scientiarum flosculis delectatus sum: multa enim aduersus literarum laceratores eleganter à Cicerone dicta notavi: Et à Seneca illud in primis: Viro captare flosculos turpe est, & notissimis se fulcire vocibus ac memoria stare. A. Nec ego dum hæc dico, vel ignauiam tibi, vel memoriæ angustias obieci, sed quod ex his quæ legeras floridiora, in sodalium delicias reseruasti, & velut ex ingenti aceruo, in vsus amicorum elegantiora cōsignasti, quod totum inanis gloriæ lenocinium est, & tādē quotidiana

K. ij.

na occupatione non cōtentus (quæ magna licet temporis impensa, non nisi præsentis æui firmã promittebat) cogitationes tuas in longinqua transmittens, famã inter posteros concepisti, ideóq; manum ad maiora iam porrigens, librum Historiarũ à Rege Romulo in Titum Cæsarem, opus immensum, temporisq; & laboris capacissimum aggressus es, eóq; nondum ad exitum producto, tantis gloriæ stimulis urgebaris, ad Aphricã Poëtico quodam nauigio transmisti, & nũc in præfatos Aphricæ libros sic diligenter incumbis, vt alios non relinquant, ita totam vitam his duabus curis, vt intercurrentes alias innumeras fileam, prodigus pretiosissimæ irreparabilisq; rei tribuis, deque aliis scribens, tui ipsius obliuisceris, & quid scis, an utroque opere inexplato mors calamũ fatigatum è manibus rapiat, atq; ita dum immodicè gloriam petēs, gemino calle festinas, neutro peruenias ad optatum. F. Timui hoc fateor, interdum graui enim morbo correptus, vicinam mortem expaui. Nihil in eo statu sentiens molestius, quàm quod Aphricã ipsam semi explicitã inquebam: itaque alienam dedignatus limam, ignibus eam propriis manibus madare decreueram,



ueram, nulli amicorū satis fidens, qui post
omissum spiritū id mihi præstaret, prop-
terea quòd Virgilium nostrum, ab Impe-
ratore Cæsare Augusto hac in re sola non
exauditum esse memineram, quid te mo-
ror, parum abfuit, quin Africa præter vi-
cini solis ardores, quibus æternū subiaceret,
ac præter Romanorū faces, quib. ter olim
longè latèq; perusta est, meis etiam flam-
mis arderet? sed de hoc aliàs. Est enim a-
mara recordatio. A. Adiuuas sententiam
meam narratione hæc, dilata parumper so-
lutionis dies, sed non cassa ratio est. Quid
autem stultius, quàm in rem exitus incer-
ti, tantos labores effundere? scio tamen
quid tibi (ne cceptū destituas) blanditur,
spes vna peragendi, quam quoniam facile
(nisi fallor) extenuare non possem, ver-
bis eam amplificare tentabo, vt eam vel sic
longè imparem tantis laboribus tuis ostē-
dam. Finge igitur esse tibi & temporis &
ocij & tranquillitatis abundè, euanescat
omnis torpor ingenij omnis corporis lan-
guor, cessent fortunæ impedimēta omnia,
quæ interrupto scribēdi impetu, sæpè pro-
perantem calamum auerterūt, fœlicius ti-
bi & suprā votum cuncta perueniāt. Quid
tamen grande facturum esse te iudicas? F.

Præclarum nempè rarumq; opus & egregium. A. Nolo nimis obluētari, præclarū opus concedatur. At quanto præclarioris impedimētum si cognosceres, quod cupis horreres: hoc enim dicere ausim, vel in primis animū tuum ab omnibus melioribus curis abstrahit, adde quod hoc ipsum præclarum, nec late patet, nec in lōgum porrigitur, locorumq; ac temporum angustiis coarētatur. F. Intellego istam veterem & tritam iam inter Philosophos fabellam, terram omnem puncti vnus exigui instar esse, animū vnum infinitis annorū millibus constare, famam verò hominum, nec punctum implere, nec animum: cæterāq; huius generis, quibus ab amore gloriæ animos coarētantur. Sed quæso si quid habeas validius profer, hæc omnia relatu magis speciosa, quam efficacia sum expertus. Neque enim Deus fieri cogito, quòd vel æternitatem habeam, vel cœlum terrasq; complectar, humana mihi satis est gloria, ad illam suspiro, & mortalis non nisi mortalia concupisco. A. O te si vera memoras infœlicem, si non cupis immortalia, si æterna non respicis, totus es terrenus, actum est de rebus tuis, spei nihil est reliquum. F. Auertat Deus hanc insaniam, semper æternitatis

CONT. MVNDI. Dial. III. 158

nitatis me amore cōflagrasse, testis est mihi curarum mearū mens conscia. Sed hæc dixi, vel forsità lapsus sum, hoc dicere volebam, mortalibus vtar pro mortalib. nec immodico vastoque desiderio naturæ rerum vim afferre molior. Itaque gloriam humanam sic expeto, vt sciam & me & illam esse mortales. A. Vt hoc prudenter, sic illud insulsissimè, quòd propter auaram, inanem, iamque vt ipse asseris, perituram semper mansura destituis. F. Haud equidem destituo, sed fortassis differo. A. At quā periculosa dilatio est, in tāta dubij celeritate temporis, tantaque vitæ fuga? Ad hoc velim mihi respondeas, si ab eo fortè, qui solus vitæ mortisq; metā statuit, vnus duntaxat præfixus hodie foret annus integer viuendi, idque tibi sine vlla dubitatione cōstaret, qualis esse inciperes huius anni temporis dispensator. F. Equidem parcissimus ac diligentissimus, summòq; studio prouiderem, ne quid nisi seriis impenderetur, vixque aliquem tam vesanum insolentemq; reor, qui non idem responsurus sit. A. Responsum probo, sed stuporem quem mihi furor hominū parit in hac re, non modò meus, sed nec omnium, qui vquam eloquentiæ studuerunt stilus expli-

K. iij.



152 FR. PETRARCH. DE

cer, omnium licet in hoc vnū ingenia laboresque conueniant, citra verò facundia fessa subsistet. F. Quæ tantæ admirationis ratio est? A. Quia rerum certarum auarissimi estis, incertarum prodigi, cuius contrarium ni prorsus insaniretis esse debuerat: profectò enim anni spatium, & breuissimum sit, ab eo tamen, qui nec fallit, nec fallitur, promissum, & in partes distributū licentius spargi poterat, extremis periculis ad salutis consilia reseruatis, illa omnium inexecrabilis & horrenda dementia, quod nescitis vtrunque supremis necessitatibus suffecturum sit, in ridiculas vanitates, ceu superabundet, effundere, qui annum habet ad videndum, certum quoddam habet ille, sed modicum, qui verò sub ambiguo mortis imperio est (sub quo quidem omnes degitis mortales) nec anni nec lucis, denique nec horæ integræ certus est. Annum victuro sex licet mensibus emensis, adhuc semestre superest spatium, tibi verò si hic perditur dies, quis spōsor est crastini? Verba sunt Ciceronis: Moriēdum esse certum est, & hoc ipsum incertum, an hæc eadem die, nec est aliquis adeò iuuenis, cui compertum sit, se vsq; ad vesperam esse victurum: Quæro igitur ex te, quæro itidem

cx

ex cunctis mortalibus, qui v̄turis inhiantes
præsentia non curatis, quis scit:

An adiciant hodierna crastina vita.

Tempora Dij superi. F. Nullus profecto,
vt pro me ipso & pro cunctis respōdeam,
sed speramus annum saltem, quem nemo
tam senex est, vt non superesse sibi speret,
quod Ciceroni placet. A. At vt eidem vi-
detur, non modo senum, sed adolescen-
tium quoque spes stulta est, sibi pro certis
& incerta promittentium. Sed detur quod
omnino impossibile est, & amplum simul
& certum vitæ spatium contigisse, quanta
tibi videtur amentia, meliores annos at-
que optimas æui partes, vel in placendo
oculis alienis, vel in auribus hominum
demulcendis expendere? deterrimas autē
atque vltimas penē, ad nil vtilis viuendi-
que simul & finē & fastidiū allaturas, Deo
tibi quē reseruare, vt animæ tuæ libertas
extrema, omnium cura sit, certo quamuis
in tempore, nōne tibi ordo transuersus
videtur meliora postponere? F. Est autem
aliqua propositi mei ratio. eam enim quā
hic sperare licet gloriā, hic quoq; manenti
quærendam esse persuadeo ipse mihi, illa
maiore in cælo fruendū erit, quo qui per-
uenerit, hanc terrenam ne cogitare quidem

velit, Itaq; istum esse ordinē, vt mortaliū rerum inter mortales prima sit cura, transitoriiis æterna succedāt, quod ex his ad illa sit ordinatissimus progressus, inde autē regressus ad ista non pateat. A. Stultissime homuncio, sic igitur quicquid voluptatum cœlum habet, aut tellus & utrobique ad nutum fluentes, ac fœlicissimos tibi fingis euētus. At mille hominū mille & totidem spes ista fefellit, innumera-biles animas orco demersit: dum enim alterum pedem in terra tenere putant, alterum in cœlo, neque hic consistere, neque illuc ascendere potuerunt. Itaque miserabiliter lapsi sunt, subitōque illos, vel in ipso ætatis flore, vel in medio rerum apparatu vegetabilis aura destituit, & hoc tibi quod tam multis contigit, contingere posse, non cogitas? Heu si fortè interim (quam Deus prohibeat) ruinam multa molliens patereris, quantus dolor quantusque pudor, & quàm sera pœnitentia, quod in diuersa distractus, euanuisses in singulis. F. Misereatur altissimus, ne ista cōtingant. A. Misericordia diuina liberet, quāuis humanā tamē non excusas infaniā, nolo autem de misericordia nimiū speres: sicut enim desperātes odit Deus, sic in cō-

sulte

CONT. MVNDI. Dial. III. 155

sulte sperantes irridet. Illud equidem ex ore tuo auditū esse doleo, Philosophorū in hac re veterē, vt ais fabellā posse contēni, ea ne quæso fabula est, quæ Geometricis demonstrationibus terræ totius designat angustias, ac Cretā quam longiusculā licet Insulam esse confirmat. An ea quæ asserit, ex omni terra quandōque distincta, ita vocent zonis, maximam illam mediāque solis ardoribus, duas autem dextera læuaque importunis frigoribus, perpetuaque glacie oppressas habitaculum hominibus non præstare, duas reliquas inter mediam & extremā incolit? an ea quæ bipartitæ huius habitabilis, alteram partem obice magni maris inaccessibleem vobis sub pedibus vestris locat (quam verū homines teneant scis quanta dissensio inter doctissimos homines, olim fit, ego autem quid sentirem, absolui in libro de Ciuitate Dei, quos te legisse non dubito) alterā verò vel totam vobis linqvit habitabilē, vel vt quibusdam placet in duas partes subdiuidens, vnā visibus vestris attribuit, aliam septentrionalis oceani reflexibus circuncludit atque aditum intercidit. An ea quæ hanc ipsam vobis habitabilē quantumlacunque fit, freto paludibusque & de-

fertis locis imminuit, penéque ad nihilum redigit, hoc telluris exiguum in quo tantopere superbitis? An ea fortè, in hoc ad extremū artatòque habitaculi vestri situ diuersos viuendi mores, aduersúsque Religionū ritus, dissonas linguas dissimilésque habitus edocet, atq; hoc modo propagandi latè nominis præripit facultatē. Sed hæc tibi fabulosa sunt, fabulosa quoque sunt omnia, quæ de te mihi promiseram, nulli enim fermè notiora hæc rebar esse quàm tibi: Nempe vt omittam & Ciceronis & Maronis disciplinam, cæteraque Physica vel Poetica, quibus hac de re instructissimus videbaris, sciebam te nuper in Aphrica tua, hanc ipsam sententiã præclaris versibus descripsisse, vbi dixisti:

*Angustis artatus finibus Orbis
Insula parua situ est: curuis quàm flexibus
ambit.*

Oceanus:

Aliaq; deinceps addidisti, quæ si falsa putabas, miror vt ea per te tam constanter asserta sunt. Quid nunc de famæ mortalium breuitate, deque temporalibus angustiis loquar, cum scis, quorum vetustissima memoria est æternitati collata, quàm breuis quamque recens sit: Non ego te ad
opinio-

opiniones illas veterum reuoco, qui crebra terris incēdia diluuiāque denunciant, quibus & Platonius Timæus, & Cicero- nianus, Reipub. Sextus Liber refertus est: ea enim quanquam multis probabilia videantur, veræ tamen Religioni, cui initiatus es, aliena sunt profectò, ac præter hæc quàm multa sunt, quæ diuturnitatem (ne dicam æternitatem) nominis impediunt? Mors in primis hominū illorum, quibus cum vita transacta est, obliuioque naturale senectutis malum: Semper quoque succrescens nouarum laus hominum, qui flore suo non nihil interdum veteribus titulis derogat, quantumque maiores deprimunt, tantum ipsa sibi videtur assurgere: Huc accedit inuidia, quæ gloriosa morientes absque intermissione persequitur, accedit odium veritatis, & inuisa plebibus ingeniosorum vita: adde iudiciorum vulgarium inconstantiam: adde ruinas sepulchrorum ad quæ discutienda,

Valent sterilis mala, robora, ficus,

Vt Iuuenalis ait: quam non ineleganter in Africa tua secundam mortem vocas, atque ut in eisdem te hic verbis alloquar, quibus tu illic alium loqui facis.

*Mox ruet, & bustum titulisque in marmore
re sectus.*

Occidet: hinc mortem patieris nate secundam.
 An præclara & immortalis gloria, quæ fa-
 xi vnus mutatur impulsu? adde librorum
 interitum, quibus vel propriis vel alienis
 manibus vestrum nomen insertum est, qui
 licet eo serior videatur, quo viuacior est
 librorum quàm sepulchrorum memoria,
 tamen ineuitabilis casus est propter innu-
 merabiles pestes, naturæ fortunæ que pari-
 ter, quibus vt cætera, sic & libri subiacent,
 quæ si cuncta cessarent, seminum suum sua-
 que illis mortalitas annexa est: Mortalia
 namque esse decet, quæcunque labor mor-
 talis inani edidit ingenio, vt tuis potissi-
 mum verbis, tuus tam puerilis error con-
 uincatur: Quid ergo adhuc ingerere tibi
 non desinam versiculos tuos?

Libris autem morientibus, ipse

Occumbens etiam, sic mors, tibi tertia restat.
 Habes de Gloria iudicium meum, pluri-
 bus certè, quàm me vel te decuit verbis
 explicitum, paucioribus verò, quàm rei
 qualitas exigebat, nisi fortè nunc etiam
 fabulosa tibi, hæc omnia videntur. F. Mi-
 nimè quidem, neque mihi more fabula-
 rum affecerunt animum, quin immò vete-
 ris abiiciendi nouum desiderium iniece-
 runt. Quâuis enim fermè omnia iam pri-
 dem

dem nota mihi forent, auditaque sæpius:
quoniam vt Terentius noster ait:

Nullum est iam dictum, quod non sit dictum prius:

Tamen & verborum dignitas, & narrationis series, & loquentis auctoritas multum valet. Cæterū de hac re sententiam tuam ultimam audire velim, iubeasne vt omiffis studiis meis omnibus, inglorius degā, an verò medium aliquod tibi fit cōsiliū?

A. Vt inglorius degas, nunquam consulam, at ne gloriæ studium virtuti præferas, identidem admonebo: nosti enim gloriam, velut vmbra quādam esse virtutis. Itaq; sicut apud vos impossibile est corpus vmbra sole feruente non reddere, sic fieri non potest, virtutem vbilibet radiante Deo gloriam non parere. Quisquis igitur veram gloriam tollit, virtutē ipsam sustulerit necesse est, qua sublata relinquitur vita hominū nuda, & multis animalibus simillima, vocantemque sequi præceps appetitū, qui vnus belluis amor est. Hæc igitur tibi seruanda lex erit, virtutem cole, gloriam neglige, illā tamen interea quod de M. Catone legitur, quò minus appeteris, magis assequeris. Nōdum possim mihi temperare, Quò minus tecum tuis agā testimoniis.

Illam vel inuitum fugias licet, illa sequetur.
 Agnoscis ne verficulū? tuus est, insanus pro-
 fectō videatur, qui die medio per Solis ar-
 dorē, vt vmbra cerneret ostenderetq; aliis,
 cum labore discurret, atq; nihilō sanior est
 qui inter æstus vitæ, multo cū labore cir-
 cūfertur, vt gloriā suā latè diffundat, quid
 ergo, eat ille vt terminū teneat, euntē cum
 vmbra prosequitur? astat iste, vt virtutem
 apprehendat, agentē gloria non deserit. Et
 hæc de ea, quæ veræ virtutis Comes est. Il-
 la verò, quæ captatur ex aliis, siue corpo-
 ris siue ingenij artibus, quas humana cu-
 riositas innumerabiles facit, nec gloriæ
 cognomine digna est. Itaq; tu, qui cōscri-
 bendis Libris ætate ista præsertim tantis te
 laboribus maceras (pace tua dixerim) pro-
 cul eras, oblitus enim tuarū, alienis rebus
 totum incumbis, ita sub inani spe gloriæ
 breuissimū hoc vitæ tēpus, te non sentien-
 te dilabitur. F. Quid faciā igitur, labores no-
 meos interruptos deserā? an accelerare cō-
 sultius est, atq; illis (si Deus annuat) summā
 manū imponere, quibus curis exutus expe-
 ditior ad maiora proficiscar, tantū enim a-
 ctū, sumptuosum opus, vix possum æquani-
 miter medio calle deserere. A. Quo pede
 claudices agnosco, te ipsum derelinquere

mauis

mauis quàm libellos tuos. Ego tamen officium meum peragam, quàm fœliciter tu videris ac certè fideliter: Abiice ingentes historiarum sarcinas, satis Romanæ res gestæ, & suapte fama & aliorum ingeniis lustratæ sunt: dimitte Aphricam, eamque possessoribus suis linque, nec Scipioni tuo, nec tibi gloriam cumulabis, ille altius nequit extolli, tu post eum obliquo calle niteris: his igitur post habitis, te tandem tibi restitue, atque vt vnde venimus reuertamur: incipe tecum de morte cogitare, cui sensim & nescius appropinquas, rescissis velis tenebrisque discussis, in illã occurrat, quicquid vel oculis vel animo cogitantis occurrit, ad hoc vnum refer: cœlum, terra, maria mutantur, quid homo fragilissimum animal sperare potest? vicissitudo temporum, suos cursus recursusque peragit, nunquam permanens, si te posse permanere putas, falleris: at vt eleganter ait Flaccus:

Damna tamen celeres reparant cœlestia.

Luna nos vbi deciaimus.

Quoties igitur floribus vernis æstiuam segetem, quoties æstiuis salubris autumnî temperiẽ, quoties autumnî vindemiis hybernam successisse niuem vides, dic tecum

L. j.

ita, prætereunt sed sæpius reuersura: Ego
autē irrediturus abeo: quoties vergere ad
Occasum sole vmbra montium crescere
conspicis, dic nunc vita fugiente, vmbra
mortis extenditur, iste tamē sol cras idem
aderit, hic autem mihi dies irreparabiliter
effluxit, quis pulcherrima spectacula serene
noctis enumeret? (quæ sicut malè agē-
tibus peropportuna, sic bene agentibus
deuotissima pars temporis est) quamobrē
nō securius quàm magister Phrygiæ clas-
sis, neque enim tutius fretum nauigas:

Media nocte consurgens,

Sydera cuncta nota tacito labentia cælo.

Quæ dum ad Occidentem festinare circū-
spicis, scito te cum illis impelli, nullamq;
nisi in eo quàm non mouet, quique Occa-
sum nescit, superesse fiduciam subsistendi.
Ad hæc dum occurrunt, quos modo pue-
ros vidisti, ascendentes ætatum gradibus,
recordare te interim alio calle descende-
re, eoque celerius, quò secū dum naturam,
sic omnium grauium casus, vetusta cernē-
ti mœnia succurrat, in primis vbi sunt, quo-
rum illa cōgesserunt manus recentia tuē-
ti, vbi mox futuri sunt idem de arboribus,
ex quarum ramis sæpe fructum non legat
ipse qui coluit ac plātatit. In multis enim
obser-

obseruatum est illud Georgicum:

*Tarda venit seris, futura nepotibus umbra,
Flumina velocissima miranti semper, ne
te ad alienos euocem, versiculus quidam
tuus in promptu sit.*

*Flumina nulla quidem cursu leniore fluunt,
quàm*

Tempus abit vite.

Nec te fallat dierum pluralitas, & ætatis operosa distinctio, tota hominum vita, quantumlibet intendatur, diei vnus instar habet, eiusque vix integri. Crebro ante oculos reuoca Aristotelicam quandam similitudinem, quam animaduerti admodum tibi placere, vixquæ vnquæ sine graui mentis impulsu legi solere, vel audiri, quàm clariori eloquio & ad persuadendū aptiori (in Tusculano quidem à Cicerone relatā inuenies) ait his verbis, aut profectò similibus. Neque enim libri nunc illius copia est: Apud Hypanim, inquit, fluvium, qui ab Europæ parte in pontum influit, bestiolas quasdam nasci scribit Aristoteles, quæ vnum diem viuant: quæ Oriente sole moritur, iuuenis moritur, quæ verò sub Meridie iam ætate prouectior, atque sole Occidente senex abit, eoque magis si solstitiali die. Confert vniuersam

L. ij.

ætatem nostram, sin eadem propemodum
 breuitate reperiantur. Hæc ille, quæ qui-
 dem assertio, meo iudicio tam vera est, vt
 ex ore Philosophorum iam pridem in
 vulgus effusa sit. Nunquid enim rudes etiã
 & ignaros homines, in quotidiani sermo-
 nis vsum deduxisse vides, vt puerum aspi-
 cientes, dicant huic sol oritur, virum au-
 tem, hic meridiem attingit, hic nonam,
 senem verò decrepitum, ad vesperam at-
 que ad solis Occasum, iste peruenit. Hæc
 igitur filij charissime tecum volue, & si
 qua huius generis occurrunt alia, quæ mul-
 ta esse non dubito, sed hæc erant, quæ ex
 tempore, sese obtulerunt. Vnum præterea
 obsecro, sepulchra veterum, sed eorū qui
 tecum vixerunt, diligentius contempla-
 re, certus eandem tibi sedem, ac perennem
 aulam fore præparatam. Tendimus huc
 omnes, hæc est domus vltima, tu quoque
 qui nunc ætate vltima florida superbis,
 alios calcas, mox ipse calcaberis: hæc co-
 gita, hæc diebus ac noctibus meditare, nō
 solum vt hominem sobrium, ac naturæ
 suæ memorem, sed vt Philosophum de-
 cet, atque ita teneas intelligi debere quod
 scribitur: Tota Philosophorum vita com-
 mentatio mortis est. ita, inquam, cogita-



tio docebit te mortalia facta contemnere, aliámq; viuendi viam quam arripias monstrabit. Interrogabis autem, quænam hæc via est, seu quib. adeunda tramitibus? Respondebo tibi: Lōgis monitionibus te nō egere, audi modò vocantem iugiter, hortantemq; spiritum & dicentem: Hoc iter est in patriam. Scis quæ ille tibi suggerit, quas vias & quæ deuia, quid ad sequendum vitandumue pronunciet. Illi parere si saluum te vel liberum esse cupis, non longis deliberationibus opus est, factum exigit natura periculij, hostis instat à tergo, & in faciem insultat, parietes tremunt, in quibus obsessus es, non est vltterius hæsitandum. Quid tibi prodest dulciter aliis canere, si te ipse non audis? Finem faciam, effuge scopulos, eripe te in tutum, sequere impetū animi, qui cum sit turpis ad reliqua, ad honesta pulcherrimus est. F. Vtinā hæc mihi ab initio dixisses, priusquam his animum studiis addixissem. A. Dixi equidem sæpè, & in ipsis primordiis vbi te calamū arripuisse vidi, præfatus sum, quod vita breuis & incerta, quod longus & certus labor, quod opus grande, quod fructus exiguus foret. Sed aures tuas obstruxerāt populorum voces, quas odisse simul & se-

166 FR. PETRARCH. DE
cutū esse te stupeo. Cæterā quia satis multa cōtulimus, quæso, si quid ex me gratum accepisti, ne patiaris situ desidīaq; marcescere: si quid autē asperius, ne molestè feras. F. Ego verò tibi cum pro aliis multis, tum pro hoc triduo colloquio magnas gratias ago, quoniā & caligantia lumina deterfisti, & densam circumfusi erroris nebulam discussisti. Huic autem quas refero grates, quæ multiloquio non grauata, vel quæ nos ad exitum expectauit? quæ si vsquam faciē auertisset, operti tenebris, per devia vagaremur, solidumq; nihil vel tua contineret oratio, vel intellectus meus exciperet. Nunc verò, quoniam sedes vestra cœlum est, mihi autem terrena nōdum finitur habitatio, quæ quorsum duratura sit nescio, & in hoc pendeo anxius, vt vides, obsecro, ne me (licet magnis tractibus distantem) deseratis: sine te enim Pater optime, vita mea inamœna est, sine hac autem nulla foret. A. Impetratum puta, modo te ipsum non deseras, alioquin iure optimo desereris ab omnibus. F. Adero mihi ipse quantū potero, & sparsa animæ fragmēta recolligam, moraborq; mecum sedulò, sanè nunc licet dū loquimur, multa me magnaque, quamuis adhuc mortalia negotia

ex-

CONT. MVNDI. Dial. III. 167
expectant. A. Maius fortasse vulgò aliquid
videtur, ac certè vtilius nihil est, nihilque
quod possit fructuosius cogitari. Reliquæ
enim cogitationes possunt esse supuacue,
has autè semper necessarias, inuitabilis
probat exitus. F. Fateor, neq; aliã ob cau-
sam propero nunc tam studiosus ad reli-
qua, nisi vt illis explicitis, ad hæc redeam,
non ignarus (vt paulo antè dicebas) multo
mihi futurũ esse securius, studium hoc vnũ
sectari, & deuiis prætermiſſis, rectum cal-
lem salutis apprehendere, sed desiderium
frænare, non valeo. A. In antiquã litem re-
labimur, voluntatè impotètiã vocas, sed
sic eat, quando aliter esse non potest. Sup-
plexq; Deum oro, vt euntem comitemur,
gressusq; (licet vagos) in tutũ iubeat per-
uenire. F. O vtinã id mihi cõtingat, quod
precaris, & vt duce Deo integer, ex tot an-
fractibus euadam, & dum vocantè sequor,
non excitem ipse puluerè in oculos meos,
subsidentq; fluctus animi, silcat Mũdus, &
fortuna non obstrepat.

FR. PETRARCHAE. V. C. PSAL-
mi pœnitentiales VII.

Psalmus I.

Heu mihi misero, quia iratũ aduersum
me cõstitui Redemptorè meum, &c.
L. iij.



gem suam cōtumaciter neglexi. Iter rectū
 spōtē deserui. Et perinuia longē latēq; cir-
 cūactus sum. | Aspera quælibet & inaccessa
 penetraui, & vbiq; labor & angustia. Vnus
 aut alter ex gregibus brutorū, & inter lu-
 stra ferarū habitatio mea. In anxietatibus
 cum voluptate versatus sum, & in sentibus
 cubile meū stravi. Et obdormiui in inte-
 ritu, & speravi requiem in tormētis. Nunc
 igitur quid agam? quo me in tātis pericu-
 lis vertā? species adolescētia meæ corruerunt
 omnes. Et factus sum naufragio simi-
 limus, qui mercibus amissis nudus enatat,
 iactatus ventis & pelago. Elongatus ego
 sum à portu, & viam salutis non apprehē-
 do, sed rapior sinistrorsum. Video tenuiter
 quidem, sed hinc mihi grauius duellū, quia
 irascor mihi met & animæ meæ sum infe-
 stus. Irascor peccatis meis, sed ingenti mi-
 seriarū mole depressus sum, nec est respirā-
 di locus. Sæpè fugam retētaui. Et vetustū
 iugum excutere meditatus sum, sed inhæ-
 ret ossib. O si tandem excidat à collo meo,
 excidet cōfestim si tu iusseris Altissime. O
 si mihi sic irascar in peccatis meis vt te di-
 ligam vel serò. Sed multū timeo, quia li-
 bertas mea manibus meis labefactata est.
 Inste crucior, cōsensu, labore torqueor dig-
 nissi-

nissimo. Quid mihi procuravi demens, catenam meam ipse contexi, & incidi volens in insidias mortis. Retia mihi disposuit hostis, quacumq; ibam, & pedibus meis laqueos tetēdit. Ego autem despexi, & incessi securus inter lubrica, & in peccatis mihi blanditus sum. Credidi iuuetutis decus nō aberrare, & secutus sum quo me tulit impetus. Et dixi mecū, quid ante medium de extremis cogitas, habet ætas quælibet fines suos. Videt ista Deus sed irridet, facilis erit ad veniam, cōverti poteris cum voles. Tunc cōsuetudo pessima suū vendicat mācipium, & iniicit manus frustra reluctāti. Quo fugiam non habeo, nam & ego victus sum, & refugiū meum longè est. Moriar in peccatis meis, nisi mihi auxiliū veniat ex alto. Non merui fateor, sed tu Domine miserere & extēde manū tuam per eunti. Et memor promissionū tuarum eripe me de faucib. Inferni. Gloria patri, &c.

Psalmus 11.

INuocabo quē offendi, nec timebo, reuocabo quē abieci, nec erubescā. Spem perditam restituā, audebo rursus ex his tenebris in cœlū oculos attollere. Illic habitat Redēptor meus, qui potēs est ab Inferis euellere. Ego in me perij, sed in illo vita mi

hi permanet, & salus in æternū. Ille imperat morti, ille vitā præstat & restaurat, prohibet sperare meliora? Auolēt qui me terrificāt, peccatū grande meū nimis, sed miseratio Domini immēsa est. Peccaui infœlix malis peiora accumulans: & mihi met hostis acerrimus. Verius enim vero, omnes sordes meas, vna gutta vel tenuis sacri sanguinis absterget. Attamē vnde mihi genitus, frange saxū hoc Domine, & fontes prorūpant ex adamāte durissīmo. Fontes lymphidi scaturiāt, & descendant in volutabrū, vbi assiduē trux aper immergitur. Et deleātur maculæ vetustæ, vt placere tibi possit habitaculum in me, dum displicet. Fiat mihi per noctē miseriarū mearū recordatio, & per diem spes salutis appareat. Temperem læta cum tristib. sed miserationum tuarum nunquā obliuiscar. Ex quātis me malis erueris, & vt animā meam non deserueris in periculis multis. Lugeā pœnitēs de cōmissis, ad fœliciora suspirē de me ipso, metuā semp, de te nunquā desperē. Fiat mihi thalamus meus purgatoriū meum, & lectulus meus lachrymarū mearū cōscius. Et in corpore meo doleā prius, quā præceps corruā in tartara. Misere mei Domine, misere, & opus tuū ne destituas, Libera.

berator meus, & spesultima. Gloria, &c.

Psalmus III.

Miserere Domine dolorū meorū, satisf-
 que superq; volutatus sum, & in cœ-
 no peccatorū meorū marci miser. Et quid
 restat amplius afflicto: tēpus inutiliter ab-
 iit, vitā in cōsiliis expēdi. Mors ante ocu-
 los meos adest, & domus nouissima sepul-
 chrū, & stridor ac gemitus gehēnæ. Quādiu
 me deludit hodiernus dies sub expectatio-
 ne crastini, quādo incipiā ad te reuerti? Si-
 ste iā fluctus ac procellas animi, illumina
 consiliū cordis mei, & metā laboribus im-
 pone. Qui intellectū dederas, vt bene age-
 rē, tribue voluntatē, & in actum dirige, ne
 exprobratione tui muneris cōfundar. Eri-
 pe me à seruitio hostis tui, & ne insultet in
 opus manū tuarum prohibe, quoniā alter
 qui prohibeat nō est. Libera me de suppli-
 ciis eternis, sit mihi pars purgationis labor
 meus, quo hic per singulos dies exerceor.
 Reliquū mihi hac vita, & in his mēbris e-
 xige, priusquā veniat tēpus egestatis. Re-
 duc me in vias tuas, ante solis Occasum: ad
 uesperascit enim, & nox est amica prædo-
 nibus. Coge ire si vocare parū est, deniq; vt
 libet, modò ne peream. Respice Domine,
 miserere, succurre, quoniā tu solus oēs mi-
 serias nosti. Gloria, &c.

Psalmus 1111.

Recordari libet munerū tuorū Deus, ve
 sit mihi cōfusio ante oculos, & rubor
 in genis meis. Sic enim fortè misereberis,
 vbi non prorsum videris, omniū quæ mihi
 tribuisti largitor optime. Tu mihi cœlū &
 stellas, quid enim horū indigebas, tu mihi
 vicissitudines temporū creasti. Tu solem &
 lunā, tu dies noctesq; tu lucem ac tenebras
 discreuisti. Terram aquis inuoluisti, fecisti
 fontes & maria, valles ac planitiē, montes,
 lacus & flumina. Hæc intus variis seminib.
 fœcūdasti, circūquaq; multiplici specie de
 corasti. Herbis virentibus vestisti campos,
 distinxisti colles floribus & sylvas ramorū
 foliis. Fatigato requiem præparasti, æstuā
 ti vmbra arborū, & ad ociū recessus amce
 nissimos. Sipienti fontes lucidos, esurienti
 baccas omnis generis, & refectionis quam
 multiplicis alimēta. Quam multiformib.
 animantibus terras & pelagos implesti, &
 circūfusus tractus aëris, quis cuncta dinu
 meret? Hęc omnia pedibus hominis subie
 cisti, vsq; ad oblectationes varias amasti ho
 minē. Nec me minus ideò, quia cū multis,
 quin & singularia quædam præbuidisti mihi.
 Tu corpus hominis præ cunctis creaturis
 adornasti, tu mēbra miris ordinibus collo
 casti.

casti. Os illi imperiosum ac serenū, spiritūq; tui capacē, & cōtemplatorē cœlestiū statuisti. Addidisti artes innumeras, quibus vita hæc foret ornatio, æternæq; vitæ spem dedisti. Ostēdisti viā qua gradiendū foret, aperuisti aditū in tabernacula tua, monuisti quid cauendū atq; vnde declinādum sit. Deputasti comitē perpetuū ac ducē, gressus omnes è specula cōtemplatus es, & errores meos observaſti. Cadentē sustentasti, labētē firmasti, errantē direxisti, prostratū sustulisti, suscitasti mortuum. Miserratus es labores meos toties: vbi nō misericordia, sed odio dignus erā. Et quibus in eis meritis tam digna, tam grandia gratis & indignus hæc accepi? Pro his omnib. quid tibi retribuere vides: veruntamen miserere iterum, & succurre, quia sine te morior, ingratitude mearum ne reminiscaris amplius, sed saluam fac animam, nil iam de propriis viribus sperantem. Gloria.

Psalmus V.

NOctes meæ in mœrore trāseunt, & terrores agitāt innumeris, cōscientia cōcutit insomnem, & malè mihi est. Somnus meus illusionib. variis turbatur, non mihi quietē afferens sed laborē, signum pestiferi euentus, prohibe Domine & occurre, quo-

niam aduentatis mortis est indicium. Dies meos in amaritudinibus exegi, cōsumpserūt me curæ immortales, & animæ meæ litigio exasperatus sum. Corporis mei sarcina defessus ac curuatus ingredior, & terrā inuitus aspicio. Intus & extra mihi ipsi sum molestus, vtrobiq; hostes domesticos inueni, qui me pessūderūt. Persecutorib. alienigenis patuit ingressus, & murorū custodia deuicta est. Et ego somno grauis, atq; incautus, inter tenebras noctis oppressus sum. Nulla mihi spes salutis, nullum præsidium aliunde, sed in misericordia tua sperabo. Succurre, accelera, fer opem & miserere mei. Gloria. *Psalmus VI.*

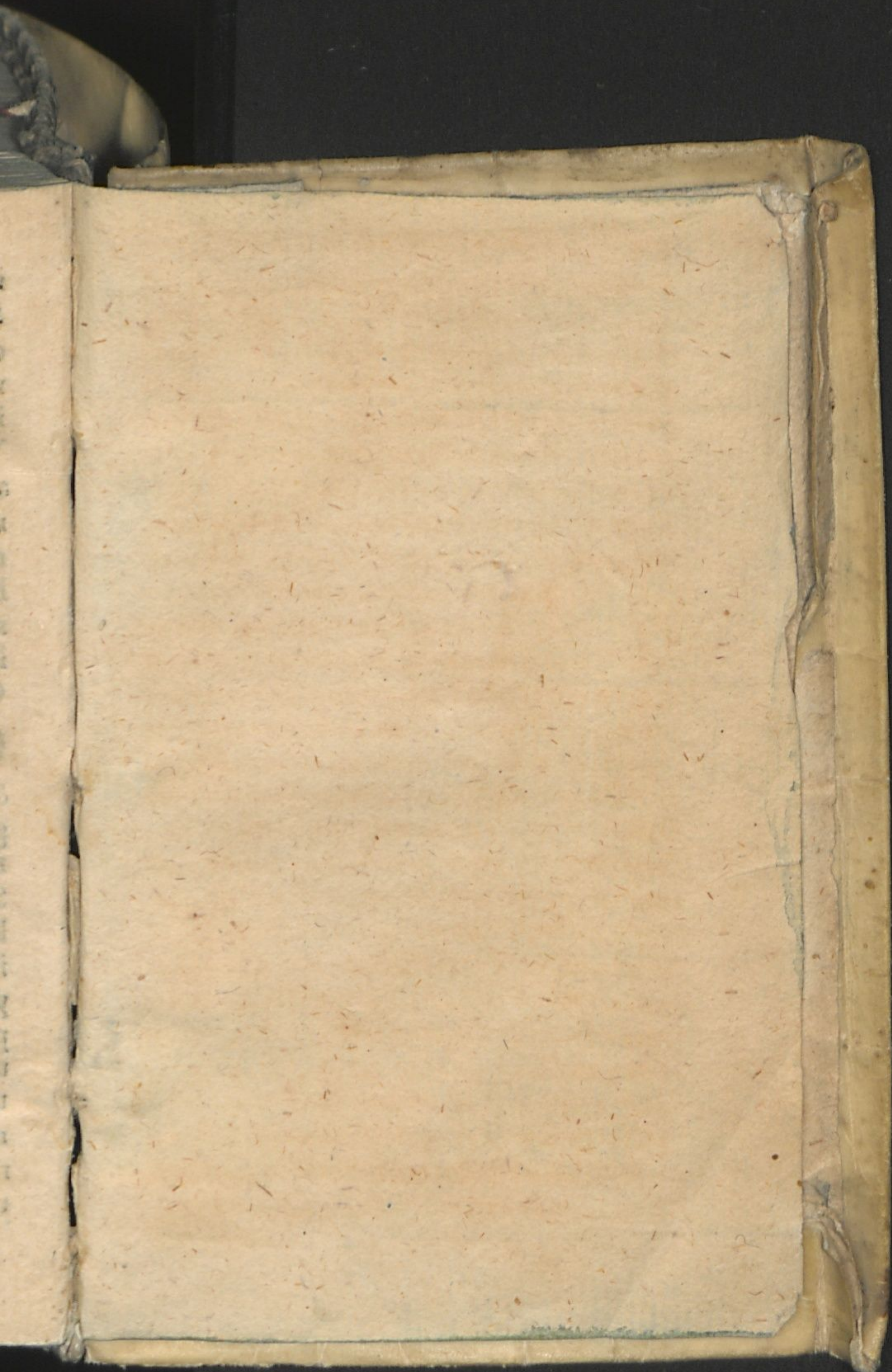
Circunvallarūt me inimici mei, perurgentes me cuspide multiplici. Obtortui infœlix & cōtremui, vehemēter horror mortis superastitit mihi. Non respexi ad Orientē, nec vnde debuerā auxiliū expectaui, nec sicut dignū fuerat speraui. Propterea firmamētū cui innixus eram, me destituit repētē, & ego pronus in terrā sum prostratus. Agnoui cadens quā debiliter steterissem, prædones insultauerūt corruēti. Spoliatū me deliciis multis quæsitis mihi de longinquo, tabe & cruore deformauerunt me. Vulnerib. grauissimis cōfecerunt, semianimē atq;

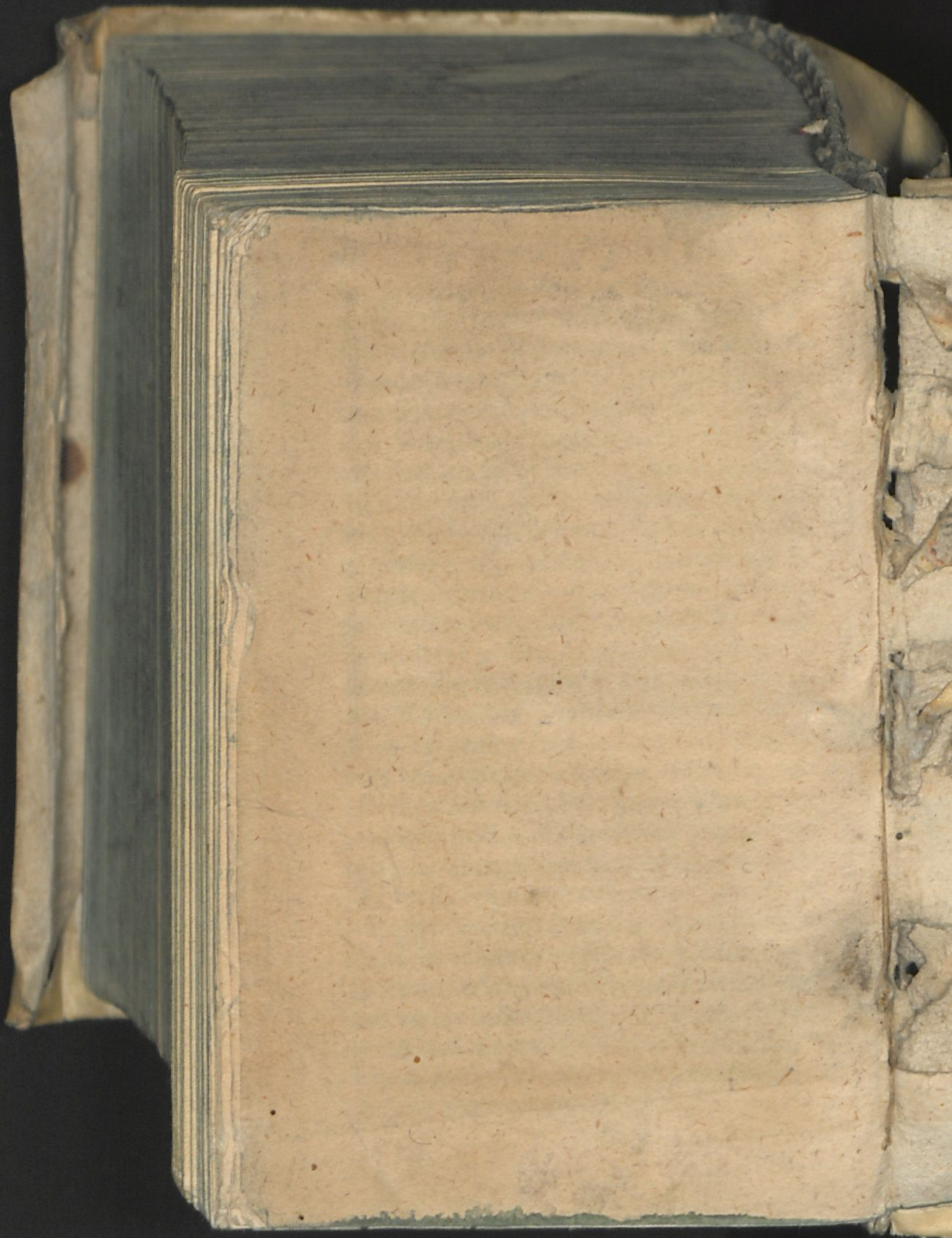
mē atq; nudū reliquerūt in deserto. Caput
& pectus meū trāfixerunt, sed subter præ-
cordia mea debacchati sunt acerbius. Illic
vulnus situ putruit, illic vitæ meæ metuo,
illic Domine manus tuas adhibe velociter.
Viuis enim Saluator mi, & hæc aspiciens ex
alto, tacuisti & passus es, quia ego prome-
rui. Misereberis fortasse, nec patieris in fi-
nem, quoniã tu solus potēs es præscribere
leges morti. Ipse arcebis carnifices ab inte-
ritu meo quoniã in te spes mea magna est,
ipse saluū me facies de manibus impiorū.
Gloria. *Psalms VII.*

COgitabam stare dum corruī, Væ mihi
quia duriter nimis allisus sum. Quo
& vnde redactus horresco, dum memini, &
grauiter contremisco. Sperabam de virib.
meis, & mihi quædam magna promiseriã.
Somnia mihi fingebã & gaudebã, nūc de-
lusus expergiscor cum lachrymis. Securus
in periculis fui, lætus in ærumnis medijs,
portū in tempestatib. putauī. Circumspexi
per nebulas, secutus sum trāsuersas & tor-
tuosas viuēdi vias, & infœliciter mulcen-
tes. Nosti quoniã tu semper mihi fueras fi-
nis, sed ad te per meipsum venire credens
retrocessi, per inextricabiles anfractus. Sē-
tio nūc infidias vbilibet, piget erroris tam

longaui, nec propterea subsisto vbi sit requies. Odio mihi sum, & ago cuncta cū fastidio, vim patior & aliud nō licet. Nouum propositū mos vetustus opprimit, & cum placuerint relabor ad solita. Quoties iam oscitās ad vomitū redij, & subinde stomachās dixi: quousq; hoc & quis erit finis? Iustum suppliciū animi insolentis scio, quid me perdidit nihil eram, & supercilium erexi. Agnosco nullam fiduciam homini, nisi in Deo, & si parū video illucescat clarius. Aufer à me Domine præsumptionis spiritū, & humilitatē tribue placentē tibi. Ne quando extollar incōsultē, & mihi de me mentiar, sed perseuerē in tremore tuo. Limus & vmbra tenuis sum, & fumus ante impetum vētorū, ita mihi videor videri. Ita mihi videaris semper, & in hac opinione permanēā sobriē ac salubriter sub vmbra tua. Quoties hinc pedem mouero cōcidam, & ludibriū persecutoribus meis ero? Scio & expertus metuo, operuit me iam similis ruina. Et adhuc exurgere non valui, sed inenarrabilib⁹ vrgeor miseriis. Tam diu fœdus versor in sanguinibus, & in luto cōcupiscētiarū mearū iaceo. Erue me *Christe Iesu*, & misericorditer sustēta, ne corruā sub extremis. Gloria, &c.

FINIS.





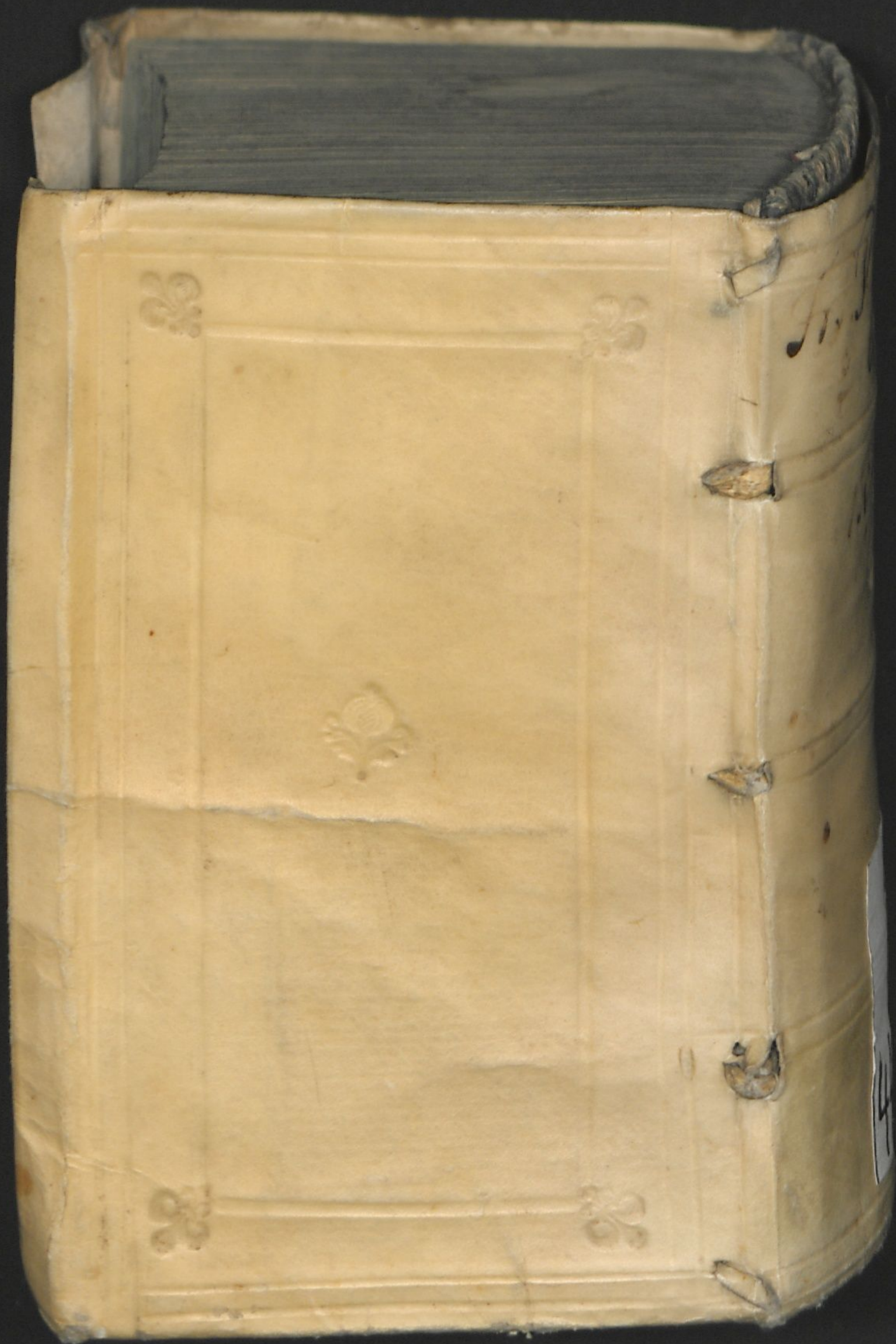


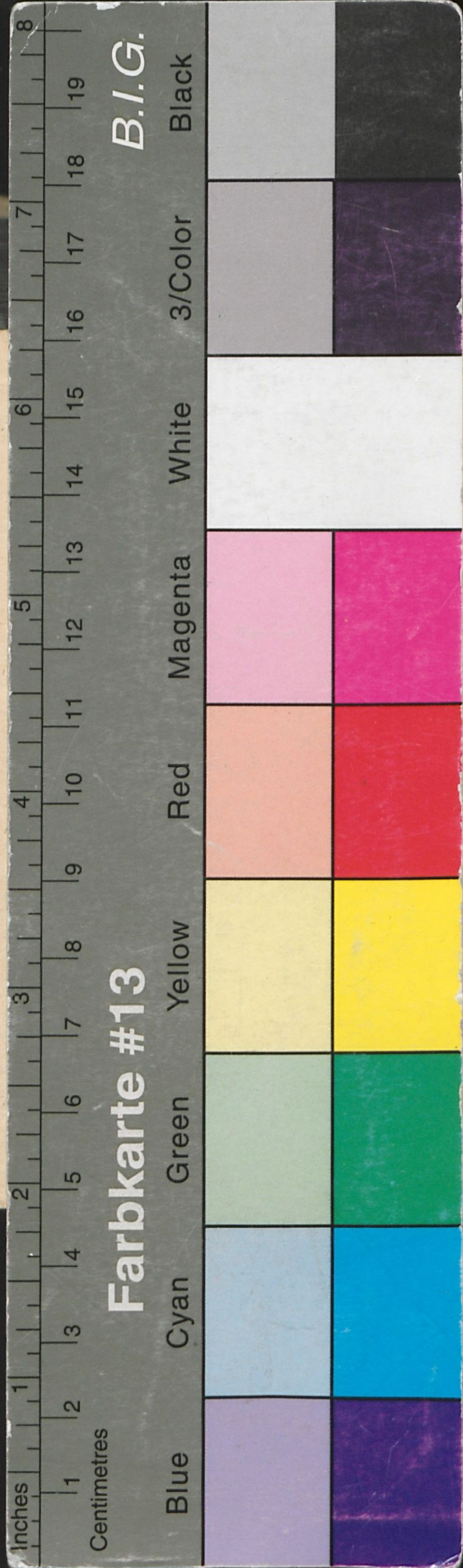
17

20

116A

Handwritten text on a small paper fragment, likely a library or archival label, with some illegible characters.





B.I.G.

Farbkarte #13

FRANCISCI
PETRAR-
CHAE V.C.

DE CONTEMPTU MUN-
DI, COLLOQUIORVM LIBER,
*quem Secretum suum inscripsit: De
VII. Psalm. penitent.*



BERNÆ,
Excudebat Ioannes le Preux, Illustriss.
D D. Bern. Typographus.
M. DC. III.

